

ŽIVOT

KULTÚRNO-SPOLOČENSKÝ ČASOPIS ☆ MAREC☆ MARZEC 1996 ☆ Č. 3 (454) CENA 85 GR. (8500 zł)

1

2

3

5

4

Záber z predstavenia súboru Vendo zo Štefanova počas divadelnej prehliadky na Spiši. Podrobnejšie o tomto podujatí na str. 16-17. Foto: J.Špernoga

NA OBÁLKE: Odmenené práce na výťvarnej súťaži Života '95. 1. Maľba A.Trzopovej z Vyšných Láps Leto na dedine - I. miesto v mladšej skupine; 2. Maľba M.Wiertelovej z Hornej Zubrice Rok na dedine - I. miesto v staršej skupine; 3. Maľba B.Chalupkovej z Novej Belej Vítame nový rok - III. miesto v st. skupine; 4. Práca z plasteliny K.Sandrzyka p.t. Futbalový zápas - XIII. miesto v ml. skupine; 5. Maľba A.Ďurčákové z H.Zubrice Jasličky - VII. miesto v st. skupine. Foto: J.Pivovarčík

V ČÍSLE:

Obvodné stretnutie v Jablonke	2
Z dejín Jurgova	3
Má dôveru krajanov	4
Spomienky belianskeho farára	5
Knižnice na Spiši	6
Trochu iná obec	8
Krajania deťom	9
Neobyčajný február	10
Zo starých zvykov	11
Poľská literatúra na Slovensku	12
Národnostný ples v Krakove	13
Súťaž kresieb '95 uzavretá	14-15
Jánošík na Spiši	16-17
Poviedka na voľnú chvíľu	18-19
Čitatelia - redakcia	20-22
Poľnohospodárstvo	23
Mladým - mladším - najmladším	24-25
Šport a hudba	26
Móda	27
Naša poradňa	28-29
Psychožábava - humor	30-31
Stáva sa	32

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY

Adres redakcji:

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7/7
tel. 33-36-88

ORGAN TOWARZYSTWA
SŁOWAKÓW W POLSCE
(ORGÁN SPOLKU
SLOVÁKOV V POĽSKU)

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7/4
tel. 34-11-27

Wydawca

© Zarząd Główny TSP

Czasopismo zostało wydane
przy pomocy finansowej
Ministerstwa Kultury i Sztuki

Redaktor naczelny
JÁN ŠPERNOGA

Zespół

Peter Kollárik, Jozef Pivovarčík

Społeczne kolegium doradcze

Augustín Andrašák, Žofia Bogačíková, Jozef Čongva, František Harkabuz, Žofia Chalupková, Zenon Jersák, Bronislav Knapčík, Lýdia Mšalová, Anton Pivovarčík

Skład i łamanie
„IKTUS”

Druk
Drukarnia TSP
31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7

Warunki prenumeraty

Prenumeratę na kraj i za granicę przyjmuje
Zarząd Główny w Krakowie w terminach:
do 30 listopada na I kwartał,
I półrocze oraz cały rok następny;
do 15 czerwca na II półrocze
roku bieżącego.

Cena prenumeraty dla kóli i oddziałów

Towarzystwa:

1 miesiąc - 85 gr (8.500 zł)
kwartalnie - 2.50 zł (25.000 zł)
rocznie - 10 zł (100.000 zł)

Cena prenumeraty zagranicznej
jest wyższa o 100%

Do ceny prenumeraty indywidualnej dolicza
się koszty wysyłki

Nie zamówionych tekstów, rysunków
i fotografii redakcja nie zwraca i zastrzega
sobie prawo skrótów oraz zmian tytułów
nadanych tekstów.

NÁRODNÉ KULTÚRNE CENTRUM

Vážení a milí krajania,

dovoľujeme si Vám oznámiť, že s účinostou od 1. júla 1995 vzniklo v Bratislave nové pracovisko NÁRODNÉ LITERÁRNE CENTRUM ako príspevková organizácia Ministerstva kultúry Slovenskej republiky. Jeho vznik bol podmienený absenciou profesionálnej inštitúcie, ktorá by sa vytvorením náležitej dokumentačnej bázy stala praktickým a užitočným centrom informácií, ktorá by sústredovala a vyhodnocovala reflexie na živý literárny proces, na celú literárnu produkciu, literárne a recenzistické ohlasy na ňu, ale aj to, ako sa realizuje styk literatúry a jej tvorcov s čitateľmi cez rozličné literárne podujatia, ktorá by do istej miery zabezpečovala a riadila proces komunikácie a koordinácie literárneho života na širokom priestore slovenskej literatúry.

Snahou Národného literárneho centra je sústredene a systémovo usporiadať dokumentáciu aktuálneho literárneho života na Slovensku prostredníctvom priebežného budovania centrálnej databázy, s možnosťou zapojenia do širších informačných systémov v kooperácii s rozličnými inštitúciami.

Jednou z našich prvoradých úloh je taktisto sústavne sledovať a dokumentovať exi-

stenciu či prezentáciu slovenskej literatúry vo svete - a to literárne aktivity Slovákov žijúcich v zahraničí. Táto oblasť pôsobenia pracoviska sa člení na dva základné úseky:

a/ Literárna aktivita Slovákov žijúcich v zahraničí (vybudovať a priebežne dopĺňať základnú databázu kompletnými údajmi: autori, literárne diela, publikácie, časopisy, spolky /zdrženia/, nadácie, vydavatelia, literárno-spoločenské podujatia a.i.). V tomto smere sa obraciame na Vás s prosbou o pomoc: o pravidelný a pohotový príson informácií (dát) o literárnych aktivitách v danej zemepisnej oblasti,

b/ Prenikanie slovenskej literatúry do inonárodných kultúr (zahraničná slovakistika). Tento okruh zahŕňa v sebe v podstate dve veci: prekladanie diel slovenskej literatúry do iných jazykov a ich vydávanie v zahraničí a rozširovanie poznania slovenskej literatúry v inonárodných kultúrnych prostrediach. Aj tu Vás takisto láskavo prosíme o poskytovanie informácií o prekladateľoch, o jej publikačných možnostiach (periodiká, ktoré ju publikujú, vydavatelia, ktorí ju vydávajú) s konkrétnymi bibliografickými údajmi. Sem patria taktisto informácie univerzitných inštitúcií, kde existujú katedry (lektoráty) slovenčiny.

Je pochopiteľné, že vybudovaním náležitej databanky budeme schopní poskytovať aj Vám informácie o literárnom dianí u nás doma, príp. na tých teritoriách, kde existuje slovenská komunita, prejavujúca sa ako komunita kultúrna.

Národné literárne centrum nemá zdvojovať, či suplovať činnosť, ktorá prislúcha už existujúcim pracoviskám (akademické ústavy, vysoké školy, Matica slovenská a.i.). Jej opodstatnenosť spočíva práve v tom, že bude robiť to, čo ani jedna nerobí vôbec, alebo ak robí, tak len veľmi okrajovo, náhodne a nesystémovo. Preto obsahová konцепcia pracoviska bazíruje na budovaní vecnej, až stroho faktografickej, veľmi presnej dokumentačnej základne (databázy) a súčasne na téze, že až z nej môže vyplynúť špeciálne analytická a informačne spoľahlivá aktivita, komplexne pokryvajúca celú oblasť literárneho života na Slovensku i celú sféru jeho zahraničných kontextov.

Naša kontaktná adresa:

**Národné literárne centrum
Sekcia informačno-analytická
(Mgr. Jarmila Gerbocová)
Sasinkova 5
812 24 Bratislava
Slovenská republika**

**Dr. Pavol Štefček
riaditeľ**

KRAJANSKÁ OBLÁTKA V KRAKOVE

9. januára t.r. sa v zasadacej sále ÚV SSP konalo tradičné oblátkové stretnutie Miestnej skupiny nášho Spolku v Krakove. Okrem členov krakovskej organizácie Spolku sa stretnutia zúčastnili zástupcovia Ústredného výboru SSP, redakcie Života, sestry Krištofekové z Krempáčov, ba aj

zaslúžilý funkcionár krakovského športového klubu „Cracovia“ Zbigniew Zięba, ktorý prejavil záujem o členstvo v SSP.

Účastníci stretnutia sa podeliili medzi sebou oblátkou a popriali si všetko najlepšie. Potom pri čaji, káve a iných dobrotách, ktoré pripravili členky MS, začalo spoločné kole-

dovanie. Ako vždy, ani tentoraz na stretnutí nechybala hudba a spev. Niekoľko pekných slovenských a poľských kolied, ale aj čardášov a iných melódii zahrala na husliach Monika Žolkošová a na klavíri predsedka krakovskej MS Jerzy M. Bożyk. Krakovská miestna skupina SSP sa rozhodla usporiadať karnevalové stretnutie pre účastníkov mimoriadneho zjazdu nášho Spolku v nedel'u 11. februára t.r.

J.M.B.

Chvíľka zamyslenia nad tým, čo prinesie nový rok..

Duetu J.M.Božyk a M.Žolkošová hrá koledy

OBVODNÉ STRETNUTIE V JABLONKE

Jedným z najkrajších podujatí, ktoré organizujú výbory MS na Orave a Spiši, sú novoročné stretnutia krajanov. Mnohé, podobne ako v Jablonke, sa stali už tradíciou. Veď vinšovanie a blahoželania spojené s lámaním oblátok, stretnutia so známymi a priateľmi patria neodmysliteľne k novému roku.

Zomša do klubovne

Studená sychravá nedeľa 14. januára 1996. Po slovenskej omši v Jablonke, ktorá sa slúži o 10.hodine, sa krajania dlho pred kostolom nezdržiavali, ale sa ihneď ponáhľali do klubovne, kde už M. a G Kašprákové pripravovali chlebíčky, zákusky a iné dobroty, no a samozrejme horúcu kávu či čaj, ktoré prijemne rozohrali všetkých. Klubovňa sa čoskoro zaplnila do posledného miesta predstaviteľmi výborov jednotlivých miestnych skupín SSP na Orave. Medzi účastníkmi boli aj hostia: Oľga Žabenská, riaditeľka Regionálneho kultúrneho strediska v Dolnom Kubíne, učiteľka slovenčiny Katarína Reisová a naša umelkyňa z Homej Zubrice Lúdia Mšalová. V úvode všetkých privítal predseda OV SSP na Orave Róbert Kulaviak, ktorý im poprial veľa zdravia a úspechov v novom roku, oboznámil tiež krajanov s vyhlásením zástupcov slovenských spolkov a organizácií v zahraničí, ktoré bolo prijaté v Bratislave pri príležitosti osláv 3. výročia vzniku samostatnej Slovenskej republiky. Ako z neho vyplýva, prijímajú návrh Matice Slovenskej, aby sa rok 1997 - 98 stal Svetovým rokom Slovákov. Slova sa ujala aj K. Reisová, ktorá krajanom okrem osobného želania odovzdala aj pozdrav od Ministerky školstva SR, Evy Slavkovskej. S krátkym príhovorom vystúpila tiež O. Žabenská, ktorá o.i. povedala: - Na vašich stretnutiach sa cítim tak, ako keby som bola doma... Želám vám aj sebe, aby pohoda a úprimnosť medzi ľudmi zostala. Chcem tiež vyslovíť podakovanie za prácu, snahu a nápady p. Andrašákovi a p. Kulaviakovi, ktorí vynakladajú nemalé úsilie aby sa krajanská činnosť nadalej rozvíjala. O. Žabenská zároveň odovzdala krajanom zásielku kníh obsahujúcú

Stretnutie otvára predseda OV SSP R. Kulaviak

Literárno - kultúrny cestopis Oravy, ktorý predstavuje významných rodákov, pôsobiacich najmä vo sfére kultúry na Orave.

S novoročnou vinšovačkou vystúpila aj V. Smrečáková. Vyslovila prianie všetkých - zapájať v tomto roku do krajanskej činnosti najmä mládež, ktorej - podľa jej slov - máme už ozaj len toľko, ako Šafranu.

Nakoniec nasledovalo to, na čo všetci čakali, t.j. lámanie oblátok. Najprv všetci zaspievali koledu „ Nový rok nám nastal “, a predseda OV ešte raz zaželal zhromaždeným všetko najlepšie, delil sa s každým bielou oblátkou a každému stísol ruku. Potom si všetci navzájom podávali tento vianočný symbol pokoja a srdečne si blahoželali. V závere prehovoril i podpredseda OV A. Andrašák. Zaželal krajanom splnenie všetkých túžob a želania, odovzdal im pozdravy od predsedu MS J. Markuša, predsedu Spolku sv. Vojtecha biskupa P. Dubovského a informoval krajanov o príslušbe predsedu NR SR Ivana Gašparoviča, týkajúcom sa toľko spomínanej Krajanskej karty.

Koledy nechýbali...

Po týchto slávnostných momentoch prišiel čas aj na harmoniku, na ktorej zahral František Harkabuz. Miestnosť sa ozývala mnohými koledami, ale aj slovenskými ľudovými pesničkami, ktoré

si všetci s radostou zaspievali. V. Smrečáková a M. Litviaková, ako sa hovorí, udávali nôtu, a za nimi sa pridávali všetci ostatní. Na prianie p. Žabenskej spustili dokonca niekoľko piesní v oravskom nárečí, ktoré im je iste najbližšie, a tak sa krásny spev z jablonskej klubovne ozýval ešte dlho v nedeľné popoludnie. Každé stretnutie krajanov je príležitosťou poradiť sa, porozprávať na rôzne témy alebo len niečo nové sa dozvedieť. Taktto tomu bolo aj teraz. Debatovalo sa o.i. o Spolku sv. Vojtecha a o členstve v ňom, o vyučovaní slovenčiny, ktoré ako vieme vo viačerých obciach dosť pokuľháva a o mnohých ďalších otázkach. Krajania sa zaujimali tiež o štipendiá detí študujúcich na Slovensku, o pripravovaných akciách Spolku, samozrejme o jeho Zjazde a podobne. Príjemne sa trávi čas na takomto stretnutí, ale má jednu veľkú nevýhodu - nedá sa zastaviť. Preto aj toto stretnutie sa pomaly chýbalo ku koncu. Krajanky, ktoré sa starali o to, aby nikomu nič nechýbalo a celý čas ponúkali rôzne dobroty si už pomaly mohli vydýchnut. Dozneli posledné tóny harmoniky, slová piesne a krajania sa začali pomaly rozchádzať domov s príslubom, že sa o rok opäť stretnú. Zaželajme im, nech sa im darí v tomto roku ešte lepšie ako v minulom!

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Oravskí krajania sa navzájom delia oblátkami

Všetci spievali koledy v sprievode harmonikára F. Harkabuza

Z DEJÍN JURGOVA

POKRAČOVANIE Z MINULÉHO ČÍSLA

K plebiscitu nedošlo. Predsedovia vlád dvoch štátov - Grabskí a Beneš podpisali 10. júla 1920 arbitrážny protokol a odovzdali riešenie Najvyššej rade. Orgán rady - Konferencia veľvyslancov vydala 28. júla 1920 rozhodnutie o rozdelení Spiša, Oravy a Tešínskeho Slezska medzi Poľsko a Česko-Slovensko. Na tomto základe sa 170 km², čiže 4,6 % Spiša ocitlo v Poľsku. Jednou zo 14 spišských obcí pripojených k Poľsku bol práve Jurgov. Celá severná hranica Slovenska bola ustálená v neuverejnenej zmluve z 10. augusta 1920, podpísanej v Sérves. K nevelkej úprave došlo v Jurgove roku 1924. V tejto oblasti Spiša sa hranica nezmenila až do jesene 1938, kedy Poľsko obsadilo 226 km² autonómneho Slovenska, medziiným aj dve spišské obce (Javorinu s osadou Podspády a Lesnicu). Taktô Jurgov prestal byť na 10 mesiacov obcou ležiacou priamo pri štátnej hranici.

Jurgov bol prinavrátený Slovensku 1. septembra 1939. Spontánu radosť jurgovských obyvateľov zo zmeny hranice a vzrušujúce uvítanie prichádzajúcej jednotky slovenskej armády dokumentovala - aj na fotografiách - slovenská tlač (napr. Slovák č. 205 zo 7. septembra 1939, s.3). Na fotografiách možno uvidieť niektorých ešte dnes žijúcich Jurgovčanov.

Po skončení druhej svetovej vojny bol severozápadný Spiš opäť pripojený k Poľsku, hoci v spontánnych plebiscitoch zorganizovaných na Spiši a Orave na jar 1945 skoro 100% obyvateľstva žiadalo ponechať tieto územia v Česko-Slovensku. Teda na rozhodnutie o priebehu hranice - zhodujúcim sa s hraničnou čiarou z roku 1920 - nemal žiadenský postoj samotných obyvateľov vyjadrený v plebiscite, ktorého výsledky dovezli osobne česko-slovenskej vláde, sídlacej v tom čase v Košiciach, a poslali aj politickému vedeniu v Moskve. Márne boli aj protesty slovenských emigračných zväzov a organizácií doslova z celého sveta, vydané neskôr v knihe Slovo ľudu hornej Oravy a Spiša rodákom v Československu a svetovej verejnosti (vydal Komitét utečencov zo Spiša a Oravy v Bratislave, 1947). Nepomohli ani opatrenia Demokratickej strany, ktorá roku 1946 presvedčivo vyhrala parlamentné voľby, snahy Výboru pre oslobodenie Spiša a Oravy, ktorý neskôr zmenil svoj názov na Komitét utečencov zo Spiša a Oravy, alebo list spišského biskupa Jána Vottašáka prímasovi Poľska Augustovi Hlonďovi a krakovskému metropolitovi Adamovi Sapiehovi, napísaný v Spišskej Kapitule 29. decembra 1945.

Poľsko-česko-slovenskú hranicu určili po vojne pražské protokoly z 20. mája 1945.

O tom, že táto hranica bola považovaná za dočasné, respektívne takú, ktorú možno ešte meniť, svedčí názov poľsko-česko-slovenskej zmluvy z 13. júna 1958 o konečnom ustálení hranice medzi Poľskou republikou a Česko-slovenskou republikou. Totiž keď medzinárodná zmluva používa prídavné meno „konečný“, to znamená, že hranica na spiškom i oravskom úseku a na Tešínskom Slezsku nebola do 13. júna 1958 ustálená definitívne. Až zmluva z roku 1958 uznávala doterajšiu hranicu, teda aj hranicu z roku 1920, za konečnú.

Nevelké hraničné zmeny na Spiši sa uskutočnili roku 1974 v súvislosti s výstavbou priehrad na Dunajci v Nedeci. Došlo vtedy k výmene malých, neobývaných území majúcich tú istú plochu.

V celých svojich dejinách patril Jurgov k trém politickým organizmom: Uhorskému kráľovstvu (1546-1918), v ktorom sa nachádzal spolu s ostatným územím Slovenska, Poľsku (1920-1939, 1945-1996) a Slovenskej republike (1939-1945). Zakaždým sa nachádzal na pokraji, skoro na hranici, alebo doslova na hranici. Takúto polohu má aj dnes.

Nepokorní ľudia

Spišský prepošt Ján Zsigray po svojej pastoračnej vizitácii roku 1700 písal, že v Jurgove bývalo vtedy 214 ľudí. Ekonomický rozvoj obce spôsobil koncom 18. storočia značný prírastok obyvateľstva. Tak napr. počas pastoracie farára Michala Šternákiča (1794-1808) mala obec už 513 obyvateľov a v rokoch 1828-1829 - 659 ľudí. Roku 1858 počet obyvateľstva klesol na 586. Podľa údajov Zemepisného slovníka Poľského kráľovstva stav jurgovského obyvateľstva v rokoch 1875-1878 predstavoval 906 osôb. Zdá sa, že tento počet je poriadne prehnany, tým viac, že podľa veľmi svedomitej jurgovskej farskej kroniky v roku 1892 žilo v obci 796 ľudí. Podľa E. Kołodziejczyka roku 1900 boli v Jurgove 793 osoby. Roku 1910 žilo v obci - podľa Révai nagy lexikona - 730 osôb, kým podľa M. Orłowicza - 795 osôb. Poľská anonymná propagačná brožúra, ktorá vychádzala pre Poľsko prospešné hraničné zmeny v jeseni 1938, uvádzala, že počet jurgovského obyvateľstva roku 1938 dosahoval 790 osôb. Roku 1941 bývalo v Jurgove 799 osôb, v tom 379 mužov a 420 žien, roku 1970 - okolo 800 osôb a roku 1995 - 850 osôb.

Porovnanie stavu obyvateľstva Jurgova v rokoch 1828-1829 a 1858 poukazuje na to, že jeho počet klesol až o 73 osoby, asi následkom epidémie cholery v rokoch 1831 a 1855.

Uvedené demografické údaje z druhej polovice 19. a z 20. storočia dokazujú, že

počet obyvateľov Jurgova sa za vyše sto rokov skoro vôbec nezmenil. A to poukazuje na značný odliv obyvateľstva (vyťahovalectvo do Spojených štátov, na Slovensko, migrácia do miest), spôsobený jednak ekonomickými príčinami, ako aj národnými a rodinno-osobnými. Národný charakter mala emigrácia Jurgovčanov - najmä mládež - na Slovensko po skončení druhej svetovej vojny.

Ked' sa štátna hranica stabilizovala, po jej vytyčení na základe pražských protokолов z 20. mája 1945, môžeme spozorovať postupnú kvalitatívnu zmenu štruktúry jurgovského obyvateľstva. Táto štruktúra ukazuje už dosť značné percento obyvateľstva, ktoré sem prišlo spoza Spiša a Oravy, a ktoré už nemá - čo je pochopiteľné - slovenské národné povedomie.

Chýbajú nám údaje určujúce čas, kedy sa v Jurgove objavili prví Židia. Máme zato úryvkovité historické materiály hovoriace o počte židovskej populácie v 19. a 20. storočí. Tak napr. podľa farskej kroniky v rokoch 1828/29 žilo v Jurgove 9 Židov, roku 1858 - 5 a roku 1892 - 26 Židov. Naproti tomu roku 1941, podľa úradných údajov, ktoré pripravil jurgovský notár, boli v obci len dve osoby židovskej národnosti.

Jurgovské farské knihy zaznamenali prvé cigánske priezvisko v obci až roku 1799. Nemáme, žiaľ, údaje týkajúce sa počtu cigánskej populácie koncom 18. storočia, ba ani v 19. a 20. storočí. Je tak preto, že autori latinskej Historiae parochiae jurgoviensis rozlišovali - z konfesionálneho hľadiska - iba dve skupiny obyvateľstva - katolíkov a Židov. Jurgovskí Cigáni mali výlučne rímskokatolícke vyznanie. Údaje Vojtecha Novanského hovoria, že k 15. decembru 1940 žilo v Jurgove 40 osôb cigánskej národnosti.

Ked' bol Jurgov roku 1546 založený na valašskom práve, celé spišské Zamagurie patrilo formálne Olbrachtovi Łaskému (1536-1599), ktoré zdelené po svojom otcovi Hieronýmovi Łaskom (1496-1541). Tuná, na území tzv. dunajeckejho klúča, - tzn. nedekého, keďže zámok v Nedeci bol nazývaný Dunajecz vár - sa nachádzal aj Jurgov, čo vyplýva o.i. z dokumentov z r. 1589-1595, ktoré uvádzajú zložky dunajeckejho klúča predaného roku 1589. Veľmi zadžiený Olbracht Łaski predal dunajecký majetok Jurajovi Horváthovi z Palocsy (slov. Plaveč).

Feudálna závislosť sedliackeho obyvateľstva od feudálnych páнов spočívala nie len v jeho súdno-administratívnej podriadenosti, ale aj v povinnosti vykonávať isté feudálne služby. Ked'že v Jurgove nebolo statku, spomínané služby sa týkali rúbania a zvážania dreva z lesov patriacich feudálovi. Na druhej strane malo sedliacke obyvateľstvo servitutné práva na dvorských pozemkoch, napr. využívať feudálne polia, poľany či lesy.

Prof. JOZEF ČONGVA
POKRAČOVANIE NASLEDUJE

MÁ DÔVERU KRAJANOV

Medzi krajanmi na Spiši a Orave je už málo činiteľov, ktorí svoju funkciu vykonávajú nepretržite niekoľko desiatok rokov. Medzi nimi môžeme spomenúť Jána Repišáka z Repíšk na Spiši, ktorý je predsedom MS SSP už od roku 1958 a na Orave je to predseda MS SSP vo Veľkej Lipnici Jozef Karnafel, zvolený do tejto funkcie v roku 1965. Už vyše tridsať rokov teda pracuje pre krajanské hnutie a dokázal si tak dlho udržať dôveru krajanov. Právom mu teda patrí miesto v našej stálej rubrike Profily.

Životné osudy

Narodil sa 18. marca 1926 vo Veľkej Lipnici ako najstarší z troch súrodencov v rodine Lukáša a Karolíny Karnafelovcov. Od malička bol vychovávaný v slovenskom národnom duchu, čo iste ovplyvnilo jeho neskôr vzťah k ľuďom. Celý svoj život, s výnimkou dvoch rokov (1945 - 47), kedy pracoval v bývalom Československu (pri výstavbe Terlickej priehrady na Morave a ako stavebný robotník v Pozemných stavbách Ostrava), prežil v rodnej obci. Tu chodil v rokoch 1932 - 38 aj do základnej školy, tu pomáhal na gazdovstve.

Ako si spomína na svoje detstvo?

- *Ked' som mal osem rokov, zomrela mi mamička, - hovorí, a otec sa druhýkrát oženil. Zobral si za manželku Veroniku Obrochtovú a z tohto manželstva sa im narodila dcéra Emília, moja nevlastná sestra. K trom súrodencom teda pribudla rodičom ďalšia starosť, preto po vychodení 6. triedy ZŠ som ďalej už do školy nechodil, ale ako najstarší syn (hoci len 12 ročný), som musel na vlastnej koži skúšať, aký tažký je život a práca na hospodárstve.*

Roky však plynuli, prehrmela aj II. svetová vojna. Ako vieme, vo Veľkej Lipnici sa front držal vyše 9 týždňov a občania boli evakuovaní do Oravky či Podvylka, aby si zachránili aspoň svoj život. Po vojnových útrapách sa ľudia vrácali do svojich zničených domov a začali obrábať polia, ktoré boli značne spustošené. Život sa postupne začal dostávať do svojich koľají, ale práca aj tak vyžadovala veľmi veľa námahy a odriekania.

Ako hovorí, - *toto bol aj jeden z dôvodov, prečo som nebol na základnej vojenskej službe. Ked' som ochorel, otec mi vybavil 2- ročný odklad nástupu na ZVS a neskôr som bol prevedený do zálohy a z vojenských povinností vyrekamovaný, pretože na hospodárstve bola potrebná moja pomoc. Tako prišiel rok 1950, kedy som sa 20. júna oženil. Mojou manželkou sa stala krajanka Emilia (rozená Michaláková), ktorá sa mi stala životnou družkou a vynikajúcou spoločníčkou na ceste života. Postupne sa nám narodili tri deti - Jozef, Lukáš*

Predsedu MS vo Veľkej Lipnici Jozef Karnafel

a Danuta. V roku 1959 sme si postavili nový dom, kde dodnes žijeme a pracujeme na našom hospodárstve...

Cerstvý 70 - tnik Jozef Karnafel sa teší aj zo svojich 7 vnukov a jednej vnučky, ktorí spríjemňujú starým rodičom mnohé chvíle a sú im veľkou potechou. On sa venuje aj teraz, napriek svojmu veku práci okolo domu a na poli, hoci, ako hovorí, hospodárstvo dal prepísat na deti už pred niekoľkými rokmi, takže teraz dostáve už aj dôchodok.

Tradície zostali...

Ako sme už spomínali, predsedovaniu MS SSP vo Veľkej Lipnici sa Jozef Karnafel venuje už 31 rokov. K svojej práci v krajanom hnutí sa dostał na základe tradície v rodine a iste ho v tomto rozhodnutí ovplyvnila aj skutočnosť, že jeho otec, Lukáš Karnafel, bol po vojne richtárom a v roku 1947 aj jedným zo zakladateľov miestnej skupiny SSP vo Veľkej Lipnici. Navyše v rokoch 1953 - 1960 predsedal miestnemu obecnému národnému výboru. On sám je bytostne zviazaný s krajanmi, s kultúrnou a spoločenskou činnosťou pre nich. V jeho dome má priestory klubovňa, kde sa zavše uskutočňujú krajančiske stretnutia, schôdze, či priateľské besedy so známymi a susedmi. Je sice pravdou, že vo vybavení klubovne by bolo treba už zopár vecí doplniť či obnoviť, ale to je ziaľ už starý a všeobecne známy problém vo väčšine obcí Oravy a Spiša. Ešte dobre, že máme medzi krajanmi toľko zanietených ľudí, ktorí leží osud budúcnosti hlbocko v srdci. Ich národné presvedčenie im umožňuje venovať sa, aj keď často len v skromných podmienkach tomu, čo napomáha udržiavať tradície a kultúru. Vedľa folklórne súbory, divadelníctvo, ľudové zvyky a obyčaje, ľudová hudba a pesničky, to všetko neodmysliteľne patrí ku koloritu každého národa. V Lipnici má toto všetko tiež dávne korene. V Privarovke bola vychýrená ľudová hudba Vengrinovcov (ktorá vznikla už v roku 1948).

Ako si predseda MS spomína, najlepšie podmienky na rozvíjanie krajanskej činnosti boli najmä v 60-tych rokoch, kedy sa darilo najmä folklórnym súborom. J. Karnafel viedol kapelu, ktorá v tomto období často vystupovala na rôznych krajanských podujatiach na Orave i na Slovensku. Jej členmi boli o.i. trúbkár Ján Dunaj, bubeník Ignác Kupčík a Ignáč Karnafel, ktorý hral na akordeón.

Jozef Karnafel je zodpovedným krajančiským funkcionárom. Od svojho zvolenia za predsedu MS sa ako lipnický delegát zúčastnil prakticky na všetkých zjazdoch nášho Spolku. Ked' sa pred dvomi rokmi konala vo Veľkej Lipnici porada Života, patril k aktívnym organizátorom tohto podujatia. Pravidelne sa zúčastňuje na obvodných zasadnutiach SSP. Je obetavým propagátorom Života, získava predplatiteľov a doručuje náš časopis krajanom. Niekoľko sú s tým problémy, pretože ľudia zavalení prácou si ľahko nachádzajú čas na čítanie svojho časopisu, hoci najmä v ňom by mali čerpať informácie o celom krajančiskom hnutí. Takisto je škodou aj to, že v takej veľkej obci, akou je Veľká Lipnica, sa slovenčina učí len na jednej z piatich základných škôl... Tu by bola potrebná ešte väčšia snaha a záujem zo strany MS SSP a najmä rodičov. Práve im by malo záležať na tom, aby ich potomstvo nezabudlo na reč svojich predkov. Z roka na rok nám ubúda mládež v krajančiskom hnutí. S tým je potrebné niečo urobiť, vedľa dobrých príkladov, že sa to dá, má okolo seba dosť.

Sám Jozef Karnafel je členom Spolku od roku 1947, teda od jeho založenia a za svoju angažovanosť a dlhorocnú činnosť v prospech krajančiského hnutia bol ocenený medailou Za zásluhy pre KSČaS.

Krajan Jozef Karnafel sa dožíva významného životného jubilea - 70 rokov. Zaželajme mu najmä veľa zdravia, duševnej pohody a veľa radosti medzi svojimi blízkymi, medzi krajanmi, ktorým odovzdáva zo seba to najlepšie.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

SPOMIENKY BELIANSKEHO FARÁRA

DOKONČENIE Z Č. 1/96

Október 1937

Zomrel dekan Andrašovský, fridmanský farár, rodák zo Šariša. Mal veľký pohreb. Mnoho páнов došlo aj zo Slovenska. Nad hrobom medzi iným kázał po slovensky Andrej Podolský, dekan zo Staré Vsi. Fridmančania plakali za svojím duchovným otcom, ale aj od radosti, že čujú slovenskú kázeň.

1938

V ČSR mobilizácia. Akosi neuvedomene, ale predsa sme cítili, že je to počiatok akéhosi ešte neznámeho procesu, ktorý nám vráti slobodu. Začala nam svitať nádej. Jakub Petrášek (mäsiar) z Krempach hlásil sa ako dobrovoľník do česko-slovenského vojska, ale vojny ešte nebolo, nuž ho neprijali. Kacviňčania na steny Poliakom písali nemecký pozdrav: Heil Hitler. Kacviňania a za ich príkladom aj iné obce poslali na Slovensko rezolúcie, že chcú byť pripojení ku Slovensku. Za tento čin mnoho Kacviňanov zavreli.

Už som kdesi spomenul, že naši ľudia chodievali na nákupy do Nového Taktu. Teraz chcem pripomínať, že obyvatelia dedín v skutočnom Poľsku, cez ktoré ta šli, ich nenávideli až natol'ko, že ich na ceste napádali a bili. Keď sa Belania šli žalovať starostovi (okr. náčelník), povedal im: „Keď vrane na krk priviažete červenú šnúrku, iné vrany budú ich biti; vy máte na portkách (nohavice) červené oblemky vyšívané a oni vás preto bijú.“ Tak ich poteší. Dobre, že ich ešte nepotrestal. A to sa stalo aj Jurgovanom, Tribšanom a iným z týchto dedín. Ako si túto vec vysvetliť, to ozaj neviem, ale stalo sa. Ale naši aj pritom kroj si zachovali. A cítili aj v tejto veci, že nepatria k ľuďom, ku ktorým ich bezcitná diplomacia pridelila. Vyhlásením autonómie 6. októbra v Žiline nádej na zmienu nášho osudu začala rást.

1939

Od úradov dostával som listy, v ktorých sa žiada, aby sa v našich kostoloch prestalo spievať, kázať a modliť sa po slovensky. Školský inšpektor žiadal listom zo 17. januára 1939 pod č. 190/39 organizovanie osobitných služieb božích, na ktorých by školská mládež, pod vedením a dozorom učiteľov, spievala poľské piesne a modlila sa po poľsky. Dnešný stav v tej veci je nemožný. Odpovedal som mu, že o dozor nad deťmi v kostole je postarané. Škôldozorca obrátil sa v tej veci na kúriu kakovského arcibiskupa o pomoc. Knieža arcibiskup Sapieha vo svojom liste žiada vec realizovať a priložil ešte poznámku: - *Równocześnie zwraca się uwagę Przew. Ks. Proboscza,*

że po 20 latach przynależności do Polski należy pomyśleć poważnie o wychowaniu młodzieży w duchu polskim i nieutrudnianie śpiewu pieśni polskich. (Z listu zo 14.II.1939, č. 1254/39). Vo Vyšných Lapšoch sa žandári organistovi vyhralážali, že ho zavrú, z obce presídlia, keď sa odváži v kostole zaspievať slovenskú pieseň. V Krempachoch a Novej Belej sa učiteľom podarilo niekoľkokrát zaspievať v kostole s deťmi po poľsky, ale čochvíľa Školský rok sa skončil a tým aj pôsobnosť poľských učiteľov u nás.

Ostatný úradný prípis došiel od okr. náčelníka v Novom Taktu s dátumom 22. augusta. V ňom ma žiada, aby som mená do matrík zapisoval pravopisom poľským. Píše tam: - ...*stwierdzilem, że Ks. Administrator dokonuje wpisów do ksiąg stanu cywilnego niezgodnie z obowiązującymi w tej mierze przepisami prawnymi. W szczególności stwierdzilem, że w pisowni nazwisk, zresztą o brzmieniu czysto polskim, używa Ks. Administrator liter nieznanych pisowni polskiej jak: š, č, ž, ř.* V ďalšom žiadali starosta doterajšie zápisu opraviť a podať zprávu do 20. X. 1939. Po tom termíne dá knihy zrevidovať. Ale list ostal už bez povšimnutia.

Od 6. októbra 1938 sme cez rádio ustanovili sledovali udalosti na Slovensku. Okrem toho počúvali sme aj Viedeň. V radostnej nálade sme počúvali gardistické pochody a piesne. Učili sme sa ich. Pravda, také počúvanie, pre prísný zákaz počúvať cudzí rozhlas, bolo nebezpečné. Žiaľ, našli sa štýria ľudia, ktorí nás zrádzali. A boli by sme na to doplatili, ale zachránil nás Žid - krčmár.

Z rádiových zpráv najväčšiu radosť sme mali, keď vyhľásili Slovenský štát. Potom vari najväčšiu, keď viedenský rozhlas medzi národmi, ktoré väznili Poliaci, spomenul aj nás. Bolo to prvý raz, po dlhom čase, čo sme si vydýchli. Doteraz hovorilo sa nám vždy, že v našej veci nič nemožno robiť. Máme byť obetou pre dobrý susedský pomer medzi ČSR a Poľskom.

1. septembra 1939

Bol to deň piatkový, ale pre nás veľmi šťastlivý. Zahrmeli delá, počuli sme štekot strojových pušiek, videli zem vyhadzovať do vzduchu, ale pre nás táto delová búrka bola príjemnou overtvrou k nášmu oslobodeniu. Ľud zhromaždił sa do kostola vo veľkom počte. Báť sa nebál nik, len sme netrpezivo vyzerali, kedy sa ukážu prvé nemecké pancierové vozy, o ktorých sme počuli, že sú už v Lapšoch. Pred postupujúcim vojskom sa nik neskryval, ba aj deti povychodili na ulicu, takže vojaci museli posunkami ukazovať, aby deti vystúpili z cesty. Popoludní sa pracovalo na poliach, ako

keby sa nič nebolo stalo. Druhého dňa v podvečer so slzami v očiach a s kvetmi vítalí sme slovenské vojsko. Radosť, ktorú sme vtedy cítili, nemožno opísat'. To bolo treba vidieť a prežiť.

Úsek Jurgov a Javorinu obsadzovalo slovenské vojsko už 1. septembra. Obeti na ľudských životoch okrem jednej Lapšianky, ktorá Nemcom ukázala, kde je poľské vojsko, nebolo. Oslobodzujúci naši vojaci našli nás v biede. Nemali sme chleba, len jačmenný moskaľ (pagáč). Poľská mobilizácia zastavila aprovizačný aparát. V Novom Taktu pred mobilizáciou rozobrali cukor, múku, kávu a čaj. Nemali sme vymlátené, zemiaky boli ešte na poli, ale hladovať sme nehladovali.

Od 11. septembra začali sa jedna po druhej otvárať školy. Zaškolenie išlo hladko. O nejaký mesiac prišiel navštíviť prinávratné územie J. E. biskup Ján Vojtašák, ktorého tu sv. Stolica bola poverila administrovaním. Spolu s ním ponavštevovali sme všetky obce i školy. Vtedy práve ochorela na blízkom Durštine, ktorý ako filiálka patril k fare do Krempách, žena Vojtecha Jeleňa. Keďže som neboli doma a bola obava, že umrie, išli po knaza do Fridmana. Vtedy tam ešte pôsobil knaz - Poliak. Keď zbadala, že ju zaopatruje Poliak, skrikla: „Ešte aj teraz musím vidieť poľského knaza?“ Zomrela v marci 1940. Po celý život bola verná svojmu slovenskému prevedčeniu. Ľudia všade netrpezivo očakávali výmenu poľských knazov za slovenských. Prišlo aj to. Daj, Bože, aby naše kostoly v budúcnosti nikdy neslúžili poľskej propagande. Nech naše Slovensko trvá naveky!

Ako sa nám žilo? Dobre, aj najchudobnejší bol milionárom. Kto by to nechcel veriť, tomu aj dnes môžem oči vybiť miliónovými bankovkami. A ešte niečo. Naši ľudia v Amerike vždy sa k ostatným Slovákom a nie Poliakom pripojovali.

Obálka publikácie dekana F. Moša vydanéj v r. 1944

SPISY VEDECKEJ SPOLOČNOSTI PRE ZAHRANIČNÝCH SLOVÁKOV Číslo 4 FRANTIŠEK MOŠ Roky 1918-1939 na severnom Spiši BRATISLAVA 1944
--

KNIŽNICE NA ŠPIŠI

Dá sa povedať, že vynález písma zmenil dejiny ľudstva a dodnes vzbudzuje veľký obdiv. Jeho predchodom, akoby prvou formou, boli kresby na stenách jaskýň, neskôršie prvé piktografické (obrázkové) a hieroglyfické písmo Egyptanov. Inou, dodnes záhadnou formou, je uzlíkové písmo Inkov - kipu. Bez ohľadu na to, o aký druh písma išlo, všetky mali to isté poslanie, uchovať a tým vlastne zaznamenávať dobu, v ktorej človek žil.

Priam prelomovým sa stal rok 1412, kedy Ján Gutenberg vynášiel kníhtlač. Týmto vynálezom sa kniha stala prístupnejšia pre širšie vrstvy, začalo sa šíriť kníhkupectvo. Prvými strediskami európskeho kníhkupectva sa stal Frankfurt nad Mohanom a Lipsko, ktoré si svoju prestíž vlastne držia aj dnes, (konajú sa tam totiž známe knižné veľtrhy).

Od knihy do knižnice

Prvé knižnice, lebo o nich dnes chceme hovoriť, začali vznikať už v starovekom sumerskom meste Úr. Knižné zbierky mali tiež starí Egypťania, ktorí písali na dlhých papyrusoch, a tie neskôršie ukladali do tvrdších puzzier, aby sa nezničili. Kniha, akú dnes vidíme v knižničiach, vznikla oveľa neskôr. Knižnice svoje poslanie plnia tým, že sa knižný fond systematicky dopĺňuje, propaguje a predovšetkým sprístupňuje čitateľom, ktorým sa takto dostávajú do rúk obrovské zdroje poznania. Na svete je veľa známych knižníc, ktoré sa pýšia veľkými knižnými fondami. My sme však nazreli do tých najskromnejších - obecných knižníc na Spiši.

K najčastejším navštěvníkom jurgovskej knižnice patria deti

A.Nalepková v lapšanskej knižnici

V Nižných Lapšoch

Mohlo by sa zdať, že dnes v dobe televízie, videa a satelitných systémov, vlastne nikto už knihy nečíta. Tiež som si to myslal aj ja, keď som zavítal do Gminnej knižnice v Nižných Lapšoch. Je sice umiestnená v súkromnom dome pani Nalepkovej, ale to čitateľom vôbec nevadí. A čo je zaujímavé, že počet čitateľov vôbec neklesá, práve naopak. Je pravdou aj to, že z celkového počtu čitateľov takmer dve treťiny tvoria žiaci miestnej základnej školy. Stalo sa to najmä potom, ako väčšiu časť školskej knižnice premiestnili do verejnej. Študujúca mládež okrem školskej literatúry vyhľadáva predovšetkým dobrodružnú a fantastickú literatúru. Škoda len, že knižnica nedostáva takmer žiadnu tlač, o ktorú by bol iste veľký záujem. Kedysi bola knižnica tlačou zásobovaná z Nadácie rozvoja kultúry v Novom Sáči. Musíme tuná hned dodať, že

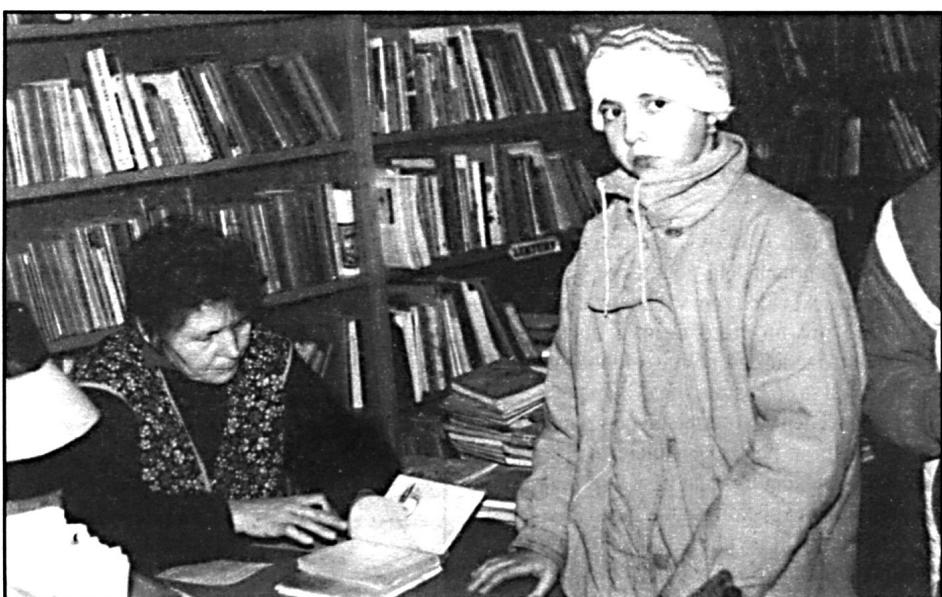
gminné knižnice a ich pobočky sú vlastne už niekoľko rokov pod správou gminných úradov. S finančnými prostriedkami na ich činnosť to nie je vždy najlepšie. Ako sa dozvedáme, v minulom roku Gminný úrad v Nižných Lapšoch vynaložil na štyri knižnice, a to v Nižných Lapšoch, a pobočkách vo Fridmane, Nedeci a Vyšných Lapšoch iba tritisíc zlottedých, teda na každú pripadlo len 750 zlottedých. Za tieto peniaze sa nakúpili ďalšie nové knihy. Knižný fond sa obohatil o 676 kníh, z tohto počtu 166 kníh dostali darom od Vojvodskej knižnice v Novom Sáči...

- Celý gminný knižný fond obsahuje 31 459 kníh, - hovorí lapšanská knihovníčka Anna Nalepková. Mám rada túto prácu, ktorú vykonávam už 14 rokov. Našťastie záujem o čitatelstvo ešte je a predpokladám, že aj bude. Chcela by som, aby na knihy nezanevreli ani starší čitatelia. Lapšania, ale aj ďalší obyvatelia gminy dobre vedia, kde sa nachádza gminná knižnica. Musím vám totiž povedať, že na každých sto obyvateľov gminy je 16 čitateľom knižnice, alebo jej filiálky. Minulý kalendárny rok sme vypožičali až 32.712 kníh. V našom fonde, ale zvlášť v lapšanskej knižnici, máme aj okolo stovky slovenských kníh. Záujem o ne je dosť malý, možno aj preto, že knihy sú aj v slovenských klubovniach. Ďalší dôvod je asi ten, že sa slovenčina neučí na školách, alebo sú to príliš neaktuálne vydania.

Pani Nalepková je zástankynou toho, aby školské knižnice boli v plnej miere sprístupnené verejnosti. Ved' len vtedy sú knihy fakticky využívané a čítané. Snáď sa v budúcnosti dočkáme ešte aj ďalších knižníc...

V Jurgove

Filiálna gminná knižnica sa nachádza aj v Jurgove. Práve, keď som ju navštívil, skupinka tamojších detí prehľadávala najkrajšie kni-

hy. Vypožičať knihy si prišiel aj riaditeľ školy v Repiskách Alojz Rusnák. Ako mi povedala knihovníčka H. Haniaczyková, často do knižnice zavítajú aj deti z Repísk a Brzegów. Knižnica sa, podobne ako v Lapšoch, nachádza v súkromnom dome. Je sice neveľká, ale každý čitateľ si pre seba vždy niečo nájde. Dospelí, najmä muži, si vraj vypožičiavajú najviac kriminálne romány a fantastickú literatúru, zatiaľ čo ženy vyhľadávajú viac romantickú literatúru z edície Harlekýn. V roku 1995 knižnica v Jurgove evidovala 240 čitateľov a obohatila sa o 185 nových kníh. - *Zvláštnosťou našej knižnice je - hovorí H. Haniaczyková - že knihy požičiavame aj turistom, ktorí prichádzajú do Jurgova za rekreáciu. Samozrejme čitateľ musí knihu zaistiť primeraným poplatkom. Takto sa chceme poistiť, aby sa k nám kniha vrátila. A výpožičná lehota? Som rada, keď sa mi kniha vráti aj po dvoch mesiacoch. Nemáme totiž presne tak, ako v mestských knižničach vymedzený termín. Ale kniha by sa mala vrátiť čím skôr, aby si ju mohol požičať ďalší čitateľ.*

Jurgovská knižnica je otvorená v každý pondelok, utorok, štvrtok a piatok, vždy v poludňajších hodinách.

Pri šípkovom čaji

Poslednou knižnicou, ktorú som navštívil, bola filiálna knižnica v Krempachoch. Aj keď krempašská knižnica je pobočkou Gminnej knižnice v Łopusznej, jej knižný fond je pomerne veľký. Obsahuje 6 889 kníh a v tomto počte je zaevdovaných aj 1300 slovenských. Pri teplom šípkovom čaji sa rozprávam o knihách s knihovníčkou Alžbetou Klukošovskou: - *Našu knižnicu navštievujú mladší, ale aj starší - hovorí - Pravdou je, že mám viac čitateľov v zimnom období. Ľudia majú vtedy totiž viac času pre seba.*

V porovnaní s predošlými rokmi čitateľstvo sice trošku pokleslo, ale aj tak sa udržuje na slušnej úrovni. Len v minulom roku vypožičali 16 800 kníh. Čitatelia, najmä deti, čítajú aj slovenské kníhky. Vyberajú si predovšetkým rozprávky. Nezanedbateľným faktom pre deti je pestrofarebnosť kníh, ktorá ich príťahuje. V minulom roku sa knižnica obohatila len o 40 nových kníh. Na poličkách chýba tiež denná tlač, vidím len nás Život, časopis Slovensko a bratislavský Život, ktorý asi niekto súkromne doniesol zo Slovenska.

Krempašská knižnica sa nachádza na výhodnom mieste - v Obecnom dome kultúry, kde bola prestavaná zo súkromného domu v roku 1973.

Tunajšia knihovníčka - A. Klukošovská pracuje v knižnici už niekoľko rokov a na túto prácu má aj príslušné vzdelanie. V roku 1988 ukončila v Krakove dvojročné štúdium knihovníctva, ktoré zavŕšila pracou Čitatelstvo a popularizácia slovenskej literatúry na príklade knižnej zbierky v Krempachoch na Spiši.

Kniha ako víno

povedal istý básnik. Keď ju ochutnáš, vždy sa k nej budeš vracať. Je to pravda. Dobrá kniha aj v súčasnosti vie pripútať čitateľa na veľa, najmä zimných večerov. Kniha obohacuje nie len slovnú zásobu, ale vôbec myšlenie každého človeka. Preto, aj keď v každom dome na Spiši a Orave je televízor, predsa len odporúčame prečítať si aj knihu. A že je z čoho vyberať, vidíme aj na knižnom trhu a v knižničach.

Text a foto: JOZEF PIVOVARČÍK

KRÁTKO Z ORAVY

V novembri 1995 Gminný úrad v Jablonke kúpil 7 - árový pozemok nedaleko svojho sídla a odovzdal ho Telekomunikačnému úradu v Novom Sáčki, ktorý tu začal budovať novú, modernú telefónnu centrálu. Má to byť odbôčka medzinárodnej telefonickej línie, ktorá bude smerovať zo Škandinávie cez Poľsko a Slovensko na juh Európy. Po dokončení výstavby tu bude podľa príslušu Telekomunikačného úradu inštalovaná v roku 1996/97 moderná, automatická telefónna ústredňa na asi 1500 telefónnych čísel (v súčasnosti má Jablonka asi 400 telefónov). Nová centrála v Jablonke bude mať odbočky do gmin Nový Targ a Veľká Lipnica. Bude napojená aj celá oblasť jablonskej gminy. Značne sa tým skvalitní a zjednoduší telefonické spojenie doma i so svetom.

***

14. januára 1996 sa uskutočnila IX. kolodnická prehliadka na Orave. Vystúpenia súborov Skalniok, Małe Podhale, detského súboru z Hornej Zubrice vedeného kňazom W. Popielarczykom, súboru Malí koledníci zo ZŠ č.3 v Malej Lipnici pod vedením uč. B. Szlachetovej a dvoch súborov zo Slovenska - Drevenej kapely Viktora Chudobu z Oravskej Lesnej a súboru Emílie Janotíkovej zo Zakanemenného, sledovali stovky divákov v požiarnej zbrojnici v H. Zubrici a Chyžnom. Z hostí nemohli chýbať na takomto podujatí J. Stopka, vojt gminy Jablonka a jeho zástupca W. Pilch

s manželkami, riaditeľka RKS v Dolnom Kubíne O. Žabenská a ďalší.

***

3. mája 1996 sa bude konať v amfiteátri v Jablonke už 7. prehliadka dychových súborov z jablonskej Gminy. Pozvaní sú hudobníci z Jablonky, M. Lipnice, Podvlnka, D. a H. Zubrike a dychovka Nižňanka z Nižnej na Orave zo Slovenska. Organizátori očakávajú bohatú návštevu divákov.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Na stavbe jablonskej telefónnej ústredne.

11. januára 1996 v Gminnom zdravotnom stredisku vo Veľkej Lipnici (bývalý urbársky dom) pracovníci americkej firmy ABBOT uviedli do prevádzky jeden z najmodernejších zdravotníckych prístrojov - analyzátor krvi CELL-DYN 1600. Je to dar princeznej z Yorku Sarah Fergusonovej, zakladateľky a predsedníčky nadácie Children in Crisis, zaobrájúcej sa detmi chorými na leukémiu. Nové zariadenie v hodnote 46 tisíc mariek je schopné z jedného odberu krvi získať až 16 výsledkov. Prístroj zabezpečuje vyšetrenie krvi občanom na celej Orave.

Pohľad na zasneženú jurgovskú ulicu

Perla Jurgova - múzeum ľudovej kultúry

TROCHU INÁ OBEC

Rázovitá spišská dedinka Jurgov sa čoraz viac dostáva do povedomia turistov, nielen domácich, ale už aj z cudziny. Prispelo k tomu nielen osobitné čaro obce, ale aj rozvoj agroturistiky, ktorá je v súčasnosti čoraz populárnejšia. Navštěvníci, najmä z miest, túžia po „božskom pokoji“ a spätosti s prírodou, čo môžu nájsť nielen v takých turistických centrach, akými sú Bukowina Tatrzánska, či Bialka, ale práve v Jurgove. Atraktívna poloha - priam na úpätí Vysokých Tatier, nedaleko hraničného priechodu Lysá Poľana - umožňuje robiť stadiaľ zaujímavé výlety nielen do týchto stredoeurópskych veľhôr, ale aj na Spiš a pokochat' sa pekným výhľadom na Spišskú Maguru či Pavlíkov vrh. V budúcnosti štátu hranicu bude možno prejsť aj v samom Jurgove. Totiž hraničný priechod Jurgov - Podspády stále čaká na otvorenie, čo by cestovný styk v tejto pohričnej oblasti ešte zlepšilo.

- Aby sa naša obec, ale aj Spiš stali turistom známe - tvrdí V. Chovanec, je potrebné čo najviac investovať do reklamy. Spoločne s tunajšími podnikateľmi z Bialky, Bukowiny

Hasičská zbrojnice služí nielen hasičom

Tatrzańskiej, Čiernej Hory a Repísk sme vo vydavateľstve Umenie, vydali II. rozšírený reklamný prospekt s krásnymi fotografiemi W. Smolaka. Boli sme milo prekvapení, kol'ko turistov nám volalo. Nedostatkom je i to, že je málo reklám na samých objektov, ktoré poskytujú svoje služby. Ja napr. mám turistov celý rok, nočľažné miesta sú vždy obsadené. S inými je to rôzne.

Na jurgovskom svahu mal cez zimné prázdniny začať fungovať prvý lyžiarsky vlek na Spiš - Gronicek. Jeho majiteľom je J. Bigos. Pri vleku však chýba potrebná infraštruktúra, bez ktorej sa turisti nemôžu zabrásiť. Snáď sa časom podarí aj túto medzera vyplniť stánkami a službami pre lyžiarov. Svojho času, ako nám povedal bukovinský vojt F. Jezierczak, pre spišské obce Jurgov, Čiernu Horu a Repíská bol vypracovaný komplexný projekt turistického obhospodárenia. Pripravili ho študenti gliwickej polytechniky. Projekt bažuje práve na agroturistike, ktorej rozvoj by zaistil tamojším roľníkom nové zdroje príjmov a nezamestnaným poskytol nové možnosti práce.

Hand Made

Jurgovčania sú známi vo svojom okolí tým, že majú akýsi šicestý zmysel - zmysel tvorby. Odtiaľto pochádzajú známi rezbári, stolári a iní majstri ľudového remesla. Spomeniem trebárs vynikajúceho krajanského rezbára Andreja Gomboša a výrobcu huslí Mariána Plučinského. Nadanosť a cit pre ľudovú tvorbu Jurgovčanov si kedysi všimlo aj družstvo Cepelia, založené v roku 1949. Práca v Cepelii bola, ako hovorí dlhorocný richtár obce A. Bria, pre mnohých zdrojom obživy. Veď koniec koncov v jej tamojšej pobočke bolo v najplodnejších rokoch 1984-86 zamestnaných okolo 160 osôb. Dnes Cepelia prežíva ťažké časy, a ako sa dozvedáme, v jurgovskej pobočke pracuje na základe dohody o dielo 12 ľudových umelcov, ktorí pripravujú pre družstvo rôzne kelímky, kožené tašky, vlnené prikrývky a pod. Čo sa stalo s ostatnými? Sú už na dôchodku alebo prešli do konkurenčnej krajovskej firmy Milenium.

- Škoda - hovorí jurgovský richtár Alojz Bria - že mnohí obyvatelia si dnes tak ľažko získavajú prácu. Toľko mladých, ktorí vyštudovali, sedí doma pri rodičoch. Mnohí sa mi stážajú, ale zatiaľ nevidím možnosť zlepšenia.

450 rokov obce

Súčasný Jurgov obýva 850 obyvateľov. Práve v tomto roku uplyva 450 rokov od založenia obce.

- Musíme sa na toto výročie pripraviť a dôstojne ho osláviť - hovorí V. Chovanec. - Kedy sa oslavys budú konať, ešte presne neviem, snáď v lete. Prezradím len, že prvý krok sme už urobili, keď sme 13. decembra minulého roka usporiadali v Galérii umelcov Spiša v Spišskej Novej Vsi, prvú slávostnú promociu zborníka prác o našej obci, zvlášť z obdobia pôsobenia jurgovskej mešťanky. Zborník má až 355 strán a jeho obsah obohatili historické štúdie E. Pavlika, dr. I. Chalupeckého, M. Grígera a ďalších. Svojou básnickou tvorbou prispela aj I. Motulková. Očakávame, že po Spišskej Novej Vsi, bude tiež promocia zborníka v >

KRAJANIA DEŤOM

Krempašské úspechy v práci s krajanou mládežou sú už oddávna známe. Prejavujú sa medziiným v početnom členstve mladých Krempašanov v miestnej skupine SSP a ich všeobecnej aktivite, ale aj v školskej výučbe, najmä vysokom počte žiakov na vyučovaní slovenčiny. Je to samozrejme výsledok správnej, národnej výchovy detí v krajanských rodinách, ale aj starostlivosti miestnej skupiny SSP, ktorá mládeži venuje osobitnú pozornosť.

Pekným príkladom tejto starostlivosti bol večierok pre školskú mládež, ktorý 20.1. t.r. zorganizoval výbor MS v obecnom kultúrnom dome. Popri žiakoch, ktorých prišla skoro stovka, sa večierka zúčastnila časť učiteľského zboru s riaditeľkou školy B. Paluchovou, tajomník ÚV SSP L. Molitoris, šéfredaktor Života J. Šternog, členovia výboru MS s predsedom J. Petráškom a niektorí rodičia.

Čo by bol však za večierok, keby na ňom nebolo poriadneho kultúrneho programu, ktorý spestril toto milé podujatie. Len čo si malí hostia posadali za stoly, len čo ich privítal D. Surma a prihovoril sa im L. Molitoris, rozhrnula sa opona a na scéne sa zja-

vili prví účinkujúci - druháci, po nich štvrtáci a ďalší. Radosť bolo počúvať, ako pekne recitujú slovenské básničky o zime, Vianočiach, Novom roku, ako vyprávajú žartovné príbehy, ktoré by - ako sa hovorí - aj mŕtveho rozveselili. Boli vidno, že sa na večierok poctivo pripravovali, ako na recitačnú súťaž. Recitácie sa striedali so spevom, samozrejme kolied, ale aj iných piesní. V programe nechýbal ani betlehemský príbeh narodenia Pána, ktorému sa prišli pokloniť traja králi, predvedený žiakmi 5. triedy. Vari najdajimavejšie zaznela v programe azda najkrajšia vianočná koleda Tichá noc, zaspievana zborove v sprievode - pravdaže - žiackej kapely.

Mali diváci veľmi pozorne sledovali vystúpenia svojich kolegov a priateľov zo školských lavíc. Ich program, nacvičený pod vedením učiteľa hudobnej výchovy Józefa Pierzgu, sa im iste páčil, lebo ho často odmeňovali skandovaním a dlhotrvajúcim potleskom.

Medzičím vo vedľajšej kuchyni krajaní pripravovali pre mládež pohostenie. Čo len tam nebolo - všelijaké koláčiky, zákusky, cukrovinky a množstvo iných dobrôt. Pri

pohľade na ne sa deťom až oči leskli. Samozrejme nikoho nebola treba dvakrát nukat'. Všetkým chutilo.

Nebolo to pre deti jediné prekvapenie. Ešte väčším bolo hádam predstavenie Divadelnej spoločnosti Vendo zo Štefanova, ktorá mladým krempašským divákom predviedla veseloheru Jáááánošík (pišeme o nej na str. 16-17), ktorá mladých divákov veľmi rozesila.

Večierok pokračoval aj po odchode divadelníkov. Muzikou. Sotva zazneli prvé tóny, už chlapci začali poškuľovať po dievčatách, ba tí smelší hned aj pozývali svoje kolegyne do tanca. Čoskoro bola sála plná tancujúcich. Videli sme medzi nimi viacerých odvážlivcov, čo pozvali na parket staršie kolegyne, z vyšších tried, a vykručali ich ostošest'. Iste si mysleli: - Však sme nejakí chlapí! Veselá tancovačka trvala ešte dlho. Nikomu sa veru nechcelo odísť. Aj keď museli, všetkým žiarili oči z dobrej zábavy a spokojnosti.

Myslím si, že takéto podujatia by mali usporadúvať aj iné miestne skupiny. Neboli by problém s výučbou slovenčiny a aj v Spolku by sme mali iste viac mládeže. Pouvažujme o tom.

J.Š.

FOTOREPORTÁŽ Z VEČIERKA NA 3.
STR. OBÁLKY

Kežmarku, kde žije veľa Jurgovčanov, ktorí na svoj pôvod podnes nezabudli, a nakoniec budeme zborník promovať aj v Jurgove.

Samozrejme takmer pol tisícočia je dlhé obdobie, za ktoré sa v obci veľa zmenilo. Spomeňme len posledné tri roky. V roku 1992 sa po zdolani mnohých problémov konečne podarilo odovzdať do užívania veľkú požiarunu zbrojnicu, ktorá obyvateľom veľmi dobre slúži. Popri miestnostiach pre hasičov má tam svoje miesto aj miestny poštový úrad, čo značne uľahčilo obyvateľom odber pošty. Žiaľ nie všade na Spiši je tomu tak. Keď sme už pri otázke pošty je potrebné povedať, že v Jurgove na 220 usadlostí už 80 má svoje vlastné telefóny. Je to skutočný úspech. Predpokladá sa, že nové telefóny budú snáď zavedené aj ďalším záujemcom. Pred vyše rokom Gminný úrad v Bukowine Tatrzanskiej zlepšil aj podmienky tamojšej školy zavedením ústredného kúrenia.

- Samozrejme, ľudia chcú - hovorí jurgovský richtár A. Brija - aby sa v obci veľa robilo, aby sme mali na to od gminy peniaze. Môžem povedať, že spolu s našimi poslancami H. Michalákovou a E. Tyborom sa o to plne snažíme. V tomto roku chceme napr. vylepšiť cestu k vodovodom.

Cez stáročia späť s prírodou

Kedysi Jurgovčania mali svoje poľany vysoko v Tatrách. Tu si postavili drevéne

salaše, v ktorých prebývali celé leto. V obci ostali len starší a deti. Neskôr Jurgovčania svoje majetky stratili, dnes už ostali len názvy po ich majiteľoch. Miesto nich si potom kúpili okolo 88 hektárov lesov a polí v okolí Slovenskej Vsi a neskôr aj pri Durštine. Späť Jurgovčanov s lesmi pretrvala. Možno aj preto, keď sa naskytla príležitosť, mnohí sa zamestnali v TANAP-e. - V roku 1984 pracovalo sezónne v TANAP-e viac ako 300 osôb - hovorí V. Chovanec. - Dnes sa situácia zmenila. Pred dvoma rokmi sa nám zdalo, že tam už nikto nebude pracovať. Mnohí zamestnanci budú dobrovoľne odišli z práce, budú prešli na dôchodok, alebo boli prepustení.

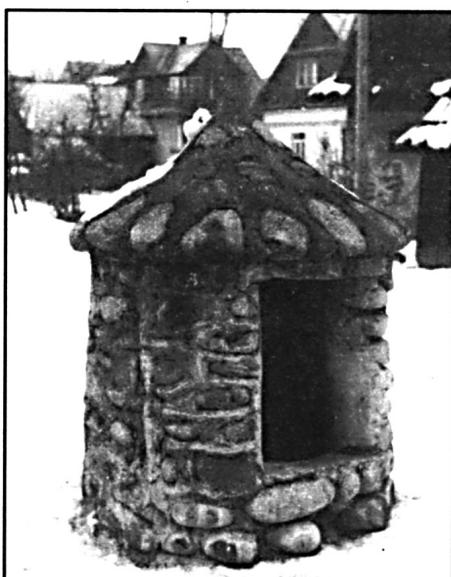
Najväčšie problémy so zamestnaním sa v TANAP-e robili krajanom z Jurgova slovenské úrady práce, ktoré ich považujú za cudzincov. Snáď v budúcnosti by situáciu zlepšila dlho očakávaná krajanská karta. Úrady práce totiž radšej zamestnávajú domácich. Riaditeľstvo TANAP-u je však s našimi krajanmi z Poľska spokojné. Podľa nich sú to svedomití pracovníci. Vedúcum malej, dnes už len 70 člennej skupinky našich pracovníkov je už spomínaný Vojtech Chovanec.

- Riaditeľstvo TANAP-u nám všemožne vychádza v ústrety - hovorí V. Chovanec. - Nezabúda ani na svojich bývalých pracovníkov, ktorí odišli z tohto podniku na zaslúžený dôchodok. Okrem priznaného

dôchodku dostávajú aj deputát dreva. Ročne je to 12 m³. Pre mnohých Jurgovčanov sa však dnes práca v lesoch nevypláca. V práci zotrývajú len staršie osoby, ktoré sa chcú po rokoch práce dočkať dôchodku. Mladí Jurgovčania hľadajú lepšie platenu prácu v Poľsku, alebo v cudzine.

Text a foto: JOZEF PIVOVARČÍK

Zaujímavý kryt jednej z jurgovských studní

NEOBYČAJNÝ FEBRUÁR

Ludia sa od vekov riadia časom. Merajú ho na sekundy, minúty, hodiny, dni, týždne, mesiace, roky, desaťročia, stáročia a tisícročia. Kým nepoznali dokonalé časomerné zariadenia, obvykle sa orientovali podľa Slnka, a v noci zase podľa polohy hviezd či súhvezdi. Meranie času, spôsob ako to robiť čo najpresnejšie, trápilo ľudstvo už od nepamäti. Boli preto o.i. zostavené aj kalendáre, ktoré nám dávajú základné deleenie roka na 12 mesiacov a 365 dní. Astronómovia však po čase zistili, že sa každé 4 roky niekde „stráca“ jeden deň, a to je práve ten 29. deň vo februári, o ktorom chceme niečo napísaa.

Prečo má február niekedy 29. dní...

O tom, že je každý štvrtý rok priestupný, teda že má vtedy 366 dní a február 29, to iste vie každý školopovinný žiak. Mnohí asi ale nevedia prečo a odkedy je tomu vlastne tak... Súčasné kalendáre sa vyvinuli zo starovekého rímskeho kalendára. Rimania mali najskôr lunárny rok trvajúci 12 mesiacov, ktorý sa začína v marci. Potrebne chybajúce dni vsúvali do neho kňazi, ktorí v posledných dvoch storočiach rímskej republiky uviedli kalendár do takých zmätkov, že to vázne rušilo život rímskej spoločnosti. Cisár Július Caesar preto v roku 46 pred n. l. uzákonil za pomocí alexandrijského astronóma Sosigenesa prenikavú reformu kalendára, ktorá v európskych štátach platila 16 storočí. Kalendár bol pomenovaný podľa Julia Caesara - t.j. juliánsky. Sosigenés zladil dĺžku ka-

lendárneho roka s časom trvania obratného roka a určil, že každý štvrtý rok bude dlhší o jeden deň. Týmto dňom sa stal práve 29. február. Sosigenés zaviedol tiež pre takýto rok trvajúci 366 dní názov „priestupný rok“. Dĺžka roka bola stanovená na $365 \frac{1}{4}$ dňa, takže vždy po troch rokoch s 365 dňami nasledoval rok priestupný s 366 dňami; začiatkom roka sa stal 1. január a zároveň sa vykonala celková rektifikácia (t.j. oprava meracích strojov, prístrojov a ich súčasti, aby sa splnili všetky teoretické podmienky ich správneho a presného chodu), takže rok 46 pred n. l. mal až 445 dní...

Od juliánskeho kalendára ku gregoriánskemu...

Kalendár zostavený astronómom Sosigenésem, tzv. juliánsky, platil až do roku 1582, kedy pápež Gregor XIII. vydal bullu o zavedení nového spôsobu počítania času. Podľa návrhu bratov Liliovcov sa v juliánskom kalendári, v ktorom bolo dosť nepresnosťí (napríklad ročná odchýlka bola 11 minút 14 sekúnd, ktorá od 13. do 16. storočia vzrástla až na 10 dní) určilo, aby po 4. októbre 1582 nasledoval hned' 15. október. Juliánsky kalendár sa tiež doplnil ustanovením, že každý stý rok bude priestupný len v tom prípade, že bude deliteľný 400, (teda roky 1600 a 2000, nie však rok 1700, 1800 a 1900). Odchýlka tohto opraveného, tzv. gregoriánskeho kalendára je len 26 sekúnd, t.j. jeden deň za 3300 rokov (teda ďalšia zmena by mala byť až v roku 4900). Pripo-

meňme ešte, že v kresťanskom kalendári sa od 4. stor. n. l. týždeň delí na 7 dní a cirkevný rok bol upravený ako symbol Kristovho života a pamiatky svätých.

Gregoriánsky kalendár zaviedli katolícke štáty ihned, evanjelické postupne; pravoslávna cirkev v Rusku a inde reformu nepríjala a dodržuje juliánsky kalendár až dodnes... Bývalá sovietska vláda však dekrétom z 25. januára (7. februára) 1918 zaviedla kalendár zhodný so západoeurópskym, pričom deň 1. február 1918 platil súčasne ako deň 14. február. 29. február máme teda v kalendári každé 4 roky a každých 28 rokov pripadá na nedeľu. Tohto roku to bolo vo štvrtok.

Povery a predsudky

S týmto dňom boli v minulosti, a možno že aj dnes, spojené rôzne povery a predsudky. Starí Rimania napríklad považovali všetky nepárne čísla za šťastné a priestupné roky za mimoriadne úspešné. Verili, že 29. február je napríklad najlepším dňom na uzavretie manželstva, alebo na iné, tiež dôležité rozhodnutia. Dietľaťu narodenému v tento deň predpovedali úspešnú budúcnosť. V priestupných rokoch zase vydáte Rimanky oslavovali sviatok Matronálii čiže Matrón. V háji chrámu Junóny Luciny na Esquiline sa modlili o šťastie v manželskom spolužití a dávali svojej bohyni ako obetu kvety. Muži blahoželali svojim manželkám a dávali im darčeky. Ženy robili aj hostiny pre otrokov. V obyčajných rokoch sa tzv. Matronálne oslavovali 1. marca.

V kresťanskej dobe bol priestupný rok zase považovaný za nešťastný, prinášajúci porážky. Ľuďom narodeným 29. februára pripisovali v stredoveku neobvyklé schopnosti, napríklad predvídať budúcnosť, či vidieť veci skryté pred ľudským zrakom. Mali sa o nich starať rôzne tvory, ktoré existovali na zemi v predstavách vtedajších ľudí. Napríklad snažili sa v tento deň neužatvárať manželstvá. Verili totiž, že mladomanželia by nenašli šťastie, keby sa zobraли v nepárny deň, na dôvažok v taký, ktorý je iba každé 4 roky. V tento deň sa nekonali ani smútočné bohoslužby, lebo sa verilo, že duša mŕtveho ostáva na zemi až do prvého výročia úmrtia, a to by teda pripadal až o štyri roky. Zmenu názorov spojených s dňom 29. februára prinieslo až obdobie osvetenia.

Toľko teda o tak trochu zvláštnom dni, ktorý sa opakuje každé štyri roky. Čo teda myslíte, majú to tí, ktorí sa narodili 29. februára a narodeniny by mali oslavovať len každé štyri roky lepšie alebo horšie? Ženy narodené v tento deň by sa asi mohli tešiť, vedľ mnohých z nich si rady pravdivý vek nepriznávajú... Ale to by bola už iná, tak trochu žartovná téma.

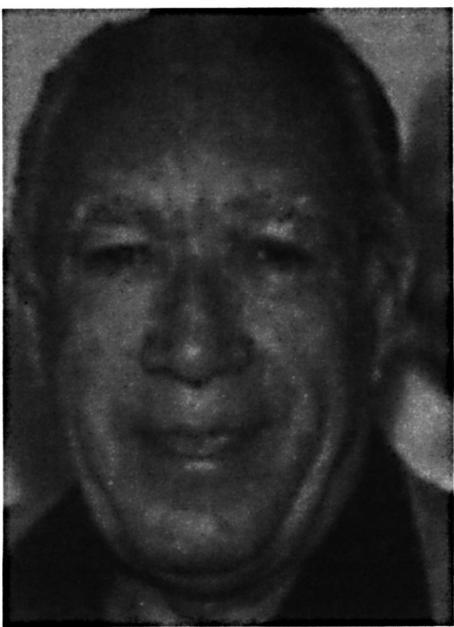
PETER KOLLÁRIK

Naša fotohádanka

Naša snímka predstavuje známeho amerického filmového herca a režiséra, hrdinu vo väčšine westernových, dobrodružných, ale aj vysoko umeleckých filmoch. Akiste ľahko uhádnete o koho ide, keď z nich uvedieme aspoň niektoré: Viva Zapata, Magnát, Pirát, Posledný vlak z Gun Hillu, Kráľ z Alcatrazu, Cesta, Smäd po živote a Grék Zorba. Napíšte nám jeho meno a pošlite do redakcie. Z autorov správnych odpovedí vyžrebujueme knižné odmeny.

***

V Živote č. 1/96 sme uverejnili snímku Jerzyho Stuhra. Knihy vyhrali: Marek Gogola z Vyšných Lápk, Cecília Lukášová a Bartolomej Surma z Krempách a Jan Nowak z Krakova.

ZO STARÝCH ZVYKOV

Marec je prvým mesiacom jari, ktorá sa začína 21., teda dňom, keď sa prebúdza život a jarné Slnko na svojej púti vstupuje do znamenia Barana. Vládne vtedy tajuplná planéta Mars, symbolizujúca silu a energiu. Zima ustupuje a preneháva moc slnečnému lúčom, na ktoré už netrpezliivo čaká človek, ale aj zvieratá a rastliny, ktoré nám túžia odovzdať nie len pestrofarebnú krásu, ale aj svoje plody. Tu začína veľmi dôležitá práca roľníka, ktorý sa pripravuje dať zo seba všetko, aby sme mali čo ľiesť, aby sa nám dostalo chleba, mäsa, mlieka, zemiakov, ovocia, skrátku všetkých potravín. S jarou ale prichádzajú aj prvé starosti o budúcu úrodu. Kým si však poviem o zápase o budúci chlieb, pripomeňme niečo z jarných zvykov a príprav poľnohospodárov na úspešný priebeh jarných prác.

Marec, zvyky a tradície...

Starí Slovania začívali nový rok v marci, o čom svedčí celý rad zachovaných zvykov, o.i. pochovávanie starého roka (Moreny), čiže zimy. Podobne u starých Rimanov sa nový rok začínal marcom, v latinčine nazývaným martius, ktorý bol vyplňený slávnosťami na počesť Marsa, boha Slnka, jari a roľníctva. Keďže Mars prekonával démonov trny a zimy, stal sa i bohom víťazného boja, neskôr vojen vôbec a patrónom vojska. Meno marec neskôr prevzali z latinčiny mnohé národy. Odtiaľ pochádza aj slovenský názov tohto mesiaca, ale aj poľský marzec, ruský mart a podobne. V češtine sa názov mesiaca marec - březern odvoduje od staroslovanského slova - březa, bříza, t.j. od stromu, ktorý dostáva v tomto mesiaci bahniatka (bažicky, jahňady, kyčicky, palmy - čo sú rôzne ľudové názvy bahniatok).

Čo sa týka počasia, jar býva často premenlivá a vlhká, na toto ročné obdobie pripadá totiž mnoho zrážok a silných vetrov. Asi preto sa aj hovorí, že v marci ako v hrnci, alebo že marec znamená aj sneh aj slotu. Podľa ľudových predpovedí keď v marci kukučka kuká, dočkáme sa skoro teplého leta, respektívne keď v marci hrní - v máji sneží; suchý marec, studený apríl, mokrý máj, bude žitko ako háj a podobne. Medzi našimi staršími krajanmi sa zachovali niektoré zvyky a povery, ktoré súvisia so začiatkom jarných prác, aj keď v mnohých už asi len doznieva nostalgia za minulosťou a náboženská tradícia. Je v nich ale aj určitá túžba, aby rôzne povery pomohli prírode v jej náročnej úlohe súvisiacej s budúcou hojnou úrodou.

Od Lucie po Veľkú noc...

Jedným zo zvykov je určovanie počasia. Od Lucie (13. decembra) starí ľudia 12 dní sledovali každý deň, aby vedeli, aké bude počasie po celý rok. Aké bolo 13.12. také vraj bude v januári, 14.12., vo februári, 15.12., v marci, 16.12., v apríli, 17.12., v máji atď., až do

Štredného večera (24.12.), ktorý predpovedal decembrové počasie.

Na Luciu, ako nám povedal krajan A. Pačholík z Dolnej Zubrice, odrezávali aj konár z čerešne, ktorý ponorili do vody a pozorovali, v ktorej časti zakvitne. Jar mala prísť zavčas, ak konárik rozkvitol v hornej časti...

Na Adama a Evu, t.j. 24. decembra, sa zase zobraťi tri zemiaky. Jeden z nich uložili do piesku ráno, druhý na obed a tretí večer. Keď zapustil korene ako prvý ten, ktorý bol zasadéný ráno, mohli sa sadiť skoré zemiaky, t.j. už po 1. marci.

Od Vianoc až do Veľkej noci sa svätili rôzne veci, napríklad: ovos, chlieb, oblátky, voda a bahniatka, ktoré neskôr boli využívané napr. pri prvej orbe a sejbe a pri iných príležitostiach. Tak napr., ako nám povedal krajan Ján Švientek, keď mal gazda ist' prvýkrát do poľa, gazdiná podľa zvykov trikrát obišla voz a pokropila ho svätenou vodou, tak isto pluh a iné poľnohospodárske náradie, obilie a koňa. Dala tiež gazdovi tri posvätené konáriky bahniatok. Gazda neskôr jeden zaoral, ďalší dal koňovi za chomút (vraj ako ochranu pred zlými duchmi), a tretí mal vo vrecku alebo si ho zastokol do klobúka. Koňovi sa na hrudi urobili 3 krížiky (prstami zamazanými hlinou), čo malo znamenáť - prvý kríž za Boha, druhý za seba a tretí na ochranu celej úrody i hospodárstva. Obilie sa obvykle vysievalo zo čistej plachty, čo svedčilo o poriadkumilovnosti gázdinej. V mnohých oravských domácnostiach niektoré z týchto zvykov pretrvávajú až dodnes.

Významným dňom, kedy sa svätili bahniatka, je tzv. Kvetná nedele, t.j. týždeň pred Veľkou nocou, ovoš, jačmeň, oblátky a chlieb sa svätili zase na Štefana.

Podobne ako od Lucie do Adama a Evy, sledovali ľudia aj dni od Štefana do Troch kráľov, (tiež počas 12 dní). Počasie na Štefana (26.12.), malo zodpovedať to, ktoré bude v januári, 27.12. vo februári a takto až do Troch kráľov (6.1.), čomu malo zodpovedať decem-

brové počasie. Aj toto dvojnásobné sledovanie počasia malo za cieľ zabezpečiť dvojnásobnú ochranu a dávať istotu, že predpoved' vyjde. Kto to aj teraz takto robil, už sa môže presvedčiť o tom, či mu v predpovedi na január, február a marec súhlasia jeho zápisu s reálnym počasím...

Stáročné skúsenosti pomáhajú...

Niekteré staré zvyky a povery sa zachovali aj v súčasnosti. V mnohých je pretavená stáročná skúsenosť človeka, ktorý keď chcel pretrvať, musel poznáť prírodu, sledovať rastlinstvo, zvieratá a vtáctvo, aby jeho snaha a úsilie pri dorábaní chleba nevychádzala nadarmo. Mnohému zo spomínaného môžeme alebo nemusíme veriť. Je však faktom aj to, že ľudia a ich späťosť i závislosť od prírody je neodskripteľná. A je to vlastne už odvtedy, od kedy vôbec ľudstvo na zemeteguli existuje. Slnko, voda, vzduch i pôda, po ktorej chodíme, rastlinstvo a živočístvo, to všetko je pre nás nevyhnutnou podmienkou eistencie. Poznať čo najlepšie prírodu, jej zákonitosti i vrtochy, vedieť sa pripraviť na to, čo nám prinesie, alebo čím nás prekvapí, je sice náročné a vyžaduje si to najmä dobrého pozorovateľa, ale je to jednoducho nevyhnutnosť. A kto by mal mať k prírode a pôde lepší vzťah a poznáť ju, ak nie práve roľník, ktorý je na nej od jari do zimy, od nej najviac závisí, jemu je ona všetkým, a ktorej aj on dáva všetko. Privítajme teda spolu jar, ktorá prináša nový život a nové nádeje ľudom i všetkému živému na tejto zemi. Nech v snahe o dohodu s prírodou pomájajú aj spomínané tradície a zvyky, ktorým ľudia veria. Ved' sú to doklady o tom, že človek a príroda sú spolu vo večnej symbioze, že si pomáhajú a veria jeden druhému. Veľmi dobre totiž vedia, že sa bez vzájomného vzťahu a pomoci nezaobídú. Preto si v jarných mesiacoch, keď je na poliach mnoho dôležitej práce, od ktorej závisí bohatý stôl každého z nás, pripomeňme dávne zvyklosti a podčakujme našim poľnohospodárom za ich usilovnú a užitočnú prácu...

PETER KOLLÁRIK

Staré zvyky inšpirovali programy viacerých našich súborov. Na snímke: malolipnický Kordón pred vystúpením (1991). Foto: J.P.

POLSKÁ LITERATÚRA NA SLOVENSKU

Takýto názov mala neobvyklá výstava, prezentujúca rozsiahly výber poľskej literatúry preloženej do slovenčiny, ktorú zorganizovala v Katoviciach tamojšia Hornosliezska poľsko-slovenská spoločnosť a Vojvodská verejná knižnica v spolupráci s Veľvyslanectvom Slovenskej republiky a Slovenským inštitútom vo Varšave, ako aj Ministerstvom kultúry SR.

Slávnostného otvorenia výstavy 30. januára t.r. sa zúčastnil o.i. veľvyslanec Slovenskej republiky Marián Servátka, poslanec Sejmu PR a predsedu Hornosliezskej poľsko-slovenskej spoločnosti Jerzy Wuttke, katovický vojvoda Eugeniusz Ciszak, generálny riaditeľ sekcie umenia Ministerstva kultúry SR Jozef Gerbóč, riaditeľ Národného divadelného centra v Bratislave Andrej Maťašík, predseda SSP Jozef Čongva, novinári, vydavatelia a desiatky milovníkov kníh a literatúry.

- Na počiatku bolo slovo a potom bol preklad - povedal v úvode svojho príhovoru veľvyslanec SR M. Servátka. Zdôraznil význam prekladateľskej tvorby v kultúrnom živote na Slovensku, v tom zvlášť z poľskej literatúry, a súčasne podčakoval organizátorom za rýchlu prípravu tejto zaujímavej expozície.

Podrobnejšie o prekladateľskej činnosti na Slovensku porozprával prítomný generálny riaditeľ sekcie umenia MK SR J.Gerbóč. Zdôraznil, že významné množstvo v prekladateľskej a teda aj vydavateľskej činnosti majú práve preklady z poľskej literatúry, ktoré spolu zahrňujú - až sa nechce veriť - vyše 1200 titulov. Sú to predovšetkým

Hostia a hostitelia na pamiatku vydarenej výstavy

preklady poézie a prózy, ale v poslednom období aj diel z oblasti vedeckej literatúry, umenia, filozofie, turistiky a iných odborov. - Dá sa povedať - podotkol J.Gerbóč - že Slováci preložili v podstate všetko, čo je v poľskej literatúre najdôležitejšie.

Katovická expozícia zahrňuje výber niekoľkosto kníh preložených zhruba od začiatku tohto storočia podnes. Videli sme tam preklady diel takých velikánov poľskej literatúry, ako A.Mickiewicz, J.Słowacki, H.Sienkiewicz, W.Reymont, B.Prus, J.Tu-wim, J.Iwaszkiewicz, J.Putrament, J.Andrzejewski, J.Grochowiak a mnoho mnoho ďalších. Okrem kníh boli na výstave expozované aj viaceré slovenské plagáty venované divadelnej tematike. Ako sme sa dozvedeli, uvažuje sa už o zorganizovaní ďalšej výstavy - tentoraz poľských prekladov slovenskej literatúry. (js)

Ukážka slovenského divadelného plagátu

KONKURZ

Veľvyslanectvo Slovenskej republiky vo Varšave vypisuje konkúr na obsadenie pracovného miesta „prekladateľka“

Základné predpoklady: stredoškolské vzdelanie, výborná znalosť slovenského a poľského jazyka, strojopis.

Veľvyslanectvo ubytovanie neposkytuje.

Termín podávania prihlášok so životopisom: do 20.3.1996. Adresa:

Veľvyslanectvo Slovenskej republiky

ul. Litewska 6

00-589 Warszawa

Tel: 628-40-51, Fax: 628-40-55

Organizátori A.Czajková a R.Kunaszyk otvárajú ples

Na Orave dobre, na Orave zdravo - spievajú B.Pápežová a J.M.Božyk

NÁRODNOSTNÝ PLES V KRAKOVE

V sobotu 3. februára sa v Bückleinovom divadle v Krakove konať už druhý karnevalový bál národnostných menší a etnických skupín. Prišli sa naň zabaviť mladí Slováci, Ukrajinci, Bielorusi, Rómovia, Židia, Arménci, Kurďovia a samozrejme Poliaci. Spolu s nimi sa plesu národností zúčastnili i vzácní hostia - americký vicekonzul John Matel, viceprezident Krakova Krzysztof Görlich, poslanci mestskej rady Z. Radzikowska, W. Polaczek a ďalší.

Po úvodných prejavoch a krátkom koncerte mladých hudobníkov, tzv. Mozartovej akadémii sa na pódiu zjavila rómska kapela Kale Jahla (Čierne oči), ktorá začala hrať

do tanca. Čoskoro sa v rytmie rezkých čardášov a poliek krútila celá sála. O efektnú slovenskú vložku sa na bále postarali Jerzy M. Božyk s Barborou Pápežovou, ktorí zaspievali niekoľko pekných slovenských ľudových pesničiek. Počas prestávky mohli účastníci nazrieť do medzinárodnej kuchyne a ochutnať rôzne špeciality. Na veľkom stole čakala na nich ukrajinská kutia, židovský cimes, čulent, chala, arménska paštéta, ba aj fazuľa pripravená na kurdský spôsob a ďalšie pochúťky svetovej kuchyne. Všetci si ich pochváľovali.

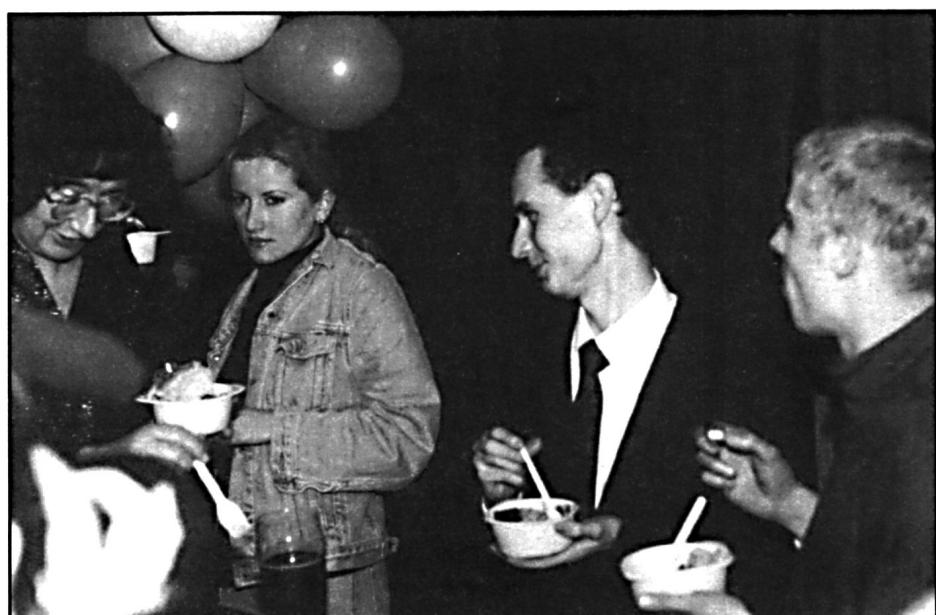
Veselica pokračovala. O vzťahu k prírode a láske spievala známa rusínska

speváčka Júlia Doszna. Jej srdcechytiací clivý spev zaujal všetkých a vyvolal zaslúžený potlesk. Po nej krakovská hudobná skupina Kuzmir zahrala účastníkom niekoľko málo známych židovských pesničiek, v tom aj niekdajší svetový hit Nakupenda Malaika, ktorý s nimi spievala celá sála. Všetci sa cítili veľmi dobre a tak zábava sa skončila až kdesi nadránom.

Myšlienka takejto zábavy sa zrodila už pred rokom. Prvý národnostný ples sa uskutočnil pred rokom v ukrajinskej reštaurácii na Kanonickej ulici v Krakove. Už vtedy organizátori - Mládežnícke fórum národnostných menší videli, že treba v podujati po kračovať. Preto, keď sa výbor zišiel znova po Vianociach rozhadol, že usporiada aj druhý ples, tentoraz v spomínanom Bückleinovom divadle. Uskutočnil sa vďaka pomoci Nadácie EquiLibre a takých sponzorov ako Chemkop-Laborgeo, Carey Agri, reštaurácie Ariel a U Ziyada a Bückleinovmu divadlu. Možno povedať, že ples bol úspešný a treba ho organizovať aj v budúcnosti.

Mládežnícke fórum národnostných menší vzniklo pred vyše rokom v Krakove. Dosiela pôsobilo neformálne. Krakovský bál v Bückleinovom divadle bol vlastne aj príležitosťou požiadať o registráciu organizácie. Na rokovaniach, ktoré sa konali 3. a 4. februára, sa výbor Fóra uznesol na zmenu doterajšieho názvu. Nová organizácia sa bude volať Fórum v prospech národnostných menší „Sebe a iným“. Jej cieľom bude o. i. boj s netoleranciou, rasizmom a xenofóbiou. Okrem toho nová organizácia chce vyvíjať všeobecnú pomoc národnostným menšinám a etnickým skupinám, šíriť ich kultúru a popularizovať ideu spolupráce. Prvé výsledky už môžeme vidieť.

Pri ochutnávaní národných jedál...

Text a foto: JOZEF PIVOVARČÍK

SÚŤAŽ KRESIEB '95 UZAVRETÁ

Uzavreli sme ďalší ročník výtvarnej súťaže Života, ktorej téma tentoraz znala: ROK OČAMI DETÍ. Hned' v úvode musíme zdôrazniť, že to bola azda najúspešnejšia súťaž zo všetkých, aké sme doteraz organizovali. Zúčastnili sa jej totiž žiaci až z 21 spišských a oravských škôl. Zo Spiša to boli: Fridman, Čierna Hora (škola č.2), Jurgov, Krempachy, Nedeca, Nová Belá (ZŠ s poľským a slovenským vyučovacím jazykom) a Repiská (škola č.2). Z Oravy sa súťaže zúčastnili: Chyžné, Dolná Zubrica, Horná Zubrica (školy č.1 a 2), Harkabuz, Malá Lipnica (školy č. 1, 2 a 3), Jablonka (školy č. 1 a 2), Podvlk (škola č.1) a Veľká Lipnica (školy č. 2 a 4).

Celkovo sme do redakcie dostali rekordný počet - 663 výtvarných prác! (zo Spiša - 330 prác od 282 účastníkov, kym z Oravy 333 prác od 235 účastníkov). Škoda, že sa aj v tomto roku súťaže nezúčastnili ešte niektoré školy.

V porovnaní s predošlým rokom bola tejšia súťaž viacmenej vyrovnaná. Prispela k tomu nepochybne pomerne ľahká téma, ktorou sme chceli vzbudiť záujem žiakov základných škôl o výtvarníctvo vôbec. Je viďte, že sa o to snažia aj učitelia výtvarnej výchovy. Na prácach je možné zistiť, či žiak talent má, alebo nie. Dúfame, že sa nám spoločne podarí objaviť tých najnadanejších, ktorí by svoj talent a schopnosti chceli neskôr zdokonaliť na výtvarných školách.

Pri hodnotení súťaže redakčná porota pod vedením akademickej maliarky Heleny Božkovej-Papéarové zohľadňovala také kritériá, ako samostatnosť a nápaditosť pri stvárňovaní danej témy, celkový vzhľad a kompozícia prác. Dostali sme práce vykonané rôznymi technikami (akvarely, koláče, maľby na skle, vyšívane obrázky a

Maľba R. Milaniakovej z Nedece „Zima“ - 6. miesto v súťaži

pod. Obsiahla téma spôsobila, že tematika prác bola veľmi rôznorodá. Najviac prác sa však spájalo s Vianocami. Samozrejme nechýbali ani námety z celého ročného cyklu, zobrazujúce radostnú jar, horúce leto (najmä prázdniny), nostalгickú jeseň a romantickú zimu.

Celkovo možno povedať, že aj tento ročník výtvarnej súťaže splnil naše očakávania. Súťažná porota sa musela dosť natrápiť, aby z celkového počtu 663 prác vybraťa práve tie najlepšie, ktorým sme nakoniec priznali prvé miesta. Pre najlepších výtvarníkov sme pripravili - večné a knižné odmeny, ktoré im chceme osobne odovzdať a tým vlastne aj spozať hrdinov našej súťaže. Niektoré práce boli, žiaľ odkreslené bud' z plagátu, knihy alebo inej predlohy. Tie sme oceňovať nemohli. Ďakujeme tým žiakom, ktorí prispeli do súťaže viacerými prácami, medziiným Jolante Bielovej a Márii Świerczekovej z Hornej Zubrice, Krištofoví

Knechtovi z Podvlnka a Matejovi Barnašovi z Fridmana, ale aj ďalším.

Všetkým učiteľom výtvarnej výchovy, riadiťom škôl, predsedníčke súťažnej poroty a ďalším našim spolupracovníkom vyjadrujeme srdečné podčakovanie za pomoc. Ďakujeme tiež všetkým žiakom za účasť vo výtvarnej súťaži Života. Lauzátom blahoželáme a už dnes všetkých pozývame do novej súťaže, ktorú oznamíme v septembrovom a októbrovom čísle Života.

REDAKCIÁ

VÍŤAZI

MLADŠIA SKUPINA (od 1. do 4. triedy)

1. Anna TRZOPOVÁ (9 r.), Vyšné Lapše, za maľbu Leto na dedine,
2. Eva KIDOŇOVÁ (9 r.), Horná Zubrica, za koláž Svätý Mikuláš,
3. Januš BUDZ (8 r.), Repiská, za koláž Odlet divých husí,
4. Tomáš PERVOLA (9 r.), Krempachy, za maľbu Leto,
5. Monika KOWALCZYKOVÁ (10 r.), Horná Zubrica, za koláž Leto na dedine,
6. Renáta MILANIAKOVÁ (10 r.), Nedeca, za kresbu Zima,
7. Kristína PLUČINSKÁ (10 r.), Jurgov, za maľbu Zimné radovánky,
8. Dominika LITVIAKOVÁ (8 r.), Jablonka, za maľbu Mikuláš rozdáva darčeky,
9. Wiesława SOBEKOVÁ (10 r.), Malá Lipnica, za maľbu Zvončeky,
10. Edita PETRÁŠKOVÁ (10 r.), Krempachy, za prácu Jasličky,
11. Adam JURGOVIAN (10 r.), Repiská, za maľbu Stavanie Snehuliaka,
12. Anna ŠKODOŇOVÁ (10 r.), Chyžné, za prácu z plasteliny Betlehem,
13. Krištof SANDRZYK (10 r.), Jablonka, za prácu z plasteliny Futbalový zápas,

Redakčná porota s akad. maliarkou H. Papéarovou-Božkovicou pri práci. Foto: J.P.

14. Lucia ŠMIECHOVÁ (10 r.),
Malá Lipnica, za prácu z plastelíny Jasličky,
15. Silvia ŽEGLEŇOVÁ (10 r.),
Harkabuz, za maľbu Zimná krajinka.

Ďalších 25 účastníkov súťaže porota odmenila slovenskými knihami.

Sú to:

Magdaléna BRZYZEKOVÁ (8 r.),
Krempachy, za koláž z plastelíny Pri ohnisku,
Žofia KIDOŇOVÁ (10 r.),
Malá Lipnica, za maľbu Zimné radovánky,
Dominika CHROMÍKOVÁ (9 r.),
Jurgov, za maľbu Koledníci,
Rafal JASIURKA (8 r.),
Malá Lipnica, za koláž Vianočný stromček,
Lucia MONIAKOVÁ (9 r.),
Horná Zubrica, za maľbu Zimné hry,
Kubko KRIŠTOFEK (9 r.),
Krempachy, za maľbu Krutá zima,
Anita PULITOVÁ (10 r.),
Harkabuz, za kresbu Odvoz mlieka,
Damián VOJENSKÝ (8 r.),
Nová Belá, za maľbu Pri vianočnom stromčeku,
Róbert KAŠPRÁK (9 r.),
Jablonka, za maľbu Zimné športovanie,
Gregor BYLINA (7 r.),
Vyšné Lapše, za kresbu Kŕmenie lesných zvierat,
Agáta ČONGVOVÁ (9 r.),
Jurgov, za prácu Koledníci,
Margita WIERZBIAKOVÁ (10 r.),
Malá Lipnica, za prácu z plastelíny Pani Jeseň,
Beáta WOJTANEKOVÁ (10 r.),
Čierna Hora, za koláž Leto na dedine,
Katarína CHOVANCOVÁ (9 r.),
Jurgov, za maľbu Stavanie Snehuliaka,
Anna KARDAŠOVÁ (10 r.),
Horná Zubrica, za maľbu Pri sene,
Agneša BETLEJOVÁ (10 r.),
Jablonka, za kresbu V parku,
Jozef KLUKOŠOVSKÝ (9 r.),
Krempachy, za maľbu Nad riekou,
Pavol BOCHENEK (10 r.),
Jablonka, za prácu z plastelíny Snehuliak,
Patrícia GRELÁKOVÁ (10 r.),
Jablonka, za maľbu Zimné športy,
Tomáš BENDÍK (9 r.),
Nová Belá, za maľbu Zimné radovánky,
Monika GWIŽDZOVÁ (10 r.),
Malá Lipnica, za koláž Jeseň,

Alžbeta MAZURKOVÁ (10 r.),
Krempachy, za maľbu Augustová noc pri mori,
Katarína PAVLAKOVÁ (9 r.),
Horná Zubrica, za maľbu Vianoce,
Vacek JABLONSKÝ (10 r.),
Jablonka, za maľbu V parku,
Mária ŠOLTÝSOVÁ (9 r.),
Nová Belá, za maľbu Zvážanie sena,

STARŠIA SKUPINA

(od 5. do 8. triedy)

1. Magdaléna VRTELOVÁ (11 r.),
Horná Zubrica, za prácu Rok na dedine,
2. Anna BUDZOVÁ (12 r.),
Jurgov, za koláž Jasličky,
3. Beáta CHALUPKOVÁ (13 r.),
Nová Belá, za maľbu Vítame Nový rok,
4. Justyna DŁUGA (12 r.),
Nová Belá, za koláž Ročné obdobia,
5. Anna WDÓWKOVÁ (13 r.), Horná Zubrica, za maľbu Pri ohnisku,
6. Agneša LACHOVÁ (13 r.),
Veľká Lipnica, za maľbu Pri štodorevečernom stole,
7. Aneta DZIURCZAKOVÁ (14 r.),
Horná Zubrica, za maľbu Jasličky,
8. Katarzyna KURNATOVÁ (13 r.),
Nová Belá, za maľbu Rok na dedine,
9. Magdaléna KEDŽUCHOVÁ (12 r.),
Vyšné Lapše, za výšivku Prechádzka v parku,
10. Tomáš ZAHORA (12 r.),
Jablonka, za koláž Bača s ovečkami,
11. Pavol DRONŽEK (13 r.),
Vyšné Lapše, za maľbu Letná krajinka,
12. Marta GELATOVÁ (11 r.),
Krempachy, za maľbu Guľovačka,
13. Anna a Mária GROCHOLOVÉ (14 r.),
Repiská, za textilnú koláž Mikuláš,
14. Evelína MASTELOVÁ (12 r.),
Horná Zubrica, za koláž Pani Jeseň,
15. Monika STEFKOVÁ (12 r.),
Chyžné, za maľbu Dedina v zime,

Ďalších 25 účastníkov súťaže porota odmenila slovenskými knihami.

Sú to:

Gabriela ŁUKASZCZYKOVÁ (12 r.),
Nová Belá, za prácu v linoleu Ročné obdobia,

Dorota STANEKOVÁ (11 r.),
Fridman, za maľbu Jeseň,
Andrej BRIJA (11 r.),
Čierna Hora, za maľbu Zima,
Hedviga KUBÍKOVÁ (11 r.),
Jablonka, za maľbu Bociany na lúke,
Beáta LYŠOVÁ (14 r.),
Chyžné, za maľbu Môj domček v zime,
Terézia BURKATOVÁ (12 r.),
Jurgov, za maľbu Návrat z výletu,
Lúcia DZIEDZICOVÁ (11 r.),
Podvlk, za maľbu Bocian,
Rafal DZIURKA (11 r.),
Jurgov, za prácu z plastelíny Vynášanie Moreny,
Andrej SOĽAVA (11 r.),
Horná Zubrica, za maľbu Na rybačke,
Monika OSKVAREKOVÁ (14 r.),
Malá Lipnica, za maľbu Koledníci,
Alžbeta SURMOVÁ (12 r.),
Krempachy, za maľbu Jasličky,
Dorota VACLAVOVÁ (12 r.),
Čierna Hora, za maľbu Jeseň,
Silvia KOWALCZYKOVÁ (11 r.),
Horná Zubrica, za maľbu Rok v našej záhradke,
Zofia ZAREMBA (11 r.),
Nová Belá, za výšivku V parku,
Ján JURGOWIAN a Renáta GROCHOLOVÁ (14 r.),
Repiská, za koláž Sv. Mikuláš,
Agneša GILOVÁ (11 r.),
Jurgov, za maľbu Jasličky,
Kristína KOLODZEJOVÁ (14 r.),
Nová Belá, za maľbu Zimné radovánky,
Katarína KUBAK (12 r.),
Veľká Lipnica, za maľbu Pri vianočnom stromčeku,
Dominika ŁAPKOVÁ (12 r.),
Nová Belá, za maľbu Na výlete,
Marzena KIDOŇOVÁ (11 r.),
Dolná Zubrica, za maľbu Ondrejkový ples,
Tomáš VOJTAŠ (14 r.),
Jurgov, za maľbu Východ slnka,
Karolína KUBACKÁ (12 r.),
Horná Zubrica, za maľbu Pri ohnisku,
Wiesław PETRÁŠEK (12 r.),
Krempachy, za maľbu Zvážanie sena,
Katarína ZBIEŽEKOVÁ (13 r.), Malá Lipnica, za maľbu Východ slnka nad morom,
Jolanta FRONCZOVÁ (13 r.), Nedeca, za maľbu Na horskom výlete.

KRÁTKO ZO SPIŠA

V nedeľu 14. januára v Dome kultúry v Spišskej Starej Vsi vystúpili žiaci kacvinskej základnej školy. Tamojšiu publiku predstavili inscenáciu vianočných Jasličiek. Vystúpenie kacvinskej mládeže sa stretlo s veľkým záujmom a uznaním Starovešťanov, na ktoré Kacvínčania budú iste dlho spomínať.

***

Údržba cest v zimnom období na Spiši nie je najlepšia. Cesty sú zlădovateľné a na bezpečnú jazdu nevhodné. Len v niektorých miestach sú posypané štrkem. Vďaka schopnostiam tamojších

vodičov nedošlo k väčajúcim nehodám. Samozrejme, viacerí nezvládli riadenie auta na zlădovateľnej vozovke a oscitli sa v príkope. Sme zvedaví, čo sa deje s peniazmi, ktoré vodiči platia v rámci tzv. cestnej dane?

***

Končí zimné obdobie a týmto aj sezónna ťažba dreva. Nevieme presne, koľko dreva počas tejto zimy spišskí rolníci vyrúbali. Jedno sa však nezmenilo: podobne ako v predošlých rokoch, nechýbali krádeže zo štátnych, súkromných a urbárskych lesov.

***

Už oddávna sa nám čítatelia Života z Nedeca, Kacvina, Nižných a Vyšných Láps stážovali

na ľažkosti z odberom prvého a druhého programu poľskej televízie. Veľmi slabý televízny signál kolideje so silnejším signálom slovenskej televízie. V súvislosti s tým sa viacerí Spišiaci rozhodli inštalovať satelitnú antenu, ktorá je skutočným oknom na svet.

***

Čoraz viac mládeži na Spiši vlastní vzduchovky a iné podobné zbrane, z ktorých vo voľnom čase strieľa do vzácných vtákov - sýkoriek, stráč, vrabcov, ba aj sov, ktorých je v našom okoli čoraz menej. Bolo by načas, aby sa rodičia a učitelia základných škôl vážne pozahovárali s detmi a mládežou a zamedzili ich neľútostné vyčinanie.(jp)

Štefanovskí ochotníci so svojím Jánošikom

Prihovor tajomníka ÚV L. Molitorisa a predsedu MS J. Vojtasa v Jurgove

JÁNOŠÍK NA SPIŠI

Fašiangy, čiže čas od Troch kráľov do Popolcovej stredy, sú obdobím, v ktorom sa na našich dedinách veľa deje, obdobím živšieho než inokedy spoločenského života, veselých zábav a tancovačiek, ba aj častejších než v inom čase ľudových zvykov (napr. chodenie s turoňom na Orave), priaďok spojených s veselicami a šantením mládeže a pod. Je to zároveň obdobie prospievajúce kultúrnym aktivitám nášho Spolku a krajanov. V zime je predsa na vidieku menej práce, teda aj viac voľného času a dlhé zimné večery sa priam nukajú, aby boli využité aj pre kultúrnu činnosť.

Mnohi z čitateľov sa iste pamätajú, že toto obdobie kedysi veľmi plodne využívali naše folklórne súbory, ktoré sa schádzali v klubovniach a pripravovali nové programy na celý rok, no a najmä divadelné krúžky, ktoré cez zimu nacvičili nezriedka aj dve hry. Bolo to teda obdobie častých kultúrnych podujatí - vystúpení súborov a divadelných predstavení, ktorým sa krajania v miestnych skupinách veľmi tešili.

V snahe nadviazať na túto tradíciu Ústredný výbor SSP usporiadal predvianočné vystúpenia v Krempachoch zaujímavé a celkom vydarené folklórne podujatie Fašiangy-Ostatky, ktoré si získalo uznanie divákov. V tomto roku to mala byť zase prehliad-

ka ochotníckych divadiel SSP, ktorú ÚV naplánoval na 20.-21. január v Krempachoch, Novej Belej a Jurgove. Napad bol znamenitý, hoci s jeho uskutočnením boli problémy. Totiž chrípková epidémia postihla divadelnú skupinu Ondrejko z Podvľaka a zdekompletovala ju. A aj keď sa Podvľčania v nekompletnom zložení na prehliadku dostavili, nemohli - napriek všetkým snahám - z nacvičenej hry Potopa sveta predstať ani jedno dejstvo. A tak celá t'archa a zodpovednosť za zdarný priebeh podujatia spadla vlastne na plecia jediného, hostujúceho súboru - Divadelnej spoločnosti Vendo zo Štefanova na slovenskej Orave, ako aj žiacku divadelnú skupinu z Novej Belej.

Štefanov je nevelká dedinka (ok. 540 obyvateľov) nedaleko Tvrdošína. Má však veľmi staré ochotnícke tradície. Jej Divadelná spoločnosť Vendo oslavila vlnou (pisali sme o tom v Živote č. 12/95) už 110. výročie svojej činnosti. Vendo má v súčasnosti 52 členov (je ním každý, kto zahrá aspoň raz) - robotníkov, polnohospodárskych pracovníkov, stredoškolákov, ba aj vysokoškolákov. Nájdeme tam krajčírku, poštárku, konštruktéra, skrátka ľudí rôznych povolaní, ktorých spája jedno - láska k divadlu. Ich sponzorom je Oravská

televízna fabrika a.s. v Nižnej. Vo svojom repertoári má Vendo nielen klasiku, ale aj súčasné hry, nezriedka veľmi náročné, ktoré vyžadujú značnú divadelnícku vyspelosť. Preto sme boli zvedaví, s čím súbor, ktorého režisérom je Jozef Puchel, príde na naše podujatie.

V Krempachoch,

presnejšie v Obecnom kultúrnom dome sa práve konal večierok pre krajanskú školskú mládež (píšeme o ňom na str9), ktorý zorganizoval výbor miestnej skupiny SSP. Bola to teda znamenitá príležitosť ukázať dobrú slovenskú hru školskej mládeži a snáď aj prebudíť v nej záujem o divadelníctvo. Mali sme len obavy, ako také mladé publikum hru prijme, či ju plne pochopí. Totiž Štefanovčania prišli do Krempáčov s veselohrou Stanislava Štepku Járánošíka z repertoáru Radošínskeho naivného divadla, ktorú si prispôsobili vlastným potrebám a možnostiam. Žiaci predsa poznajú Jánošika z legiend, rozprávok a povestí ako veľkého, neobvyklého hrdinu s nadľudskou silou, ktorý „pánom bral a chudobným dával“. Naproti tomu Štepková hra ukazuje Jánošika len ako obyčajného smrteľníka, ktorý chce iba čestne a statčne žiť aj napriek tým, čo chcú o ňom vyrábať legendy, teda ako prostého človeka, z ktorého si možno aj uťahovať a vysmiatť sa. Naďve humor hry sa zakladá na vtípnych dialógoch

Jurgovské učiteľky s riaditeľkou H. Michalakovou na predstavení

Veľká sála v jurgovskej zbrojnici bola plná divákov

Novobel'skí žiaci v rozprávke *Sol' nad zlato*

s častými citáciemi z poézie či prózy, čo od poslucháča vyžaduje určitú znalosť slovenskej literatúry, ba aj niektorých zvratov používaných v súčasnej slovenčine.

Obavy boli zbytočné. Len čo sa herci zo Štefanova ukázali na javisku, hned' potom, ako tajomník ÚV Ľudomír Molitoris otvoril podujatie, v hľadisku zaznel prvý hlasný smiech a potlesk. A tak to bolo až do konca. Bolo vidieť, že sa mládež výborne zabáva a nebyť toho, že sa naši hostia ponáhľali na ďalšie predstavenie do Novej Belej, iste by ich ochotne sledovala aj do noci.

V Novej Belej

už na divadelníkov zo Štefanova čakali davy divákov zhromaždených v najväčšej sále miestnej hasičskej zbrojnice. Tu však, na rozdiel od Krempáčov, v hľadisku bola nielen mládež, ale aj hodne dospelých. Hoci v sále chýbala scéna, Štefanovčanom to ani veľmi neprekážalo. Raz dva porozkladali potrebné rekvizity a začali hrať. A ešte ako! Hrali sa vlastne s textom, ktorý v ich podaní znel tak prirodzene, akoby sa boli práve niekde zišli a začali sa rozprávať, ba trochu aj utáhovať si zo seba, ironizovať. V tom momente existovali sami pre seba, akoby divákov vôbec nebolo, aj keď ti im veselým chichotom a potleskom často o sebe pripominali. Rovnako prirodzený bol aj ich pohyb na improvizovanej scéne,

Jedna z humorných scén v štefanovskom Jánosíku

Počas vystúpenia ochotníkov v Novej Belej

gestikulácia, mimika... Páčil sa mi aj výber hercov pre jednotlivé úlohy. V iných by sa asi necitili tak dobre, neboli by takí pravdiví, prirodzení. A kto hral najlepšie? Všetci! Každá postava bola dobre stvárená, vzbudzovala pozornosť a - čo je vo veselohre najdôležitejšie - veselosť a smiech. Všetci si právom zaslúžili ovácie Bel'anov.

Na druhý deň, v nedelňajšie popoludnie, sa divadelníci prestáhovali

do Jurgova,

kde tamojší krajania, zhromaždení v hojnom počte v miestnej hasičskej zbrojnici, mali byť svedkami až dvoch predstavení. Len čo miestny predsedu SSP J.Vojtas v spoločnosti tajomníka ÚV Ľ.Molitorisa uvítali zhromaždených, na scéne sa ako prvá predstavila žiacka divadelná skupina zo slovenskej Základnej školy v Novej Belej pod vedením učiteľky Anky Krištofekovej. Stačilo sa trochu započúvať do ich hry a už sme sa ocitli vo svete rozprávok. Malí Bel'ania, ináž žiaci a žiačky 3. triedy, uviedli totiž na jurgovskej scéne čarowný príbeh *Sol' nad zlato*, ktorý podľa námetu rovnomennej slovenskej rozprávky zdramatizoval Ľubo Feldek.

Ktože nemal rád rozprávky? Všetci sme ich kedysi radi čítali, počúvali v rozhlasovej, či neskôr v televízii. Preto neprekvapuje, že diváci sa s úsmevmi na tvárich započúvali do hry a so zja-

vným záujmom sledovali herecké počinanie belianskych žiačikov. A tí veru nelenili, už po prvých vetách sa skoro úplne zbavili trém a graciózne odohrávali jednotlivé scénky tejto peknej slovenskej rozprávky. Oprávnené dostali dlhotrvajúci potlesk. Pochvalu a uznanie si zaslúži nielen ich hra, isté vystupovanie, dobré ovládanie a výslovnosť textu, ale aj zaujímavá scénografia a pekné kostýmy. Nebolo by od veci, keby toto predstavenie mohli ukázať aj v iných obciach a školách. Milou pamiatkou na vystúpenie v Jurgove budú pekné črpáky, ktoré im (podobne ako aj ochotníkom zo Štefanova) daroval ÚV SSP.

Samozrejme aj Jurgovčania uvideli Jánosíka, s ktorým tu na záver dvojdňového pobytu na Spiši vystúpili ochotníci zo Štefanova. Netreba zdôrazňovať, že podobne ako v Krempachoch a Novej Belej, aj jurgovským divákom sa toto netypické ukázanie ľudového hrdinu veľmi páčilo a dobre ich zabavilo, čo je pre divadelníkov najlepším ocenením.

Škoda, že na Spiši nemohli vystúpiť Podvŕšania, a ešte väčšia škoda, že okrem nich už nemáme viac divadelných krúžkov, a podujatie nám musí zachraňovať hostujúci súbor. Veľká vďaka mu za to. Je už najvyšší čas oziviť naše ochotnícke hnutie, angažovať doň mládež, lebo ľahko sa môže stať, že už onedlho nebude ani s kým, ani pre koho organizovať divadelné prehliadky.

J.Š.

Príprava novobel'ských žiakov na vystúpenie. Foto: J.Š.

JOŽO NIŽNÁNSKY

FOLKUŠOVA POSLEDNÁ KORISŤ

- Odsudzujem Folkuša na stratu hlavy a majetku. Dobyte jeho lúpičské hniezdo Fiľákovo stoj čo stoj, uväznite ho tam a nech mu kat zotne hlavu na nádvorí jeho vlastného hradu!

Tak rozsúdil a taký rozkaz vydal kráľ Belo IV., keď sa miera mrzkostí a zločinov fiľákovského pána Folkuša naplnila a do Budína na kráľovský dvor prichodil žalobca za žalobcom.

Bolo to po strašnom tatárskom plene. Množstvo veľkých i malých dravcov v spustošenej a ožobrácenej krajine sa všemožne usilovalo zbohatnúť. Medzi nimi vynikal Folkuš, rytier pochybného pôvodu i minulosť. Začal najslabšími. Nemilosrdne zdieral poddaných. Pritom s najatými zlosynmi číhal zo svojho hradu na cesty ako jastrab. Len čo zočil vozy zámožných pocestných a kupcov, rozkázal, aby ich prihnali na hrad. Tam ich obral o všetko a z najvyššej bašty zvrhol do pripasti, aby nemohli rozniesť chýr o jeho zbojstve. Ale chýr predsa letel svetom a počestní sa čochvíľa zdáleka vyhýbali Folkušovmu hradu.

Keď vyviedol navinovo slabších, pustil sa do silnejších. Napokon sa odvážil aj na hrady a kaštiele. Kým zdieral len bedač a bezmocných, ktorých hlas nedôjde na kráľovský dvor, mohol pokojne spávať. No keď si trúfal už aj na mocných, valili sa nad jeho hrad zlovestné čierne mrákavy.

Folkuš vedel, že raz bude musieť zutekať, a už mu čosi aj našepkalo, aby nečakal do poslednej chvíle. No ešte nedosiahol hlavný cieľ svojho života. Bohatstvo zhŕňal bezohľadne najmä pre svoju tajnú túžbu, ku ktorej si chcel postaviť zlatý most. Tou tajnou túžbou bola krásna Klára, žena pána Hodejovského hradu Šimona.

Na Hodejovskom hrade bol Folkuš pečený-varený. Šimon ho pokladal za svojho najlepšieho priateľa, lebo mu bol v dlhých chvíľach dobrým spoločníkom a on jemu v obľubenej hre v kocky hrdým neporaziteľným partnerom. Šimon sa aspoň tak nazdával, lebo od Folkuša, ktorý každého obohral, skôr vyhral, než prehral. Pravda, nevedel, že s Folkušom sa nik nepustí do hry, lebo ho pokladajú za falošného hráča, hoci sa to neopovážia povedať nahlas.

Kedykoľvek Folkuš prikvitol do Hodejova, Klára sa utiahla do svojich izieb, nesadla si s mužom a jeho hostom za spoločný stôl. Ukázala sa len, ak sa zišla väčšia spoločnosť, v ktorej sa mu mohla

vyhýbať. Aj tak každý videl, že ním pohŕda.

- Urážaš môjho najmilšieho priateľa, Klára, - neraz jej vyčítal tu miernejšie, tam prudšie, podľa toho, koľko krčahov vyprázdnil.

- Len si nechaj pre seba toho lúpiča, ak ti je taký milý, - ušlo sa aj jemu zo ženinu pohrdania, - nenanucuj mi jeho spoločnosť!

Keby Šimon bol videl do Folkuša, bol by pred ním zatváral bránu svojho hradu, a najmä svoju ženu, na sedem zámok.

Kráľovská trestná výprava aj s katom bola už na ceste do Fiľákova, keď sa Folkuš, hoci o tom nevedel, odhodlal urobiť rozhodný krok: zabezpečiť si poklady, zmocniť sa stoj čo stoj Kláry, hodejovskej panej, a zmiznúť s ňou navždy bez stopy.

Za tmavej jesennej noci, keď sa celý hrad pohrúžil do tmy a spánku, Folkuš sám zapriahol do voza, naložil naň debny peňazí, zlata, striebra a drahokamov a ukradomky zmizol z hradu. Odviezol svoje poklady do tajného úkrytu. Vrátil sa až na tretí deň. A hned vypravil posla do Hodejova:

- Povedz hodejovskému pánovi, že ma morí ukrutánsky smäd a nuda. Čo nevidieť prikvitnem k nemu a potom obrátime svet naruby!

Kráľovská trestná výprava sa už priblízovala k Fiľákovu, keď Folkuš s tanisťrou napchatou peniazmi a šperkami vysadol na koňa a sprevádzaný tuctom žoldnierov uháňal do Hodejova.

Simona na jeho hrade tiež hrázla nuda. Jesenné dažde a rozmočené cesty odzvoniли návštevám. Predsa rozoslal poslov aspoň k najbližším susedom, aby zaraz prišli, neobanujú.

Keď ta Folkuš pricválal, hrad sa už hemžil veselými hosťami. Privítali ho búrlivou radosťou.

- Klára! Kde je Klára? - ozývali sa výkriky, keď nálada vyvrchoľovala.

Klára sa však ukázala až potom, keď muž, podpichnutý Folkušom, išiel po ňu a priviedol ju takmer nasilu. Čoskoro však zmizla znova.

- A čo, nezahráme si v kocky? - spýtal sa napokon Šimon Folkuša, lebo zadýchtil po vzrušujúcej hre.

- Kocky ma dnes akosi nevábia, - vykrúcal sa Folkuš naoko.

- Vari sa len nebojíš? - uškeril sa na neho Šimon.

- Ja a báť sa! - odsekol mu Folkuš a už si aj sadli za hrásky stôl.

Hra sa začína trochu mdlo. Raz vyhral Folkuš, raz Šimon. Ale šťastie sa čoskoro pridružilo k Šimonovi. Kôpky zlatiek pred ním rástli. Ale len dotial, kym nehrali o tisícky. Potom už vyhral Folkuš. Na Šimona sa šťastie len kde-tu skúpo usmialo.

- Mám väčšie šťastie, než by som si želal, - ospravedlňoval sa Folkuš a robil sa, že nemá chuti do hry, - preto hod'me radšej kocky v čerty!

- Ho-hó! - protestoval Šimon posadaný hráčskou väšňou. - Ešte nie sme hotoví! Šťastie sa aj na mňa usmeje!

No usmieval sa len Folkuš. Hodina sa kotúľala za hodinou ako kocky na stole a Šimonova truhla sa vyprázdňovala. Naostatok bola prázdna ako krčah medzi čašami. Krčah naplnili znova vínom, ale sklopené veko truhly mohlo prikryť už iba čiernu prázdnnotu.

- Dohrali sme! - vstal Folkuš s výsmevom. - Už si holý, Šimonko môj, ošklbal som ti zlaté perie. Nechcel som, ty sám si ma prinútil, aby som t'a o všetko obohral.

- Akože o všetko? - zapálil sa Šimon a vyskočil spoza stola. - Peniaze sú ako lístie, čo spícha zo stromu. Lístie si zhrobil, ale strom stojí!

No ten strom stál už veľmi neisto. Keď Šimon vyskočil, tak sa zaknísal, div nepadol. Aj hostí premáhalo víno, niektorí už premožení chrápali v kreslách. Folkuš jediný pevne stál na nohách.

- Radím ti prestáť, lebo vidím, že dnes nemáš šťastný deň, - očistom chlácholil spoluhráča, v skutočnosti ho však popudzoval.

- Šťastný-nešťastný, hráme ďalej, - horel Šimon hráčskou väšňou.

- O čo chceš hrať? - spýtal sa Folkuš s chladnou vypočítavosťou, keď si znova sadli za hrásky stôl.

- O moje kone! Ved' neraz si po nich zabažil. - usmial sa Šimon nasilu.

- O ne! - zvolal Folkuš.

Kocky zaklopali na stole raz, druhý raz.

- Beriem! - usmial sa Folkuš spokojne. - Kone ti zdupkali ku mne, Šimonko, už budeš chodiť pešo! Ba nie, nebudeš, ved' som ti priateľ: tvojho najmilšieho koňa ti darujem. Ale už dosť!

- Hráme ďalej! - skríkol Šimon a potúžil sa vínom rovno z krčaha. - O moje dediny!

- O ne!

A na vrhy kociek dedina za dedinou aj s poddanými rýchle menili pána. V sieni panovalo dusné ticho. Tí, čo ešte neotupeli od vína, sledovali hru vzrušení. Bolo vidno, že Šimon zúfalo rozmýšľa len nad tým, o čo hrať. Ved' šťastie sa raz musí obrátiť!

- O šperky mojej ženy! - zvolal ako topiaci sa, keď sa chytá slamky.

- O ne!
Aj šperky zmenili majiteľa.
- O môj hrad. - skríkol Šimon po chvíľkom rozmyšľaní.

- Oň!
Šimon prišiel aj o strechu nad hlavou.
- Žobrák si, Šimon, už nemáš o čo hrať, - povedal Folkuš s chladnou, bezvýraznou tvárou. Šimon sedel s hlavou opretou o stôl, t'ažkou sťa olovo. Keď už všetko prehral, trošku sa mu vysnalilo v omámcenej hlave. Uvedomoval si, že vyšiel úplne na mizinu.

- Chcem ti dokázať, že som ti priateľ, - ozval sa Folkuš po hodnej chvíli ticha s potuteľným úsmevom človeka, ktorý po dlhej okľuke doráža k cielu. - Poskytnem ti príležitosť vyhrať späť všetko, čo si stratil, a k tomu, ľa, ešte aj moje peniaze. A to na jeden jediný vrh!

Šimonovi sa zatočila hlava, srdce prudko zabúšilo, sčervenel. Teda ešte má nádej, ešte nie je všetko stratené.

- Ty staviaš všetko, - ozval sa ohurený, hlasom chvejúcim sa od vzrušenia. - A čo mám postaviť ja?

Folkuš mu odvetil až po chvíli mlčania:

- Svoju ženu!

Šimon vyskočil, zaťal päste, ešte tuhšie sčervenel. Lapal vzduch a nezmohol sa ani na slovo. Len-len že sa nehodil na Folkuša, ktorý sa ostražito naňho díval.

- Prosím, prepáč, - poklonil sa napokon Folkuš s falošnou lútostou. - Nazdal som sa, že svoje peniaze a zlato, svoje čriedy koní, svoje dediny a poddaných, svoj hrad si ceníš vyššie než svoju ženu.

Šimon sa znova zmietal v sieti hráčskej väsne. Ešte môže hrať. Ešte môže vyhrať všetko.

- Hrám o ženu! - skríkol dychtivo, ani čo by sa obával, že Folkuš sa zháči a odvola svoj návrh.

- Zavolaj ju sem, - vyzval ho Folkuš s tvárou z ktorej by ani najbystrejší zrak neboli vyčítal, čo sa v nám odohráva. Po celý svoj život riskoval, a teraz stál pred najväčším rizikom.

- Čo máš za lubom? - spýtal sa Šimon zmätene.

- Kto má veľké šťastie, najmä v hre, - odvetil Folkuš, - na toho môže padnúť podozrenie, že hrá falošne. Chcem odvŕtiť od seba toto podozrenie. A potom, nech hodejovská pani sama rozhodne o svojom osude, nech ona vrhne kocky za mňa.

Hodejovská pani vyburcovaná zo spánku, na mužov rozkaz onedlho prišla k hráčom. Premerala si ich pohrdlivým pohľadom a s odporom prebehla očami po sieni, kde už sotva bolo trievzeho chlapa.

- Hod! - vyzval Folkuš spoluhráča. Šimon trasúcou sa rukou vrhol kocky, potom ich zhrabol zo stola a vtišol do ženinej dlane:

- A teraz ty, Klára!
- O čo ide? - spýtala sa nechápavo.
- O všetko, - zabľabotal Šimon s ovinutou hlavou a nahol k ústam plný krčah.
- A hľavne o statočnú hru, - dodal Folkuš s poklonou, - ktorú vy, krásna pani, zaručujete.

Biela ruka hodejovskej panej mihla sa nad stolom, kocky vyleteli z dlane, zabubnovali na stole, poskočili, pogúľali sa. Sledovali ich vypleštené oči.

Len Klára pozerala na svoje dielo ľahostajne a už sa aj zberala odísť.

Keď sa kocky, ustálili, zo Šimonovho hrdla sa vydral výkrik hrôzy:

- To je bosoráctvo!

Kláry sa až teraz zmocnilo vzrušenie. Zatušila, že tu ide o niečo veľmi vážne a strašné a že sa to týka aj jej.

- Vyhral som! - Folkušov jasavý výkrik vyvolal v nej tu najhoršiu predtuchu.

- Odpust' mi, Klára! - zaľapotal Šimon pletúcim sa jazykom, znova si poriadne potiahol k krčahu a zvrátil sa do kresla so zažmúrenými očami, akoby už nikdy nechcel svet vidieť. Víno ho úplne premohlo.

- Moja ste, krásna pani!

- Moja ste, Klára!

Hodejovskej panej zaraz svitlo v hľave. Hľadela pred seba užasnutá a zatmeľosia jej v očiach, ani po smrteľnom údere. Väčšmi ju ani nemohol uraziť: hrali o ľu v kocky ako o peniaze alebo o kone. Ale sa hned' spämätala. Hrdo sa vypäla a z jej očí na muža i na jasajúceho Folkuša sršalo nevýslovne pohrdanie.

- Podliaci! - jej hlas rezal ešte väčšmi než pohľad.

Šimon sa hrbil v kresle pod ľarchou viny a hanby. Ani sa nepohol. Vo Folkušovi zvrela žlč.

- Bola to statočná hra, - zasipel, - vy sama ste ju rozhodli!

- Nemôže byť reč o statočnosti, - vrazil ľadovým hlasom, - keď ide o neslychanú podlosť. Urazili ste ma do krvi a za túto urážku musíte pykať! Ved' aj v dnešných časoch sa nájde muž, čo so šablou v ruke naučí bezočivca úcte k žene a zmyje urážku jeho krvou. Prídeť o hodinu k tretej ľavej bašte, tam vás ten muž bude očakávať.

- Prídem, - odvetil Folkuš s núteným úsmevom, lebo nový zvrat ho neprijemne prekvapil.

Hodejovská pani si ho zmerala oporžlivým pohľadom a pevným krokom odišla. Šimon vhrúžený do kresla už chrápal. Hostia, čo ešte vládali piť, hodili pred súbojom zabíjali vínom. Len Folkuš sedel sám v tmavom kúte. Myšlienky sa mu šialene rojili hlavou. Dosiahol cieľ, dávna túžba sa mu splnila: Klára bude jeho. Ostáva už odstrániť iba poslednú prekážku: muža, s ktorým sa bude o hodinu biť. Zaťal päste, až sa mu nechty vryli

do dlani. Ako ho len obdiv mohol tak zaslepíť, že o súperovi sa mu ani nesnívalo! Ktože je to? Nech je to ktokoľvek, jeho chvíle sú spočítané! A potom, potom si Kláru odvedie. Ak nie podobrotky, unesie ju nasilu. svet je široký, nájde sa na ňom útulný kútik. Len čím ďalej odtiaľto!

- Beda ti! - zasyčal, keď sa mu do myšlienok znova a znova vpliel súper. Horel nedočkavosťou poslať ho na druhý svet. A potom - kto sa mu postaví do cesty? Hradná stráž a služobníctvo? Stačí na nich s tuctom svojich zbrojnošov. A keby nie - zlato ich presvedčí, že mûdrejšie je setriť si kožu.

Keď o hodinu Folkuš prišiel na označené miesto, už celý hrad vedel, ako hodejovský pán prehral ženu a kockách a aký súboj sa chystá. Len o tom nemal nik ani potuchy, kto bude šablou vydobývať zadosťučinenie pre hradnú panu.

Folkuš sa netrpezlivo obzeral. Bola mesačná, hviezdnatá noc, nádvorie jasne osvetlené. Služobníctvo sa tlačilo do tieňa múrov, aby bolo čo najnenápadnejšie, lebo sa obávalo, že ho odoženú. Za Folkušom sa potackávalo len niekoľko hostí. Folkuš napokon zočil svojho súpera. V tieni tretej bašty stál - ako sa mu zdalo - štíhlý šuhaj so šišakom. Spustená mriežka mu úplne zakryla tvár. Šuhaj vykročil pevnými krokmi vpred, zo šera do svetla. Folkušovi ešte divšie zvrela krv. Len čo si súperi prišli na dosah prudko zaútočil. Šuhaj sa vrtko bránil, ale Folkuš hned' videl, že má do činenia so začiatocníkom. Treba naň len jednostaj čo najostrejšie útočiť, tak mu vyčerpá sily aj ostražitosť.

- Len si trochu potancuj, holobiadok! - jed až tak sršal z Folkušových slov. - Keď ti zrazíš chochol zo šišaka, rozlúč sa so svetom, lebo smrť ti už stojí za chrbtom!

O chvíľu chochol zletel na zem. Po tomto majstrovskom kúsku už nik nepochyboval, ako sa zápas skončí. Netrval dlho. Šuhaj sa bez slova, bez vzdychu zrútil na zem s prebodenou hrudou.

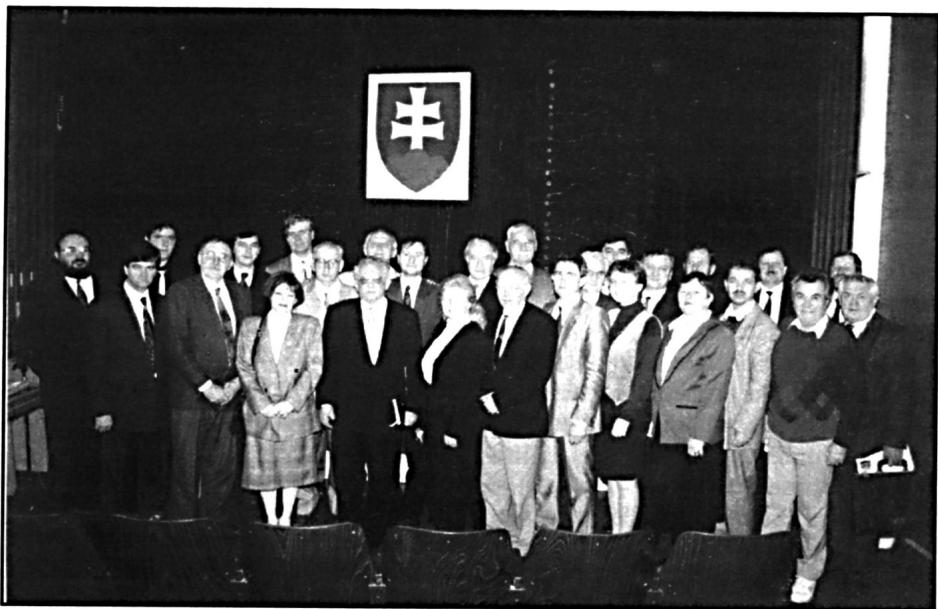
- Dostal som ho, Klára - zvolal Folkuš vo vyržení nad svojím víťazstvom. - A teraz si t'a pozrieme, kto si!

Priskočil k nechybne vystrejtej posteve řuhaja, prikľakol, vyhrnul z tváre mriežku a prudkým pohybom strhol aj šišak z hlavy. Uvidel bledú tvár a dva vrecka čiernych vlasov, čo spod strhnutého šišaka vyšľahli na jasné dlažbu vpravo i vľavo sta dva pramienky krvi!

Vyskočil, chytal sa za hlavu a skríkol s hrôzou:

- Klára!...

A skľavel nad nechybnou postavou hodejovskej panej. Jej otvorené oči sa upierali naňho a z nich, ešte aj teraz, z prahu smrти, sršala na neho nekonečná nenávist'.

Účastníci krajanského stretnutia v DZS v Bratislave

STRETNUTIE ZAHRANIČNÝCH SLOVÁKOV

Pri príležitosti 3. výročia vzniku Slovenskej republiky sa v dňoch 4.-5. januára t.r. na pôde Domu zahraničných Slovákov v Bratislave uskutočnilo stretnutie predstaviteľov 15 krajanských spolkov a organizácií v zahraničí. Medzi 40 účastníkmi stretnutia, ktoré otvoril riaditeľ DZS Ing. Vladimír Repka, boli i zástupcovia nášho Spolku - Dominik Surma, Ľudomír Molitoris a Róbert Kulaviak.

Hlavnou tému rozhovorov, na ktorých bol prítomný aj prvý podpredseda Matice slovenskej Stanislav Bajaník a riaditeľ sekcie miestnej a osobitej kultúry Ministerstva kultúry SR Dušan Mikolaj, boli medziiným možnosti rozvoja spolupráce Domu zahraničných Slovákov s krajanskými spolkami v zahraničí. Účastníci stretnutia prijali na záver vyhlásenie, ktorým sa hlásia k Slovenskej republike ako k svojmu materskému štátu a zaväzujú sa, že sa o jej záujmy budú zasadzovať v krajinách, kde žijú. Oceňujú v ňom úsilie štátnych orgánov SR o vyriešenie problematiky Slovákov žijúcich v cudzine vo forme osobitného zákona, ako aj zriadenia DZS. Zároveň vyslovujú pripravenosť spolupracovať na spoločných projektoch nielen so štátnymi orgánmi, ale aj s mimoštátnymi inštitúciami, najmä s Maticou slovenskou. V závere vyhlásenia účastníci stretnutia s uspokojením prijali návrh MS, aby sa rok 1997 až 1998 (od 5. júla 1997 do 31. septembra 1998) stal Svetovým rokom Slovákov a vyjadrili ochotu spolupracovať na tomto medzinárodnom projekte.

KONCERT KOLIED

Miestna skupina SSP v Krakove zorganizovala (vďaka aktivite predsedu MS J.M. Božky) zaujímavý koncert kolied, ktorý sa ko-

li pospievať, mohli zostať. Spievali sa nielen koledy, ale aj staré pesničky z predvojnového Evova. (jp)

HARKABUZ

Každý motorista idúci k nám z Podvilk sa stáže na zničenú cestu, o ktorú sa už dlhší čas nikto nestará. Chceli by sme preto vedieť, komu patrí táto cesta, vedúca z Podvilk cez Podsrnie, Harkabuz do sídliska Bukovina. Keby bola pod vojvodským dozorom, mala by jej opravu, či dokonca prestavbu hradieť Vojvodská správa cest v Nowom Sączi. Problém je však v tom, že táto inštitúcia nemá - ako vždy - peniaze.

Na začiatku minulého roka sa občania Harkabuza, Podsrnia a Bukoviny na spoločnej schôdzi uzniesli, že peniaze získané v Gminnom úrade v Rabe Wyżnej pre tieto tri obce určia na prestavbu spomínanej cesty. Tak sa aj stalo, prestavali dvojkilometrový úsek. Až sa nechce myslieť, koľko rokov uplynie, kým takýmto spôsobom prestavíme celú, 10 km dlhú cestu. Ved' každá z obcí má aj iné potreby a výdavky. U nás napr. je potrebný obecný dom, alebo hasičská zbrojnica, ktorú by sa zároveň mohlo využívať aj na iné účely, svadby, obecné schôdzky, zábavy, ba dokonca na zriadenie nejakej ordinácie, napr. pre stomatóloga alebo pediatra. Ved' k najbližšiemu zdravotnému stredisku v našej gmine máme vyše 20 km! Zdá sa, že keď budeme musieť budovať cesty za vlastné peniaze, perspektíva výstavby obecného domu, zbrojníc, či zriadenia ordinácie sa nám oddiali na celé desaťročia.

So spomínanou cestou je ešte jeden problém. Asi 2-kilometrový úsek prebieha cez Podvilk a jeho chotár, ktoré patria k inej gmine - Jablonke. Myslím si, že keď Vojvodská správa cest k prestavbe neprispieje, mali by sa vojtovia gmin v Rabe Wyżnej a Jablonke dohodnúť, aby onen 2-kilometrový úsek cesty pomohla opraviť jablonská gmina, ktorá najmä

A.Staneková-Włodarczyková spieva koledy v sprievode J.M.Božky

v poslednom čase si práve s cestami počína veľmi úspešne.

Musím zdôrazniť, že nás veľmi znepokojuje bezcitosť vojvodských úradov a jej cestnej správy voči našim obciam, a možno aj iným. Je totiž nenormálne, že občania museli sami prestavať 2 km cesty bez akejkoľvek dotácie z vojvodstva, teda oblastného centra štátnej správy, ktoré by predsa malo podporovať podobné iniciatívy. Máme však tichú naděj, že rok 1996 bude lepší, že zodpovední vojvodskí činitelia si nás predsa len povšimnú, aby sme spoločnými silami mohli dokončiť započaté dielo.

F.H.

ZABUDNUTÍ

Je ich čoraz menej. Z roka na rok sú ich rady redšie. Čas je totiž neúprosný, beží rýchlo a nedá sa zastaviť. Všetci už ostarli a postupne nás opúšťajú. Odchádzajú ticho, nenápadne, skoro zabudnutí. Takýto je osud viacerých našich odbojárov.

Pred rokmi ich bolo hodne, väčšinou účastníkov druhej svetovej vojny. Boli však medzi nimi niekol'kí, čo sa zúčastnili ešte prvej svetovej vojny. V minulom roku nás navždy

opustil azda posledný z nich - Anton Špyrka z Privarovky. Tí „mladší“, z obdobia druhej svetovej vojny, to boli a sú budú frontoví vojaci, príslušníci armády, účastníci odboja, SNP, alebo väzni koncentračných či zajateckých táborov. Samozrejme nie všetkým krajanským účastníkom vojny sa podarilo prežiť. Mnohým sa to, žiaľ, nepodarilo, padli v bojoch budú za hynuli v táboroch. Ich hroby sú roztrúsené na mnohých miestach, vojenských cintorínoch, či bojiskách druhej svetovej vojny.

Na tých, čo prežili a vrátili sa domov, čakala často bieda a hlad. Muselo potom uplynúť veľa času, kým sa ich život vrátil do pomerne normálnych koľají. Keď po vojne vznikala naša organizácia, viacerí z nich sa aktívne zapojili do krajanského hnutia, pomáhali zakladať mestne skupiny a dlhé roky v nich pôsobili.

Vojna ľažko poznačila ich život, viacerým natrvalo vzadu zdravie. Mali teda právo očakávať pomoc. Žiaľ, mnohí sa jej nedočkali. Väčšina sa uchádzala o prijatie do odbojárskych organizácií, často bezvýsledne. Niektorým sice, ešte za bývalej ČSSR, podal pomocnú ruku Zväz protifašistických bojovníkov, ale bolo ich málo. Tí, čo sa uchádzali o členstvo vo poľských odbojárskych organizáciách, sa najčastejšie stretávali s odmietnutím. Len niektorí boli prijati. Zlyhalo teda nádej na pomoc, ktorú ne-

zriedka súrne potrebovali. Nepomáhali žiadne odvodenia. Napokon, sklamaní mnohorocným marným úsilím, sa vzdali. Dnes, zabudnutí a zatrpknutí, dožívajú svoje dni.

Myslím si, že je už najvyšší čas, aby sme si my všetci na nich spomenuli a podali im pomocnú ruku. Mal by si ich sústavne všímať aj nás Spolok, veď kedysi mnohí z nich stali pri zdrobe našej organizácie. Zaslúžia si našu úctu a uznanie.

A.B.

JABLONKA

17. ročník gminnej súťaže mladých rečitátorov poézie a prózy (v nárečí) Andreja Skupienia - Florka sa konal 3. januára 1996 v jablonskom lyciu. Organizátori privítali 74 žiakov zo 14 základných a 2 stredných škôl, ktorí prišli z Jablonky, Dolnej a Hornej Zubričce, Podvlka, Chyžného, Malej Lipnice, Podsrnia a Harkabuza. Stredné školy zase reprezentovali študenti z lycia a SOU poľnohospodárskeho v Jablonke. Dve komisie, vedené J. Pierogom a W. Bielovou si vypočuli poéziu a prózu od 22 oravských a spišských autorov písucích v nárečí (napr. E. Kowalczyka, J. Czerwieńa, F. Stechuru, J. Kiersztyna, I. Grobarczykovej a M. Balaru). Súťažilo sa v kategórii mladších a starších žiakov. Víťazmi

Dĺžka v metroch	Stredná hrúbka v cm.									
	47	48	49	50	51	52	53	54	55	
1	0.17	0.18	0.19	0.20	0.20	0.21	0.22	0.23	0.24	
2	0.35	0.36	0.38	0.39	0.41	0.42	0.44	0.46	0.48	
3	0.52	0.54	0.57	0.59	0.61	0.64	0.66	0.69	0.71	
4	0.69	0.72	0.75	0.79	0.82	0.85	0.88	0.92	0.95	
5	0.87	0.90	0.94	0.98	1.02	1.06	1.10	1.15	1.19	
6	1.04	1.09	1.13	1.18	1.23	1.27	1.32	1.37	1.43	
7	1.21	1.27	1.32	1.37	1.43	1.49	1.54	1.60	1.66	
8	1.39	1.45	1.51	1.57	1.63	1.70	1.76	1.83	1.90	
9	1.56	1.63	1.70	1.77	1.84	1.91	1.99	2.06	2.14	
10	1.73	1.81	1.89	1.96	2.04	2.12	2.21	2.29	2.38	
11	1.91	1.99	2.07	2.16	2.25	2.34	2.43	2.52	2.61	
12	2.08	2.17	2.26	2.36	2.45	2.55	2.65	2.75	2.85	
13	2.26	2.35	2.45	2.55	2.66	2.76	2.87	2.98	3.09	
14	2.43	2.53	2.64	2.75	2.86	2.97	3.09	3.21	3.33	
15	2.60	2.71	2.83	2.95	3.06	3.19	3.31	3.44	3.56	
16	2.78	2.90	3.02	3.14	3.27	3.40	3.53	3.66	3.80	
17	2.95	3.08	3.21	3.34	3.47	3.61	3.75	3.89	4.04	
18	3.12	3.26	3.39	3.53	3.68	3.82	3.97	4.12	4.28	
19	3.30	3.44	3.58	3.73	3.88	4.04	4.19	4.35	4.51	
20	3.47	3.62	3.77	3.93	4.09	4.25	4.41	4.58	4.75	
21	3.64	3.80	3.96	4.12	4.29	4.46	4.63	4.81	4.99	
22	3.82	3.98	4.15	4.32	4.49	4.67	4.85	5.04	5.23	
23	3.99	4.16	4.34	4.52	4.70	4.88	5.07	5.27	5.46	
24	4.16	4.34	4.53	4.71	4.90	5.10	5.29	5.50	5.70	
25	4.34	4.52	4.71	4.91	5.11	5.31	5.52	5.73	5.94	
26	4.51	4.70	4.90	5.11	5.31	5.52	5.74	5.95	6.18	
27	4.68	4.89	5.09	5.30	5.52	5.73	5.96	6.18	6.41	
28	4.86	5.07	5.28	5.50	5.72	5.95	6.18	6.41	6.65	
29	5.03	5.25	5.47	5.69	5.92	6.16	6.40	6.64	6.89	
30	5.20	5.43	5.66	5.89	6.13	6.37	6.62	6.87	7.13	
1/2 m	0.09	0.09	0.09	0.10	0.10	0.11	0.11	0.11	0.12	

Dĺžka v metroch	Stredná hrúbka v cm.								
	56	57	58	59	60	61	62	63	64
1	0.25	0.26	0.26	0.27	0.28	0.29	0.30	0.31	0.32
2	0.49	0.51	0.53	0.55	0.57	0.58	0.60	0.62	0.64
3	0.74	0.77	0.79	0.82	0.85	0.88	0.91	0.94	0.97
4	0.99	1.02	1.06	1.09	1.13	1.17	1.21	1.25	1.29
5	1.23	1.28	1.32	1.37	1.41	1.46	1.51	1.56	1.61
6	1.48	1.53	1.59	1.64	1.70	1.75	1.81	1.87	1.93
7	1.72	1.79	1.85	1.91	1.98	2.05	2.11	2.18	2.25
8	1.97	2.04	2.11	2.19	2.26	2.34	2.42	2.49	2.57
9	2.22	2.30	2.38	2.46	2.54	2.63	2.72	2.81	2.90
10	2.46	2.55	2.64	2.73	2.83	2.92	3.02	3.12	3.22
11	2.71	2.81	2.91	3.01	3.11	3.21	3.32	3.43	3.54
12	2.96	3.06	3.17	3.28	3.39	3.51	3.62	3.74	3.86
13	3.20	3.32	3.43	3.55	3.68	3.80	3.92	4.05	4.18
14	3.45	3.57	3.70	3.83	3.96	4.09	4.23	4.36	4.50
15	3.69	3.83	3.96	4.10	4.24	4.38	4.53	4.68	4.83
16	3.94	4.08	4.23	4.37	4.52	4.68	4.83	4.99	5.15
17	4.19	4.34	4.49	4.65	4.81	4.97	5.13	5.30	5.47
18	4.43	4.59	4.76	4.92	5.09	5.26	5.43	5.61	5.79
19	4.68	4.85	5.02	5.19	5.37	5.55	5.74	5.92	6.11
20	4.93	5.10	5.28	5.47	5.65	5.84	6.04	6.23	6.43
21	5.17	5.36	5.55	5.74	5.94	6.14	6.34	6.55	6.76
22	5.42	5.61	5.81	6.01	6.22	6.43	6.64	6.86	7.08
23	5.66	5.87	6.08	6.29	6.50	5.73	6.94	7.17	7.40
24	5.91	6.12	6.34	6.56	6.79	7.01	7.25	7.48	7.72
25	6.16	6.38	6.61	6.83	7.07	7.31	7.55	7.79	8.04
26	6.40	6.63	6.87	7.11	7.35	7.60	7.85	8.10	8.36
27	6.65	6.89	7.13	7.38	7.63	7.89	8.15	8.42	8.69
28	6.90	7.14	7.40	7.66	7.92	8.18	8.45	8.73	9.01
29	7.14	7.40	7.66	7.93	8.20	8.48	8.76	9.04	9.33
30	7.39	7.66	7.93	8.20	8.48	8.77	9.06	9.35	9.65
1/2 m	0.12	0.13	0.13	0.14	0.14	0.15	0.15	0.16	0.16

ČITATELIA - REDAKCIA

jednotlivých kategórií sa stali: P. Pardal (ZŠ č.1 v H.Zubrici), M. Omylak (ZŠ č.1 v H.Zubrici), B.Pierog (ZŠ č.1 v Jablonke), M. Kidoň (ZŠ č.3 v M. Lipnici), V. Dyrda (Lýceum v Jablonke), M. Karkoszka (SOU poľn. v Jablonke). Prví traja v každej kategórii si odnesli hodnotné ceny a súčasne postúpili do vojvodského finále, ktoré sa konalo 20. januára 1996 v Bialom Dunajci.

PETER KOLLÁRIK

ZELENÁ KARTA '97

Na začiatku roka nás viacerí čitatelia požiadali o informáciu týkajúcu sa americkej Zelenej karty. Žiaľ, len nedávno sme získali podrobnejšiu správu o vízovom žrebovaní, preto ju uverejňujeme až teraz.

Nové vízové žrebovanie sa sice týka roku 1997, ale uskutoční sa ešte v tomto roku. Počítač vyžrebuje celkovo 55 tisíc prihlášok, z ktorých 3 850 prípadne poľským občanom. Kto sa chce zúčastniť žrebovania musí na obyčajnom hárku papiera poslať nasledujúce

údaje: priezvisko (podčiarknuté), mená, dátum narodenia (v poradí - deň, mesiac a rok), miesto narodenia (obec buď mesto a štát), presnú adresu, poprípade aj číslo telefónu. Také isté údaje na tom istom hárku sa píšu o manželovi, manželke a deťoch. Prihlášku treba vlastnoručne podpísť a pripojiť k nej aj aktuálnu fotografiu (38x38 mm), podpísanú na zadnej strane tlačenými písmenami. Vyplnená žiadosť (prihláška) sa posielá v obyčajnej obálke, na ktorej v ľavom hornom rohu treba opäť uviesť priezvisko, meno, presnú adresu a štát. Posielá sa obyčajnou poštou v období od 12. februára do 12. marca t.r. Po tomto termíne nebudú prihlášky zohľadňované. Možno poslat' len jednu prihlášku na adresu:

DV - 97 Program
National Visa Center
PORTSMOUTH, NH 00212
U S A

Poznamenajme, že osoba, ktorá sa chce zúčastiť imigračného programu DV-97, musí mať ukončené stredoškolské vzdelanie. Dodatočné informácie možno získať aj telefonicky pod číslom /202/663-1600. Vyžrebované osoby dostanú od príslušného úradu dodatočné informácie. Pripomeňme, že v minulom roku sa tejto formy súťaže zúčastnilo na celom svete okolo 6 miliónov osôb. Prajeme veľa šťastia!

ODIŠIEL OD NÁS

Dňa 7. januára 1996 zomrel v Novej Belej vo veku 75 rokov krajan

LUDVIK BEDNARČÍK

Zosnulý bol účastníkom druhej svetovej vojny a väzňom zajateckých táborov v Taliansku. Po návrate domov patril k spolužakladateľom Miestnej skupiny SSP v N. Belej a dlhorocným čitateľom Života. Odišiel od nás vzorný krajan, dobrý manžel a otec. Nech odpočíva v pokoji!

MS SSP v Novej Belej

Dĺžka v metroch	Stredná hrúbka v cm.							
	65	66	67	68	69	70	71	72
1	0.33	0.34	0.35	0.36	0.37	0.38	0.40	0.41
2	0.66	0.68	0.71	0.73	0.75	0.77	0.79	0.81
3	1.00	1.03	1.06	1.09	1.12	1.15	1.19	1.22
4	1.33	1.37	1.41	1.45	1.50	1.54	1.58	1.63
5	1.66	1.71	1.76	1.82	1.87	1.92	1.98	2.04
6	1.99	2.05	2.12	2.18	2.24	2.31	2.38	2.44
7	2.32	2.39	2.47	2.54	2.62	2.69	2.77	2.85
8	2.65	2.74	2.82	2.91	2.99	3.08	3.17	3.26
9	2.99	3.08	3.17	3.27	3.37	3.46	3.56	3.66
10	3.32	3.42	3.53	3.63	3.74	3.85	3.96	4.07
11	3.65	3.76	3.88	3.99	4.11	4.23	4.36	4.48
12	3.98	4.11	4.23	4.36	4.49	4.62	4.75	4.89
13	4.31	4.45	4.58	4.72	4.86	5.00	5.15	5.29
14	4.65	4.79	4.94	5.08	5.23	5.39	5.54	5.70
15	4.98	5.13	5.29	5.45	5.61	5.77	5.94	6.11
16	5.31	5.47	5.64	5.81	5.98	6.16	6.33	6.51
17	5.64	5.82	5.99	6.17	6.36	6.54	6.73	6.92
18	5.97	6.16	6.35	6.54	6.73	6.93	7.13	7.33
19	6.30	6.50	6.70	6.90	7.10	7.31	7.52	7.74
20	6.64	6.84	7.05	7.26	7.48	7.70	7.92	8.14
21	6.97	7.18	7.40	7.63	7.85	8.08	8.31	8.55
22	7.30	7.53	7.76	7.99	8.23	8.47	8.71	8.96
23	7.63	7.87	8.11	8.35	8.60	8.85	9.11	9.36
24	7.96	8.21	8.46	8.72	8.97	9.24	9.50	9.77
25	8.30	8.55	8.81	9.08	9.35	9.62	9.90	10.18
26	8.63	8.90	9.17	9.44	9.72	10.01	10.29	10.59
27	8.96	9.24	9.52	9.81	10.10	10.39	10.69	10.99
28	9.29	9.58	9.87	10.17	10.47	10.78	11.09	11.40
29	9.62	9.92	10.22	10.53	10.84	11.16	11.48	11.81
30	9.95	10.26	10.58	10.90	11.22	11.55	11.88	12.21
1/2 m	0.17	0.17	0.18	0.18	0.19	0.194	0.20	0.20

Dĺžka v metroch	Stredná hrúbka v cm.									
	38	39	40	41	42	43	44	45	46	
1	0.11	0.12	0.13	0.13	0.14	0.15	0.15	0.16	0.17	
2	0.23	0.24	0.25	0.26	0.28	0.29	0.30	0.32	0.33	
3	0.34	0.36	0.38	0.40	0.42	0.44	0.46	0.48	0.50	
4	0.45	0.48	0.50	0.53	0.55	0.58	0.61	0.64	0.66	
5	0.57	0.60	0.63	0.66	0.69	0.73	0.76	0.80	0.83	
6	0.68	0.72	0.75	0.79	0.83	0.87	0.91	0.95	1.00	
7	0.79	0.84	0.88	0.92	0.97	1.02	1.06	1.11	1.16	
8	0.91	0.96	1.01	1.06	1.11	1.16	1.22	1.27	1.33	
9	1.02	1.08	1.13	1.19	1.25	1.31	1.37	1.43	1.50	
10	1.13	1.19	1.26	1.32	1.39	1.45	1.52	1.59	1.66	
11	1.25	1.31	1.38	1.45	1.52	1.60	1.67	1.75	1.83	
12	1.36	1.43	1.51	1.58	1.66	1.74	1.82	1.91	1.99	
13	1.47	1.55	1.63	1.72	1.80	1.89	2.98	2.07	2.16	
14	1.59	1.67	1.76	1.85	1.94	2.03	2.13	2.23	2.33	
15	1.70	1.79	1.88	1.98	2.08	2.18	2.28	2.39	2.49	
16	1.81	1.91	2.01	2.11	2.22	2.32	2.43	2.54	2.66	
17	1.93	2.03	2.14	2.24	2.36	2.47	2.58	2.70	2.83	
18	2.04	2.15	2.26	2.38	2.49	2.61	2.74	2.86	2.99	
19	2.15	2.27	2.39	2.51	2.63	2.76	2.89	3.02	3.16	
20	2.27	2.39	2.51	2.64	2.77	2.90	3.04	3.18	3.32	
21	2.38	2.51	2.64	2.77	2.91	3.05	3.19	3.34	3.49	
22	2.50	2.63	2.76	2.90	3.05	3.19	3.35	3.50	3.66	
23	2.61	2.75	2.89	3.04	3.19	3.34	3.50	3.66	3.82	
24	2.72	2.87	3.02	3.17	3.33	3.49	3.65	3.82	3.99	
25	2.84	2.99	3.14	3.30	3.46	3.63	3.80	3.98	4.15	
26	2.95	3.11	3.27	3.43	3.60	3.78	3.95	4.14	4.32	
27	3.06	3.23	3.39	3.56	3.74	3.92	4.11	4.29	4.49	
28	3.18	3.34	3.52	3.70	3.88	4.07	4.26	4.45	4.65	
29	3.29	3.46	3.64	3.83	4.02	4.21	4.41	4.61	4.82	
30	3.40	3.58	3.77	3.96	4.16	4.36	4.56	4.77	4.99	
1/2 m	0.06	0.06	0.06	0.07	0.07	0.07	0.08	0.08	0.08	

Z KALENDÁRA NA MAREC

Marec je mesiac, ktorý otvára v zeleninovej záhrade pravú sezónu. Keďže v spišských a oravských podmienkach sa táto sezóna začína predsa len neskôr, ešte máme čas na práce, ktoré záhradkári v iných oblastiach už majú za sebou. V minulom čísle sme písali o priprave pareniska. Kto to nestihol urobiť a nemá ani malý „príručný“ skleník alebo fóliovník, môže si ešte teraz dospelovať priesady a vôbec zeleninu prirýchliť prieamo na záhone, jeho ohradením a prikrytím. Urovnáme si hriadku napr. 1,5 x 3 alebo 4 m, ohradíme ju doskami pribitými do kolíkov. Jednu stranu po dĺžke, najlepšie severnú, vyvýšime o 20 cm, aby z okien prikrývajúcich hriadku mohla stekáť voda. Na zakrytie môžeme namiesto skla použiť napr. orámovanú fóliu. Potom doobre spracovanej zeminy s primiešaným hnojom vysievame zeleninu, ktorú chceme pestovať: napr. red'kovku, šalát, kaleráb, karfiol, neskôr to môžu byť uhorky, dyny či rajčiaky a pod. Dobre je miešať pred sejbohou semená s pieskom alebo preosiatou zeminou. Taký porast bude primerane riedky. Samozrejme vysievame až vtedy, keď sa už počasie ustáli a dni sú teplejšie. Keďže u nás sú v noci ešte mrazíky, na noc hriadku dodatočne zakrývame fóliou. S výsadbou priesad začneme, až keď sa úplne otepľí. Netreba sa ponáhľať, aby nám nepomrzli, lebo v našich horských podmienkach sa nočné mrazíky vyskytujú nezriedka aj v máji.

Na marec (u nás aj začiatok apríla) pripadá ľažisko jarných prác v ovocnej záhrade. Práca vykonaná v tomto období je investícia, ktorá sa nám vráti v podobe úrody. Nevyužíte a premárnené terajšie dni sú natrvalo stratené. Čo sa robi? Hovoriac stručne, začíname

sadiť ovocné stromy a kríky, najmä druhy, ktoré skoro pučia (ríbezle, egreše, maliny), neskôr kôstkoviny a nakoniec jablone a hrušky. Výhonky kríkov drobného ovocia režeme na 2-3 púčiky. Po sadení preštepujeme ovocné stromy. Začíname čerešňami. Nezabúdajme pritom na zabezpečenie preštepených stromčekov proti vylomeniu vrubl'ov vtákmi (oporné paličky, oblúky a pod). Zároveň ošetrujeme stromy postihnuté mrazovými trhlinami a ohryzené hlodavcami. Z kmeňov odstraňujeme lapanie pásy, ktoré spálime. Z jahodových kríkov, len čo pôda oschne, odstraňujeme staré listy a výsadbu prihnojíme a okopeme. Práve teraz je najlepšie obdobie na vysievanie semien a jadier, ktoré už začínajú prejavovať známky klíčenia. Najlepšie nám vyklíčia v mierne vlhkom a teplom piesku. Neskôr, po presadení napr. do pareniska, môžeme z nich dospelovať znamenité podpníky, schopné už v máji na zaškôlkovanie. Dôležité sú v tomto mesiaci chemické ochranné postreky proti škodcom, monilióze, kučeravosti, mûčnatke, roztočom, chrvatovosti a pod. O prostriedkoch sa však treba poradiť s odborníkom.

Liahniarska sezóna je v plnom prúde. Niektorým gazdinám sa vyliahlí prvé mláďatá, iné si kúpili malé kurčatá z umelých liahní. Tým treba prirodzenú živú kvočku - ako zdroj tepla - nahradíť umelými zdrojmi. Môžu nimi byť rôzne infražiariče, ba aj obyčajné žiarovky, upevnené v neveľkej výške, ktoré by mláďatá zaistovali stálu teplotu ok. 32° C. Najnáročnejšie na teplotu sú morčatá. Dôležité je aj kŕmenie. Krm sa nemá sypať na podlahu, ale do kŕmidiel opatrených mriežkou, ktorá znemožňuje

mláďatám vojsť do krmiva a znečistiť ho. Výška okraja kŕmidla nesmie byť nižšia ako výška chrbotovej línie stojaceho mláďaťa. S rastom mláďať treba dvíhať aj kŕmidlá a napájadlá. To isté platí aj pre dospelú hydinu - je to základná podmienka dobrej hygiena. Až keď sa otepľí, môžeme začať vypúšťať mladú hydinu na dvor, najlepšie na nejaké ohradené miesto, oddelené od dospejely hydiny.

Keď sa otepľí a počasie ustáli natol'ko, že teplota v tieni dosahuje priemerne 10° C (u nás spravidla v druhej polovici marca), uskutočňujú včelstvá za bezveterových dní prvý prelet. Skúsený včelár podľa preletov spozná situáciu, v akej sa ocitlo zimujúce včelstvo v úli. Ak včely opúšťajú úľ ako strely, obletujú ho a pokojne sa doň vracajú, všetko je v poriadku. Včelár už pred preletom vytiahol podložky a podľa množstva meliva na nich usúdil na množstvo zásob spotrebovaných cez zimu. Ak sú riadky nízke a nesiahajú na druhý koniec, možno predpokladat, že zásob je dost'. Ak včelár zistí, že včely vracajúce sa po prelete nevchádzajú do úľa, ale pobehujú okolo otvoru, je podezrenie, že včelstvo stratilo matku. Vtedy treba odkryť úľ a nazriet' do plodiska. Vyrušené včely obyčajne hučia, mávajú krídlami a rozliezajú sa po plástoch. Vtedy plasty posunieme na bok úľa a na uvoľnené miesto vložíme plasty so včelami a matkou z rezervného včelstva, po čom úľ zakryjeme. O krátky čas sa včelstvo upokojí, alebo si uvedomí prítomnosť matky. Keď predpokladáme, že došlo k nadmernej spotrebe zásob, zisťujeme, či sú ešte na krajných plástoch zaviečkované zásoby. Ak nie sú, vložíme do úľa rezervný plášt so zaviečkovanými otvormi. Ak včely vychádzajúce z úľa padajú na zem a nemôžu vzlietnúť, je podezrenie z nejakej nákazy. Samozrejme aj v marci majú byť včelstvá dokonale uteplené. (js)

FOLKUŠOVA POSLEDNÁ KORIŠŤ

DOKONČENIE ZO STR. 19

Do dusivého ticha na nádvorí doľahol zrazu dupot kopyt.

- Kde sú stráže? - skríkol Folkuš, ktorý sa prvý obadal preniknutý zlou predtuchou.

Stráže práve tak ako všetci hradčania i hostia, čo obstáli na nohách, zhŕkli sa na nádvorí a boli svedkami strašného súboja. Dupot sa ozýval už celkom zblízka, keď zo strážnej veže zletel poplašný výrik:

- Hrad obklúčuje mrákava jazdcov! Je ich čoraz viacie! Už klusajú k bráne!

Na nádvorí sa strhol bezhlavý zmätok. Trma-vrma, huriavk. Čo to? Daktory lúpežný rytier zabažil za hradom a ide ho dobyť?

Ked' sa dupot pred bránou zasekol, stíchllo aj nádvorie. A do mláky sa ozval dôstojný, slávostný hlas:

- V mene kráľa! Otvorte bránu!

- Hned' priviediem pána. Ked' je na hrade, len on má právo rozkázať, aby sa brána otvorila, - odvetil hradný kapitán.

Horkýže priviedol pána Šimona! Ten, vínom premožený, nevedel o svete. No keď vysvitlo, že je to kráľovská trestná výprava, ktorá sem prišla zajat' Folkuša, lebo vo Fiľakove ho nezastihla, kapitán otvoril bránu.

Veliteľ trestnej výpravy zhrozený zastal nad mŕtvolou hodejovskej panej a obnažil si hlavu:

- Zo srdca ľutujem, že som neprišiel skorej. Folkuša kráľ odsúdil na stratu hľavy. A ja, istý si kráľovho súhlasu, tu na mieste zločinu dám mu prv odtiať práve rameno. Sem toho lotra!

Ale Folkuša nadarmo hľadali po celom hrade i pod ním až do bieleho rána. Nikde ho nenašli.

Hodejovský pán raz pri víne prezradil Folkušovi aj tajomstvo svojho hradu, ktoré poznal len on a jeho žena. A raz vyzrazeným tajným východom vybral sa s ním aj na poľovačku. Folkuš vo všeobecnom zmätku zmizol tým tajným východom bez stopy.

Od toho dňa nebolo o ňom ani chýru ani slychu. Nikto sa nikdy nedozvedel, kam, do ktorej krajiny zutekal Folkuš pred popravou ako štvana zver, kde a ako dovršil svoj podľív život.

(Domová pokladnica 1974)

SEDEM SALAŠOV BEBEKOVÝCH

Pásol starý Bebek ovce pod Drieňovou horou v Gemeru. Musel sa veru poriadne obracať, keď doma čakala žena a sedem hladných hrdiel, sedem Bebekových synov. Tí všetko pojedli, a starému iba suché kôročky ostávali. Aj dnes sedel Bebek pod dubom a hľadel, ako psík. Šuhaj zavracia ovce. A že bol slnec už vysoko, zohol sa po tanistierku na zemi, že hodí psíkovi kôročku, i sám čosi požuje. No len čo chytíl tanistru, už ju aj pustil, lebo z nej vyskočilo sedem myší. Dobre si pochutili na Bebekových kôročkách. - Keď ste pojedli kôrky, zjedzte už aj omrvinky! - zašomral Bebek a vysypal k myšej diere, čo z kôročiek ostalo.

Sedel potom hladný i namrzený a díval sa na dieru, kde zmizli myši. Odrazu sa mu len niečo zabilysť! Zohol sa Bebek a vidí: Dukát! Bebek začal v diere hrabáť a vyhral ohromný poklad. Starostlivo ho ukryl a každý deň odnášal z neho po troche domov, kým ho celý neodniesol. Ale neprezradil nikomu, aký je bohatý. Ďalej ovčiaril pod Drieňovou horou, ibaže premýšľal, čo by mal

urobit'. A vymyslel toto: má sedem synov, nuž postav každému salaš, nakúpi zeme a nech si potom hospodári každý na svojom a po svojom. Len ako to urobiť, keď všetka zem naokolo je kráľova?

Stalo sa raz, keď boli hore v muránskych lesoch pol'ovačky, že sa akýsi neznámy zatáral pod Drieňovú horu. Ustatý, smädný, hladný. Dal sa s Bebekom do reči. Bebekovi sa pozdával, nuž ponúkol ho tým, čo mal v tanistre, ba i čutorku s vínom mu podal. Neznámy si oddýchol, podčakoval Bebekovi, podal mu strieborný peniaz a vraví:

- Ak by si dakedy niečo potreboval, obráť sa na toho, či obraz je na peniazi.

Obzeral Bebek peniaz a vidí, že je to nie nik iný, ako kráľ Matej. Tak sa stalo, že sa Bebek jedného dňa vybral na Muráň, kde býval kráľ cez pol'ovačky.

- Čože t'a priviedlo ku mne, Bebek môj? - privítal ho kráľ.

- Mám sedem synov a chcel by som im postaviť sedem salašov. Nech sa každý opa-

truje na svojom. Okolo nás je veľa vrchov a kopcov, rád by som z nich sedem.

- Keď t'a iba to trápi, môžeš si vybrať!

Vymenoval teda Bebek sedem kopcov a kráľ mu ich daroval. Začal Bebek stavať salaše. Ale aké! Hotové kaštiele! Vystaval ich sedem: Krásnu Hôrkú, Turňu, Štítnik, Plešivec, Sidov, Bystriak a Sokoľu. Tam žili Bebekovci a keď za statočné služby dostali od kráľa aj šľachtické tituly, stal sa z nich mocný rod.

Iba starý Bebek ostal naďalej v chudobnom domci a popásal ovce pod Drieňovou horou.

JOZEF HORÁK

MEDVEĎ A LÍŠKA

Medved' a líška sa raz vybrali na muziku, aby si zaskočili a zabavili sa. Ale pri tanci a strhla bitka. Líška sa zavčasu schovala, no medved'a nemilosrdne dobili, že sa ledva von vyvliekol.

Kto za pravdu horí

Karol Kuzmány

Majestátne

I. Kto za pravdu ho - rí v svätej o - be - ti,
kto za l'udstva prá - vo ži - vot po - svä - ti,
kto nad kriev - dou bied - nych slí - zu vy - ro - ní:
to - mu mo - ja pie - seň slá - vou za - zvo - ní.

2. Keď zahrmia delá, orol zaveje,
za slobodu milú kto krv vyleje,
pred ohnivým drakom kto vlast' zacloni:
tomu moja pieseň slávou zazvoní.

3. Kto si stojí slovu; čo priam zhŕkne svet,
komu nad statočnosť' vencu v nebi niet,
koho dar nezvedie, hrozba neskloní:
tomu moja pieseň slávou zazvoní.

4. Pán Boh šľachetnosti nebo vystavil,
večné on pre podlosť' peklo podpálil;
kto ctí pravdy božské božské zákony:
tomu moja pieseň slávou zazvoní.

Líška sa medzitým pováľala po pazderi, prísila k medvedovi a žalovala sa mu, že ju zibili, až jej všade kosti z tela trčia. Doráhaný medved' sa nad líškou zamiloval, vzal ju na chrbát a niesol ju cez horu. Keď už boli v hore, líška vyvolávala:

„Nesie bitý nebitého!“

Keď už toho posmechu bolo dosť, nahneval sa medved', líšku zhodil a chcel ju náležite vystrestať. Lenže líška bola obratnejšia a uskočila pod strom do diery. Stade sa medvedovi posmievala. Medved'a to ešte väčšmi rozsrdilo, našiel si kriev drevo a chcel ním líšku z diery vytiahnuť. Zakrútil drevom v búťavine a chytí líškinu nohu. Ale líška volala:

„Chytal nohu, chytí koreň!“

Medved' pustil lapenú líškinu nohu a zasa krútil krievým drevo po búťavine. Keď zachytí koreň, líška volala:

„Chytal koreň, chytí nohu!“

A keď sa medved' tak nadarmo upachtil, zahodil kriev drevo, dovliekol sa do svojho brlohu, aby utfženú bitku a hnev odstonal. Ale potom viac s líškou na muziku nechodoval.

Slovenská ľudová rozprávka

ČO JE TO ?

Raj si nesie v mene
a s chut'ou ju zjeme.
Čo je to?
(anič-jaR)

Od pary si „ká” pýta,
jej plody sú maškrta.
Čo je to?
(ak-jad-araP)

JOSEF BRUKNER

MARCOVÝ POZDRAV

Dobrý deň! povie snežienka
za tenkou okenicou snehu.
Dobrý deň! povie potôčik
a vyrází von z brehu.
Zelené steblá trávy sa
hlboko zakorenia
a sneh sa kamsi vytratí
s tichučkým Dovidenia...

LUDMILA PODJAVORINSKÁ

NOVINA

Čujte, ľudia, aká u nás
za novina
hnedky zrána:
v našej izbe zrazu stojí
kolisočka maľovaná!

Na kolíske - kde sa vzalo,
tu sa vzalo,
milý pane -
leží čosi, pekné čosi,
u nás nikdy nevidané.

Ružové je celucičké
a má oči -
očká sivé...
Búva pekne ani z cukru
a je živé - a je živé!

Plakalo to na kolíske,
vzbudilo nás skoro k ránu,
má to rúčky, má to nôžky
ani bábka z porcelánu!

Malinké je - malilinké
ako hračka -
ale v hneve,
ak mu hnedky papať nedáš,
ako pláče! Ako reve!

Nevarí sa, nepečie sa,
každučký deň obliezne sa,
obliezne sa aj sto razy,
žalúdok ti nepokazi.
(acižL)

Ktoré rohy jedávame?
(yhoríP)

***

- Jožko, prečo máš tak škaredo napísanú domácu úlohu?
- Prosím, pani učiteľka, lebo som ju písal v škole...

***

- Kde si strávil zimné prázdniny, Jožko?
- Dva dni na lyžovačke v Tatrách a zvyšok v gypse...

***

- Prvák Ďurko sa prihlásil a spýtal sa pani učiteľky:
- Čo sa stane so školu až všetky deti vyrastú?

***

- Prečo máš nohu v sádre? - pýta sa učiteľ žiaka.
- Lebo ma kopol elektrický prúd. Síce do ruky, ale ja som mu to potom nohou vrátil.

VESELO SO ŽIVOTOM

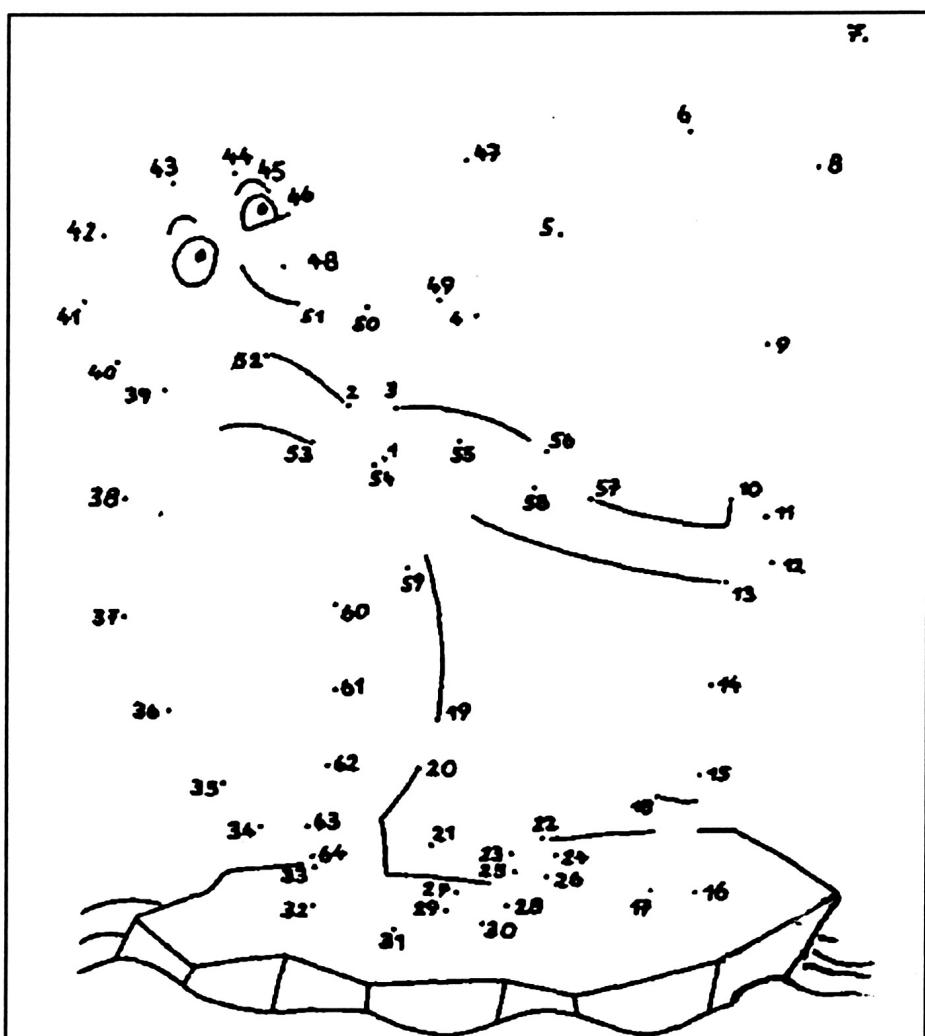
Pýta sa chlapček v lekárni:

- Teta, prosím si niečo na upokojenie nervov.
- A čo sa ti stalo?
- Mne nič, to je pre mamu. Nesiem domov polročné vysvedčenie.

SPOJOVÁČKA

Viete o tom, že aj zvieratká športujú? Neveríte? Pospájajte číslice od 1 po 64 a ľahko zistíte, kto tejto zimy nedokáže obsiedeť v teplom brlôžku.

Z najkrajších kresieb januárového čísla Života sme tradične vyžrebovali troch výhercov, ktorým pošleme slovenské knihy. Sú to: Katka Mošová a Bartolomej Surma z Krempáčov a Anna Brijová z Vyšných Lápš.

ZJAZDÁRKA

Tohoročná sezóna zimných športov sa už chýli ku koncu. Z najpopulárnejších veľkých podujatí čaká nás už vlastne len svetový šampionát v hokeji, ktorý sa často uskutočňuje až v aprili a niekedy aj neskôr. Hoci to neboli rok Olympijských hier, boli sme svedkami mnohých zaujímavých udalostí. Všeobecne možno povedať, že z viačierých športových odvetví odchádzajú postupne veľké individuality a na ich miesto nastupujú mladí pretekári, sice nadaní, ale s úzkou špecializáciou, čím sa úroveň pretekania na zimných tratiach veľmi vyrovnanlú. Tak napr. z najväčších osobností v skokoch na lyžiach zostali už v podstate len Rakúšan A.Goldberger a Nemeč J.Weissflog. Vyrovnanú, vysokú úroveň prezentovali Fíni, Japonci, Nóri a Slovinci, v súvislosti s čím každé preteky boli vlastne veľkou neznáomou.

Podobne je v zjazdovom lyžovaní. Po odchode viačsobnej víťazky Svetového pohára, výstrannej Švajčiarky V.Schneiderovej a jej rodáda P.Zurbrigena, zostal sice ešte najvýstrannejší M.Girardelli, ale jeho pokročilý vek a slabšia forma Taliana A.Tombu spôsobili, že vlastne do konca nebolo vedno, kto vyhrať tohoročný Svetový pohár. Dnes vlastne vyhľávajú len úzko zaškolení „Specialisti“ buďto zjazdu, slalomu, alebo obrovského slalomu. Z nich osobitnú pozornosť v tejto sezóne upútala 24-ročná americká zjazdárka Picabo Streetová, ktorej dnes venujeme niekoľko poznámok.

Mohli by sme si položiť otázku, či ľudia, ktorí na očiach iných dobrovoľne a nezávisle od počasia uháňajú na lyžiach zo strmého kopca vyše sto-

dvadsiatkou, sú normálni? Streetová hovorí, že je to pre ňu celkom prirodzené, že počas jazdy myslí predovšetkým na hudbu. Dnes po dvoch rokoch štartov vo Svetovom pohári Picabo môže o zjazdových tratiach hovoriť tak, že napr. trať v Cortine d'Ampezzo je ako diskotékové krčme, vo Vaile ako ľažký rock a v Sestriere ako lambada. Každý ju môže vidieť stále so slúchadlami walkmana alebo discmana na ušiach, respektívne ako tancuje na tých najčudnejších miestach. - *Milujem hudbu* - hovorí Picabo - *veľmi mi pomáha. Spájam ju so svahom, na ktorom mám jazdiť, preto sa viem lepšie sústredit.*

Mladá, veselá, pekná a trochu pehavá Američanka sa dostala na stránky novín ako blesk, keď pred tromi rokmi vybojovala na svetovom šampionáte v Morioke (Japonsko) striebornú medailu v alpskej kombinácii. Bola znamenitou zjazdárou, ale práve vtedy vysvitlo, že veľmi slušne jazdí aj slalom. Samozrejme jazdí ho len vtedy, keď chce zabodovať aj v kombinácii. Po spomínanom šampionáte svoj veľký talent potvrdila Streetová aj na Zimných olympijských hrách v Lillehammeri, kde opäť získala striebornú medailu, tentoraz v zjazde. Je veľmi odvážna, počas zjazdu pripomína mužov. Vlaňajšiu sezónu mala mimoriadne vydarenú, z 9 zjazdov o Svetový pohár vyhrala až 6, navyše zaradom, a získala aj malý Krištáľový glóbus za celkové víťazstvo v tejto disciplíne. Do januára tohto roka končila zjazd ako víťazka zatiaľ len dva razy (v ďalších však bola vždy na popredných miestach), ale do konca sezóny môže túto bilanciu výrazne zlepšiť, medzi iným na majstrovstvách sveta.

Hovorí sa, že P.Streetová sa za posledný rok veľmi zmenila. Je naďalej veľmi odvážna, ale jazdí

rozväžnejšie a menej riskuje, zato zjavne si zlepšila techniku. Možno preto menej vyhráva, jazdi však istejšie, bezpečnejšie a naďalej je najlepšou zjazdárou. Povahove akoby zvážela a celkom seriózne sa začína pozerat na svet, vidí veci - ako sama hovorí - v širšom kontexte. Zdá sa, že Picabo nestratí veľa, keď ešte zo dva-tri roky bude žiať na alpských tratiach, a potom ju uvidíme v úplne inej, akiste rovnako pestrej úlohe. Má už väčšinu z toho, čo lyžiarka môže získať. Iba vlni zarobila na lyžiach vyše 100 tis. švajčiarskych francov a za reklamy mnohokrát viac. Tento rok finančne nebude iste horší. - *Budem jazdiť dovtedy - poviedala - dokedy ma to bude tešiť.* A je to správne.

J.Š.

Hviezdy svetovej estrády

IZABELA SKORUPKOVÁ

Pozná ju najmä mládež - d'alšiu úspešnú mladú Poľku, speváčku, modelku a herečku, ktorá robí kariéru v Hollywoode. Odkiaľ sa tam vzala?

Izabela Skorupková sa narodila roku 1970 v Bielostoku na severe Poľska. Keď mala sotva osem rokov, jej matka, povolaním lekárka, emigrovala do Švédska a spolu s dcérou sa usadila na predmestí Štokholmu. Starostlivá matka chcela pochopiteľne zabezpečiť budúcnosť nadanej dcere, preto ju zapísala do súkromnej školy, kde mladá Iza popri tradičných školských predmetoch študovala aj herectvo a hudbu.

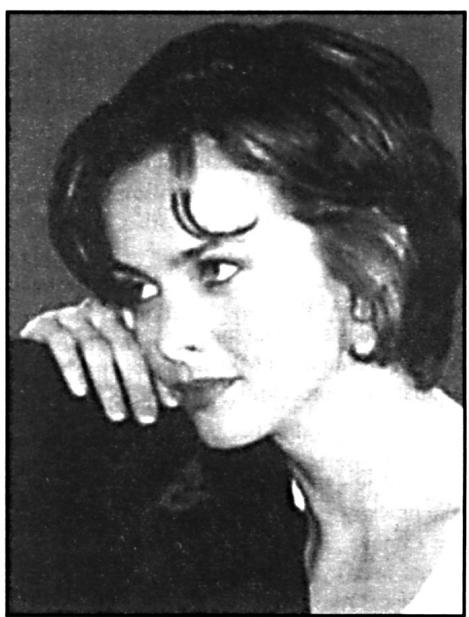
Sotva Izabela zavŕšila sedemnásť rokov, všimol si jej talent v istom školskom predstavení švédsky filmový režisér a hned' jej zveril hlavnú úlohu vo filme *No One Can Love Like Us*, ktorú znamenite zvládla. Netreba zvlášť zdôrazňovať, že film priniesol Izabele obrovskú popularitu. Stala sa vlastne idolem mládeže. Potom sa však neočakávane rozhodla nechať

film a začala pracovať ako medzinárodná modelka. Aj v tejto profesii sa jej darilo, bola priam rozchytávaná, dobre zarábala.

Napriek veľkemu úspechu Iza po niekoľkých rokoch opäť zmenila profesiu a rozhadla sa pre spevácku kariéru. Mala pekný, teply hlas, znamenitý hudobný sluch, a tak si čoskoro našla sponzora a začala nahrávať. Roku 1989 debutovala na hudobnom trhu zaujímavým singlom *Substitute*, ktorý, ako sa populárne povie, zabral. Onedlho jej vyšiel aj prvý album nazvaný jednoducho *Iza*, za ktorý do konca získala vo Švédsku zlatú platňu. Rovnako úspešný bol aj jej druhý album *Shame, Shame*, ktorý bol, napriek vysokému nákladu, za niekoľko mesiacov vypredaný. Švédom sa veľmi páčil možno aj preto, že v ňom spievala náladové, melodické skladby inšpirované hudbou sedemdesiatych rokov, kedy - ako všetci vieme - slávila najväčšie úspechy slávna švédska skupina ABBA, ktorú Švédi dodnes milo spomínajú.

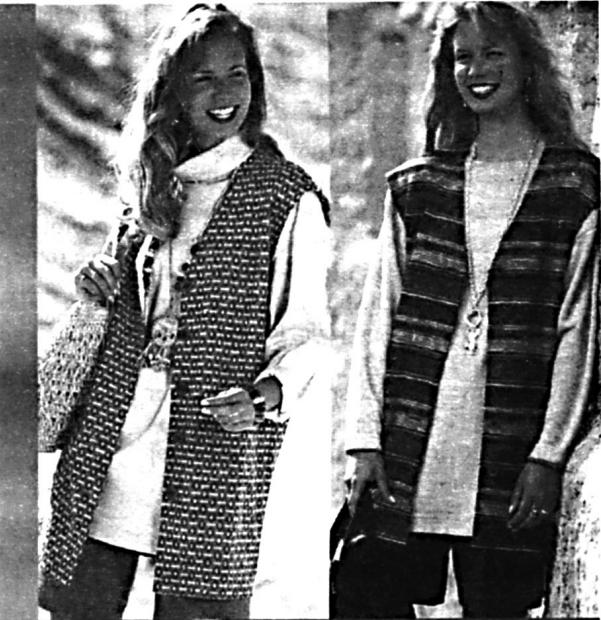
Roku 1994, keď sa už zdalo, že Iza natrvalo zakotví na estráde, rozhodla sa vrátiť k herectvu. Odcestovala do Spojených štátov, prenejšie do Hollywoodu, kde čoskoro dostala zaujímavú ponuku, ktorú aj prijala. Zahrala hlavnú úlohu v stredovekej dráme *Petri Sears*, filme, ktorý získal na festivaloch celý rad cien. Teraz ju môžeme vidieť v ďalšom filme o Ja-

mesovi Bondovi nazvanom *Goldeneye*, ktorý režiroval Martin Campbell. Štatistiky hovoria, že už v prvom týždni premietania film zarobil len v USA 26 miliónov dolárov. Všetko nasvedčuje tomu, že ju čaká pekná kariéra. Nevráti sa však opäť k hudbe? Uvidíme. (jš)

VESTY

Každá žena pred príchodom jari často nazerá do skrine a kontrolouje svoj šatník zamýšľajúc sa, čo si len bude obliekať počas nadchádzajúcej sezóny. Nezriedka dochádza k záveru, že v plnej skrini sa vlastne nič k sebe nehodi. Nemusí to byť vždy pravda. Niekedy totiž stačí nájsť nejaký prvok, ktorý dokáže zladiť mnohé, zdanivo nehodiace sa k sebe časti odevu. Takýmto prvkom môže byť medziiným vesta. Napr. ažúrová vesta pridá každému oblečeniu moderný vzhľad, tým viac, že čipka je vážnym trendom nadchádzajúcej sezóny. Vesty môžu byť rôzne - krátke, dlhšie, jednofarebné, kvetované, bodkované a pod., ako na našich obrázkoch. Ich výhodou je, že sa dajú ľahko ušiť. (js)

WĘTERYNARZ**JAŁOWOŚĆ**

Zwierzęta niezdolne do wydania na świat potomstwa nazywa się jałowymi lub nieplodnymi. Zwierząt takich nie udaje się zapłodnić ani za pomocą naturalnego krycia, ani przez sztuczne unasiennianie. Przyczyny jałowości są różne. Można je ująć w trzy zasadnicze grupy: jałowość spowodowana złym utrzymaniem i żywieniem, jałowość wrodzona oraz jałowość nabыта. Jałowość z tej pierwszej grupy jest spotykana najczęściej. Długotrwała głodówka wywołuje takie zmiany w organizmie zwierzęcia, że samica nie jest zdolna wytworzyć zdrowego jaja, a samiec - wyprodukować zdrowych plemników. Nie tylko brak zasadniczych pasz, ale również niedostateczna ilość składników mineralnych i witamin może być przyczyną jałowości. Zbyt wielka obfitość pasz wpływa na zapasienie zwierzęcia i brak popędu płciowego, a w następstwie - na niemożność zajścia w ciążę. Do wad wrodzonych powodujących jałowość należy przede wszystkim niedorozwój narządów rozrodczych. Wrodzona jałowość jest wadą, której nie można wyleczyć. W takim przypadku zwierzęta takie przeznacza się na opas i ubój. Jałowość nabыта może być spowodowana zapaleniem pochwę lub macicy, które powstają zwykle po ciężkich porodach oraz po przebyciu nie-

których chorób jak gruźlica, otręt, zakaźne ronienie, pryszczyca i zaraza rzepistkowa. Bardzo często przyczyną tej jałowości jest nieumiejętnie odejmowanie łożyska przy porodzie. Samica może też być jałowa wskutek pokrywania jej nieplodnym rozpłodnikiem. Rzepłodnik może cierpieć na różne choroby, jak zapalenie jader, choroby zakaźne (otręt, pryszczyca, gruźlica). Za jałową uważa się każdą krowę, która mimo kilkakrotnego krycia buhajem, w dalszym ciągu lotuje się. Brak popędu płciowego w 3 - 4 miesiącu po porodzie jest również objawem nieplodności. Jeżeli zaś buhaj kryje szereg krów, które nie zacielażą się, należy go uznać także za nieplodnego.

ZANOKCICA BYDŁA

Zanokcica jest schorzeniem racic podobnym do „zastrzału” u ludzi. Przy zranieniu rogu racic zarazki z łatwością dostają się do uszkodzonej puszki rogowej. Uszkodzenia powstają wskutek chodzenia po kamieniach oraz po nastąpieniu na ostry przedmiot. Zarazki dostają się wraz z brudem do zranionej racicy, powodują tworzenie się ropy, która rozprzestrzenia się dalej, na koronę, stawy i ścięgna. Wskutek tego tkanki zamierają, powstaje martwica. Puszka rogowa na racicy oddziela się i odpada. Hodowca może nie zauważać rozwijającej się choroby do chwili, aż zwierze zacznie kuleć. W szparze międzyracicznej i na koronie pojawiają się zacerwienienia i obrzęki. Omacywanie lub uciskanie w okolicy racicy i korony sprawia

zwierzęciu ból. Jeżeli choroba rozpoczęła się niedawno, dobrze jest przez kilka dni moczyć chorą nogę codziennie przez pół godziny w ciepłym roztworze lizolu lub kreoliny (pół szklanki na 10 l wody) albo w silnym czerwonofioletowym roztworze nadmanganianu potasowego. Potem nogę osusza się, smaruje maścią obojętną i owija płótnem. Należy często zmieniać ściółkę, żeby stało na czystej i suchej słomie. Jeżeli po kilku dniach obrzęk nie zniknie, trzeba wezwać lekarza.

ZAPALENIE JELIT U ŚWIŃ

Karmienie świń paszami spleśniiałymi lub nadgnytymi wywołuje zawsze zapalenie jelit. Nagłe przejście z paszy suchej na zielonkę lub na odpadki kuchenne również powoduje schorzenie jelit. Jednym z głównych objawów choroby jest biegunka. Kał jest wtedy rzadki, wodnisty, koloru szaro - gliniastego lub brązowego, nieraz z domieszką śluzu lub krwi. W takim przypadku trzeba zaprzestać podawania karmy, która wywołała chorobę. Przez 48 godzin należy stosować ścisłą dietę, nie dawać nic do jedzenia. Jako lekarstwo podaje się węgiel leczniczy w ilości 10 - 20 gramów (1 łyżeczkę od herbaty) na sztukę. Aby zapobiec chorobie, należy przestrzegać następujących zasad higieny żywienia. 1) unikać zadawania zepsutej karmy 2) nie podawać nadkwaśniałego mleka 3) po każdym nakarmieniu świń usuwać z koryta resztki karmy 4) często myć koryta 5) nie przygotowywać karmy na zapas.

ZUZKA VARÍ**ČO NA OBED?**

KURČA SO ŠAMPIŇÓNMI. Rozpočet: 1 kurča, 150 g masla, 250 g šampiňónov, 50 g šunky, 1/4 l mlieka, 1 lyžica múky, 100 g strúhaného syra, soľ, korenie, mäsový vývar.

Kurča rozporcujeme, osolíme a na polovici masla upečieme do mäkkia. Ak treba, podlievame vývarom. Na druhej polovici masla podusíme nadrobno pokrájané šampiňóny, pridáme nadrobno pokrájanú šunku, osolíme, okoreníme, zaprášime múkou, oprážime a za stáleho miešania riedime mliekom a vývarom. Uvaríme na hladkú hustú, omáčku. Porcie kurča a poukladáme do ohňovzdornej misy, posypeme strúhaným syrom, polejeme šampiňónovou omáčkou a v rúre zapečieme.

KAPOR VO FAREBNOM CESTÍČKU. Rozpočet: 1 - 1,5 kg očisteného kapra, 50 g čerstvej kápie (sladkej papriky), 50 g zelenej štipľavej papriky, 3 vajcia, 120 g hladkej múky, soľ, lyžička vegety, tuk na vyprážanie.

Očisteného a osušeného kapra nakrájame, osolíme a obalíme v múke. Z vajec, múky, soli a vegety vymiešame hladké cestíčko a pridáme doň nadrobno (na malé štvorčeky) pokrájanú kápiu a zelenú papriku. Pripravené kúsky ryby obalíme v cestíčku a na rozpálenom tuku pomaly vyprážame. Podávame s pečenými zemiakmi ozdobenými petržlenovou vňaťou.

BRAVČOVÝ REZEŇ V ALOBALE. Rozpočet (pre 2 osoby): 2 bravčové rezne po 120 g, 2 cibule, 100 g klobásy, 80 g údenej slaniny, 200 g očistených surových zemiakov, 50 g strukovej papriky, 50 g húb, mleté čierne korenie a paprika, soľ, olej.

Rezne vyklepeme, osolíme, posypeme korením a mletou paprikou. Na pripravené kusy albalovej, olejom pomastenej fólie

uložíme kolieska zemiakov a na ne po jednom rezni. Na každý rezeň položíme tenké plátky slaniny a na kolieska nakrájanú klobásu. Na ňu uložíme plátky húb, potom vrstvu cibule a papriky, ktoré sme narezali na kolieska. Všetko osolíme. Obložený rezeň zabalíme do fólie, uložíme na plech a v rúre pečieme asi 50 minút. Podávame s horčicou a kečupom.

TEL'ACÍ REZEŇ NA VÍNE. Rozpočet: 400 g teľacieho mäsa zo stehna, 40 g masti, 20 g hladkej múky, 1 dl vína, soľ, voda.

Teľacie mäso umyjeme, pokrájame na rezne, ktoré vyklopeme a na okrajoch narežeme. Na horúcej masti ich sprudka opečieme, posolíme, podlejeme vodou a dusíme. Ked' je mäso mäkké, šťavu zaprášime múkou, prilejeme víno a ešte spolu povaríme.

MÚČNIKY

TVAROHOVÉ PLACKY. Rozpočet: 1/2 kg tvarohu, 50 g práškového cukru, 80 g hrubej múky, 80 g krupice, 2 vajcia, 50 g

ROBACZYCA NARZĄDÓW ROZRODCZYCH DROBIU

Występuje najczęściej u kur, rzadziej u innego drobiu. Choroba ta pojawia się w maju, czerwcu i lipcu w okolicach, w których znajdują się stawy, jeziora i rzeki. Przyczyną choroby jest robak usadzający się w jajowodzie. Powoduje on zapalenie jajowodu, wskutek czego nie może wytworzyć się skorupa jaja. Zarażenie następuje wtedy, gdy kury zjadają ważki, w których organizmie żyją larwy robaków powodujących zapalenie jajowodu. Po deszczu, lub rano przed opadnięciem rosły, kury chwytają ważki zarażając się w ten sposób robaczyką. Larwy dojrzewają w przewodzie pokarmowym kury, a stąd dostają się do narządów rozrodczych. Chorą kury dugo siedzą na gniazdach, znośną jaja bez skorupy lub w bardzo cienkiej skorupie. Mówią się wtedy, że kury „leją jaja”.

Czasem w jajku nie ma białka, albo jest ono pomieszcane z żółtkiem. Chorą kury przybierają charakterystyczną postawę - ogon i brzuch sięga ziemi. Chorą sztuki należy odzielić od stada, a ich leczenie powierzyć lekarzowi. W okolicy, w której kury leją jaja, należy od maja do lipca wypuszczać je dopiero po opadnięciu rosły, ponieważ wtedy nie mogą już chwytać ważek. Po deszczu kury należy trzymać w zamkniętych pomieszczeniach.

HENRYK MĄCZKA

masla, mleté orechy, soľ, škorica, kakao, cukor na posypanie.

V miske rozmiešame tvaroh s maslom a cukrom. Pridáme vajcia, múku, krupicu a soľ a vypracujeme cesto. Z cesta odoberáme kúsky veľkosti orecha a na pomúčenej doske ich roztačíme na placky, ktoré hŕdžeme do vriacej vody. Keď vyplávajú na povrch, vyberáme ich a posypeme škoricou, kakoom, cukrom a mletými orechmi (vhodné je aj čerstvé či kompotové ovocie).

ŠKVARKOVÉ PAGÁČIKY. Rozpočet: 300 g hladkej múky, 150 g škvarkiek, 80 g margarínu, 20 g droždia, 1 vajce, soľ, čierne koreniny, mlieko.

Z múky, droždia, vajca, soli, čierneho korenia a mlieka vypracujeme cesto. Asi po pol hodine pridáme doň posekané škvarky zmiesené s margarínom, trikrát rozvalkáme a preložíme ako lístkové cesto. Potom ho znova rozvalkáme na hrúbku 1,5 cm a formičkou vykrajujeme pagáčiky, ktoré potrieme vajcom, necháme nakysnúť, znova potrieme vajcom a upečieme v stredne teplej rúre.

PRAWNIK

UCHO W PASZPORCIE

Sprecyzowane zostały warunki, jakim odpowiadać ma zdjęcie przeznaczone do paszportu. Minister spraw wewnętrznych znowelizował bowiem rozporządzenie określające wzory i tryb wydawania paszportów. Biura paszportowe przyjmować będą fotografie tylko o wymiarach 5 x 4 cm, na ciemnym papierze, przedstawiające lewy półprofil. Celem tej zmiany jest przedewszkimi ułatwienie identyfikacji osoby posługującej się tym dokumentem.

Dotychczasowe przepisy określały jedynie, że zdjęcie do paszportu powinno mieć wymiary 4,5 x 3,5 cm. Przynoszą więc urocze fotki w kapelusikach, ciemnych okularach i lokach opadających gęstwą na ramiona. Jeśli dodać do tego fatalne często oświetlenie, to pozytek z takiego zdjęcia, wyjętego w ostatniej chwili z honorowego miejsca w rodzinnym albumie, dla celów paszportowych był znikomy. Nie sposób bowiem było na jego podstawie zidentyfikować osobę posługującą się paszportem. Wprowadzone zmiany mają ułatwić pracę biurom paszportowym a także ułatwiać życie obywatelom w sytuacjach dla nich kłopotliwych. Przeczyjne wymogi - lewy półprofil z widocznym lewym uchem, bez nakrycia głowy i okularów z ciemnymi szkłami, zachowanie równomiernego oświetlenia całej twarzy - pozwolą na dokonanie identyfikacji w sytuacjach wątpliwych. Wszak paszport jest ważny dziesięć lat a twarz potrafi się w tym czasie nieco zmienić. Są także inne dokumenty niezbędne do przekraczania granic, również opatrzone fotografią - np. wiży niektórych państw. Jeśli zdjęcia z paszportu i wiży będą na pierwszy rzut oka mało podobne, mogą być kłopoty z przekroczeniem granicy. Wątpliwość tę łatwo się rozstrzygnie dzięki zdjęciu wklejonemu do paszportu.

Półprofil z odsłoniętym uchem dla celów identyfikacyjnych jest wyjątkowo cenny. Małżownina ma bowiem budowę i kształt skomplikowany, niepowtarzalny, a więc każda jest inna, jak odciski palców, a poza tym niezmienna, z wiekiem się nie odkształci i nie zatraci swych cech. W sytuacjach wątpliwych porównuje się różne zdjęcia, dociekając, czy przedstawiają tę samą osobę, albo też zdjęcie z odciskiem małżowniny, odbitym na folii daktylkopijnej. W razie tragedii - wypadków czy katastrof - metodą tą, skutecznie na ogólny, identyfikuje się ofiary, nawet bowiem przy silnych eksplozjach części

twarz i ucha pozostają nie naruszone. W ten sposób identyfikowano np. szczątki osób z rozbitego w Lesie Kabackim samolotu.

W Polsce jest w stałym użyciu ok. 20 mln paszportów. Że jednak z czasem upływa ich ważność i trzeba je wymieniać na nowe, a także pojawiają się nowi chętni, 60 biur paszportowych przyjmuje rocznie ok. 1,7 mln interesantów. Obowiązująca zmiana nie wpłynie na zwiększenie ich liczby, bowiem dotyczy tylko nowo wydawanych paszportów. Stare zachowują swą ważność, choćby i bez ucha.

ALIMENTY OD BEZROBOTNEGO OJCA ...

Problematykę alimentacyjną reguluje kodeks rodzinny i opiekuńczy, według którego rodzice zobowiązani są do świadczeń alimentacyjnych (tj. dostarczania środków utrzymania i wychowania) względem swoich dzieci, które nie są jeszcze w stanie utrzymać się samodzielnie, chyba, że diecie posiadają takie dochody własne (ze swojego majątku), iż alimenty nie są im konieczne. Obowiązek alimentacyjny trwa więc w zasadzie do chwili ukończenia przez dziecko nauki i podjęcia pracy zawodowej. Wysokość alimentów zależy od usprawiedliwionych potrzeb uprawnionego oraz od zarobkowych i majątkowych możliwości zobowiązanej. Na poczet świadczeń alimentacyjnych zalicza się także osobiste starania wychowawczo-opiekuńczego wobec uprawnionego.

Brak pracy nie usprawiedlnia nieodpowiedzialności, a dzieci bezrobotnego też muszą żyć.

Jeśli sytuacja bezrobotnego rodzica jest lub będzie rzeczywiście tragiczna (np. po utracie prawa do zasiłku), to należy wystąpić z pozwem o zmniejszenie alimentów. Brak dobrowolnych wstępnych zasądzonej alimentów może być (i z reguły jest) traktowany jako przestępstwo z art. 186 kodeksu karnego, zagrożonego karą więzienia (pozbawienia wolności).

...I OD DZIADKÓW

Dziadkowie mogą być zobowiązani dołożenia alimentów dla wnuków, jeśli rodzic dziecka nie żyje, albo gdy nie można od niego uzyskać wystarczających kwot, a także, gdy uzyskanie od niego tych świadczeń jest niemożliwe lub połączone z nadmiernymi trudnościami, np. zobowiązany przebywa za granicą lub miejsce jego pobytu nie jest znane. Jeżeli ojciec loży alimenty, które nie zaspokajają usprawiedliwionych potrzeb dzieci, matka może wystąpić o dopłatę od dziadków.

HVIEZDY O NÁS

BARAN (21.3.-20.4.)

Tento mesiac je pre teba veľmi sľubný. Nastane postupne stabilizácia v tvojom povolaní, ale aj v oblasti tvojich financií a v citovom živote. Dá sa dokonca povedať, že všetky priania a túžby prechovávané v hlbke tvojej duše sa môžu uskutočniť. Všeobecne povedané - mesiac môže skončiť s úsmievom na perách.

BÝK (21.4.-20.5.)

V tomto mesiaci budú najdôležitejšie tvoje osobné pomery. Šťastie ti bude naďalej priať - podarí sa ti skrotiť väšne a na to, čo je skutočne dôležité, začne sa pozerat' s odstupom. V práci t'a najpravdepodobnejšie čaká istá odmena. Akoby aj nie, veď čistá hra sa nakoniec predsa vždy vyplati.

BLÍŽENCI (21.5.-21.6.)

Vnútorný citový rozvoj a nepočíbne zrelší postoj k životu ti veľmi ulahčí situáciu nielen v zamestnaní, ale aj v manželstve. V najbližšom čase t'a čaká niečo prekvapujúce - neočakávaná odmena, dar alebo dokonca dedičstvo. Samotní Blíženci prežijú romantické dobrodružstvo, ktoré sa môže skončiť dokonca sobášom..

RAK (22.6.-22.7.)

V tvojej rodine sa v tomto mesiaci výrazne zlepší ovzdušie, v zamestnaní získaš uznanie za doterajšie výsledky v práci. Začínaš sa celkom reálnejšie pozerat' na každodenné ľudské problémy. Osoba, ktorá bola doteraz nerozhodná, začne ti byť naklonená. Ktovia, či z toho nevznikne nejaký trvalejší zväzok.

LEV (23.7.-23.8.)

Bude to rozhodne mesiac tvojej popularity - veď na úspechoch ti predsa veľmi záleží. Veľkú radosť ti spôsobia deti, ale aj bohatý spoločenský život. Koncom mesiaca ti tvoj trievy a praktický zmysel pomôže dosiahnuť značný finančný zisk. V citovom živote sa snaž konáť rozvážne, najmä v druhej polovici mesiaca.

PANNA (24.8.-23.9.)

Rozkvet spoločenského života, dobrá situácia doma, radosť z detí - to je tvoj stručný horoskop. Máš príležitosť rozvinúť svoj vnútorný život. Na tom, ako sa ti to podarí, bude závisieť úspech mnohých tvojich záležitostí v budúnosti. Celková bilancia mesiaca bude kladná - tak v osobných záležostiach, ako aj v tvojej profesii.

VÁHY (24.9.-23.10.)

V tomto mesiaci budeš mať dobrú príležitosť náležite využiť svoje nadšenie a životný elán. Tvojím úspechom bude o.i. to, že sa ti podarí zmieriť zdanivo nereálne idey s praktickou činnosťou. Aj finančná situácia sa zlepší, ale nesmieš premárnit' vhodnú príležitosť. Snaž sa dobre využiť prostriedky, ktoré získas.

ŠKORPIÓN (24.10.-22.11.)

Najbližšie obdobie bude pre teba priaznivé, ale postupuj opatrne a neutrácej zbytočne peniaze, najmä na dovolenku. Vystrednosť sa rozhodne nevypláca, najmä keď človek nie je policajtom. Po dovolenke sa všetko vráti do normálnych koľají. Môže sa ti teraz splniť niečo, o čom už oddávna snívaš.

STRELEC (23.11.-21.12.)

Po väčších napätiach v minulých mesiacoch príde konečne pokojnejší čas, najmä v osobnom živote. Aj v práci nastanú priaznivé zmeny, ktoré ti prinesú lepsie perspektívy do budúnosti. V tvojom citovom živote príde chvíľa únavy a istej ľahostajnosti. Musíš sa vzchopiť, lebo už zanedlho t'a čaká vážne životné rozhodnutie.

KOZOROŽEC (22.12.-20.1.)

Budeš mať v tomto mesiaci veľkú chut' žiť búrlivým spoločenským životom. Môžeš, ale nesmieš zabúdať ani na iné veci. V zamestnaní máš práve teraz príležitosť ukázať, čo vieš, a tým si získať uznanie. V láske a vôbec v tvojom citovom živote sa bude všetko vyvíjať tak, ako si to želáš. Musíš však veľmi dbať na svoje šťastie.

VODNÁR (21.1.-18.2.)

Prvé tri týždne tohto mesiaca ti uplynú na upevňovaní zväzkov s priateľmi a spolupracovníkmi. Keď to budeš mať za sebou, zatúžis po samote. Môže sa však stať, že stretnie niekoho, kto bude opäťovať tvoje city. Zišlo by sa ti trochu spontánnosti. Koncom mesiaca by ti veľmi prosperoval krátky odpočinok.

RYBY (19.2.-20.3.)

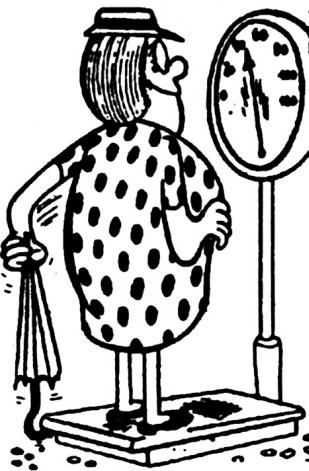
V prvej polovoci mesiaca dôjde k priaznivej udalosti, ktorá sa bude týkať tvojej profesie. Hrozia ti však isté finančné ľažkosti, spôsobené vo veľkej miere vlastnou ľahkomyselnosťou. Až koncom mesiaca sa umúdríš a začneš konáť rozvážnejšie. Posledné dni mesiaca budú sľubnejšie a prinesú ti novú nádej.

NÁŠ TEST

Ste rozvážni?

- Na otázky odpovedajte bez dlhého rozmyšľania, spontánne. Za každé „áno“ si dajte 5 bodov, za „asi áno“ 4 b., za „neviem“ 3 b., za „asi nie“ 2 b., za „nie“ 1 bod. Môžete získať najviac 60 bodov, najmenej 12 bodov.
1. Letný otvorený a natačený autobus ide z kopca deväťdesiatkou. Trúfnete si stáť na schodíkoch, keďže sa veľmi ponáhlate?
  2. Stavili by ste sa, že vydete do levovej klietky, hoci viete, že je to ľhebezpečné?
  3. Chodíte v horách mimo vyznačených trás, keďže máte dobré nohy a ušetrili by ste veľa času?

4. Jazdite občas na motorke. Trúfnete si ist' na motorke s privesným vozíkom?
5. Vyškriabete sa na nejaký vysoký triangulačný bod, hoci je tam vstup zakázaný?
6. Dokázali by ste zastaviť splašené kone?
7. Sadnete si do auta, ktoré vedie váš priateľ, dobrý vodič, aj keď vypil dve pivá?
8. Vedeli by ste vyskočiť napr. zo 7. poschodia do požiarnej plachty?
9. Máte na výber: do konca života chodiť o barlách, alebo podrobniť sa operácii, ktorá nie je na 100% istá. Čo si vyberiete?
10. Vojdete na most autom, ktoré je o tonu ľažšie ako nosnosť mosta?
11. Pokúsite sa opraviť farebný televízor, keďže vás priateľ uistí, že sa vám nemôže nič stat?
12. Jazdite autom. Skúsite po krátkej inštrukči riadiť vrtuľník?

- To pochopíš, chlapče, keď sa oženíš.

***

Tabuľka pri jazera hľásia:
„Kúpanie zákazané pod trestom
100 zlotých. Otužilci majú v zime
50-percentnú zľavu.“

***

- Myslím si, že sa mi podarilo do-
siahnuť vysnívanú módnú líniu.
Čo povieš, drahý?

- Nepredpokladal som, že máš také pekné kosti!

***

- Predstav si, že nám počas zasad-
nutia v konferenčnej sieni zakázali fajčiť.

- To je správne. Fajčiť v miestno-
sti, kde ľudia spia, je veľmi ne-
zdravé.

***

- Ako môžete tvrdiť, že ten chlapík je zlodej. Ved' vyzerá tak poriad-
ne.

- Vyzerá! V mojich najlepších
šatách!

***

- Prečo ste si vybrali také nebez-
pečné povolanie? - pýtali sa lovca slonov.

- To je náhoda, - odvetil poľovník.

- V mladosti som prišiel do Afri-
ky chytiať motýle. Ale už v prv-
deň som stratil okuliare.

- Podaj mi rýchlo najprv tvoju pečačku!

MENO VEŠTÍ

HELENA. Kladné, dobré, múdre, starostlivé a seriózne meno. Najčastejšie brunetka, strednej, mierne zaoblenej postavy, s čiernymi, niekedy aj modrými očami, hnedastou, akoby opálenou pleťou a zlátkou ohnutým nosíkom. Pochádza obyčajne z mnohodetnej rodiny a len málokedy je jedináčkom. Má veselých súrodencov a aj sama je tiež ve-
selá. Jej meno symbolizuje vážnosť a múdrost. V skutočnosti je múdra, bystrá, praktická, rozvážna, predvídatá, skrátka žena, ktorá si vie pora-
diť v každej situácii. Je typom rozkošnej osôbky, ktorej je všade plno, všetko uvidí a všade strí svoj noštek. Je to však zvedavosť kladná. Od malička je Helena veľmi pracovitá, šetrná, znamenitá organizátorka, ktorá vie dokonale zorganizať nielen svoju vlastnú prácu, ale aj iných. Veľmi šikovná, vie sa postaviť ku každej práci. Je sice len priemerne nadaná, ale svojou pracovitosťou doplní všetky nedostatky. Praktická, objektívna, čestná, solídna a obetavá, vždy dodržiava dané slovo. Vždy sa možno na ňu spoľahnúť, ako na príslovečného Zawiszu Czarného. Nechce žiariť, ani sa neženie za lacnou slávou. Váži si jednoduché, ale súčasne konkrétné veci. Jej životné, ale aj vedecké ašpirácie sú dosť prízemné. Uspokojuje sa so stredoškolským alebo stredným odborným vzdelením. Avšak to, čo sa naučí, ovláda dobre, ba dá sa povedať, že veľmi dobre. Je dôverčivá a - ako sme už spomenuli - veselá. Prakticky vždy má dobrú náladu.

O ľudoch tohto typu sa hovorí, že sú rodení optimisti. Nepoznajú smútok, horkosť, ani znechutenie. Všetko, čo Helena robí, robí solídne a dobre. Najčastejšie pracuje v účtovníctve, na pošte, prípadne ako vedúca v obchode alebo úradníčka. Býva z nej často dobrá verejná pracovníčka. Priznačná je pre ňu napr. rýchla chôdza, rýchla práca a vôbec rýchle, rozhodné konanie.

Helena sa vydáva spravidla za dobrého a poriadneho muža, ktorý má pre ňu pochopenie. Vie si rýchlo manžela podriadiť a ním dirigovať. Máva najčastejšie dve deti - syna (staršieho) a dcéru. Syn je obyčajne veľmi nadaný, ale lenív, kým dcéra najčastejšie menej schopná, ale podobne ako matka - usilovná, pracovitá a solídna. Deti sú celkom príjemné a dobré. Helena je totiž dobrou, starostlivou matkou, ktorá dbá o výchovu detí a dokáže pre ne urobiť veľmi veľa. A ešte jedna poznámka: Helena má silne vyvinutý zmysel pre rodinu. Ona vlastne drží pohromadé celú rodinu, dokáže udobriť pohnevaných súrodencov, respektívne príbuzných a priateľov. Preto je všeobecne veľmi oblúbená. (jš)

SNÁR

Veríte snom? Nie? Ani my neveríme, ale predsa každý z nás sa niekedy pozrie do snára, aj keď to pokladá za predsudok našich babičiek. Je to ostatne iba zábava. A čo, keď sa vám dobrý sen splní? Tak teda, keď sa vám snívalo:

Kopyto, zvieracie - dozvieš sa celkom príjemnú správu.

Krájať niečo - dostaneš pozvánku.

Lod'ka, vidieť ju - tvoje plány sú nereálne; plavit' sa v nej - splní sa ti veľké prianie; vidieť sa potápať - koniec tvojich srdcových problémov; vypadnúť z nej - strata peňazí.

Ládové kvety na obloku - veľké sklamanie, stratené nádeje.

Ludia, vidieť ich prichádzať k sebe - zlé klebety; oblečení v čiernom - zlé správy; veľké davy vidieť - pravdepodobne nejaké nešťastie.

Majstrom byť - milujúcim spojenie, iným nevôľa.

Novonarodeniatko - domáce šťastie.

Obruč - čakáť a nevinná zábava; na sud narážať - nadviažeš s kýmsi nové spojenie.

Pivnica, vchádzať do nej - šťastie (všeobecne); byť v nej - ľažia nemoč; nemôcť z nej vyjsť - čakáť a väčne rozhodnutie v osobných záležitostach; padnúť do nej zo schodov - stojíš pred veľkým tajomstvom.

Pohár naplnený vodou - dobré zdravie; rozbítý - ktosi t'a podvedie; prázdný - rozčarovanie; nalievať doň vodu - strata priateľa; brúsiť - prídeš na znamenitý nápad; Štrngat' si ním - svadba do roka a do dňa.

- Dôstojný pán, som veľká hriešnica. Niekoľkokrát za deň sa márnomyseľne pozeraám do zrkadla a obdivujem sa, aká som pekná...
- Počkaj, dieťa moje, - odpovedá pán farár. - To nie je hriech. To je len omyl...

***

Skutočný milovník hudby je taký človek, ktorý, keď počuje, že v kúpeľni spieva dievčina, priloží ku klúčovej dierke ucho a oko.

***

Rozprávajú sa Angličan a Francúz. Angličan vrávi:
- Naša hmla je najhustejšia na svete!
- Videl som aj hustejšiu.
- Kde?
- Nedalo sa zistíť...

***

- Čo viete o tridsaťročnej vojne? - pyta sa profesor.
- Tridsaťročná vojna trvala tridsať rokov... - odpovedá žiak a odmlčí sa.
- No, to je trochu málo! - krúti hlavou profesor.
- Tridsať rokov je vám málo!?

***

- Otec, prečo na pomníkoch viďazstva sú vždy znázornené ženy a nie bojovníci?

VÝSLEDKY

50 a viac bodov: Radi riskujete, preceňujete svoje sily a podceňujete nebezpečenstvo. Nemáte reálny odhad. To, že sa vám ešte nič nestalo, je vec náhody a šťastia, čo už zajtra nemusí platiť. Asi máte aj pocit menejcennosti a musíte si neustále dokazovať, že to „zvládnete“. Hľadajte svoje silné stránky inde a nie v riskovaní života (niekedy aj cudzieho).

26-49 bodov: Gratulujeme, ste rozvážny človek. Neváhate, keď ide skutočne do tuhého, ale zbytočnému riziku sa nevystavujete. Máte zdravé se-
bavedomie a nemusíte si ho upevňovať neodôvodnenou odvahou.

25 a menej bodov: Ste opatrný človek. Alebo ste sa už niekoľkokrát popálili, bud' ste mali v detstve prísnu výchovu, alebo máte silne vyvinutý pud sebzáchovy. Niečeby ste nechceli pomôcť blízkym v nebezpečenstve, skôr však rozmyšľate, ako to urobiť čo najbezpečnejšie, a tedy už vaša pomoc nie je často potrebná. Snáď by ste niekedy mohli konáť rýchlejšie, podľahnuť prvému popudu, najmä keď ide o život. Keď nemilujete nebezpečné stávky, nemáte čo ťútovať.

VEĽKÁ VEC. Počas nakrúcania filmu *Striptíz* 59-ročnému hercovi Burtovi Reynoldsovi padla do očí 32-ročná platinová blondínka Pandora Peaksová, ktorá má v prsiach až 168 cm. Pandora stváraňuje vo filme neveľkú úlohu striptizérky. Keď sa po prvý raz zjavila pred kamerami v pomarančovom bikini, Burt vyzeral akoby mal omdliť. Priateľom len zašomral: -Tá neobvyklá dáma úplne podceňuje gravitačný zákon. Podišiel k Pandore a predstavil sa: -Som Burt Reynolds, môžeš mi hovoriť B.R. Pandora sa usmiala a začervenala. Odvtedy niekoľkokrát spolu večerali pri sviečkach a strávili vedno zapár víkendov. Pandora, ktorej snímky uverejnili nedávno magazín *Playboy*, hovorí, že Burt nič nestratil zo svojho dávneho šarmu. Zase očarený Reynolds tvrdí, že Pandora nie je vôbec hlúpučká blondínka, naopak - je veľmi inteligentná a vie čo chce.

Jedinou osobou, ktorá je z priateľstva Pandory s Burtom nešťastná, je... mnoho-ročná Reynoldsova láška, Pam Sealsová. Hoci jej herec prisahal, že je to iba obyčajné priateľstvo, neuverila a vykrikla: - Čože tá Pandora má, čo ja nemám - okrem dvoch kopcov silikonu? Na snímke: Pandora.

NAJSTARŠIA ŽENA NA SVETE. 21. januára 1996 oslavila svoje 121. narodeniny Francúzka Jeanne Calmentová. Pred 31 rokmi urobila bodrá starenka najlepší obchod svojho života. Vtedy totiž notár Andre-François Raffray kúpil od nej byt a zaviazal sa jej platiť doživotný dôchodok. Nebol to naj-

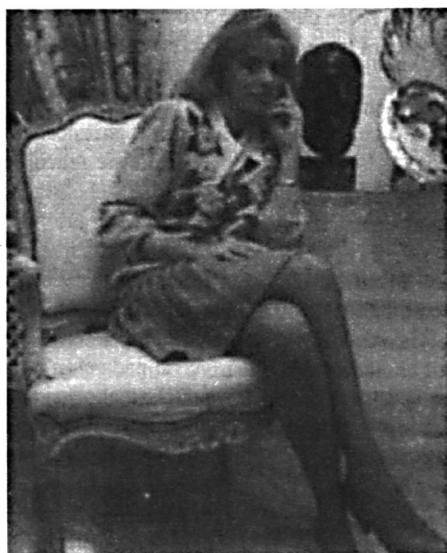
lepší nápad Raffraya, ináč znamenitého právnika. Od mája 1965 zaplatil pani Calmentovej vo forme dôchodku vyše 184.000 dolárov! Je to oveľa vyššia suma ako hodnota nešťastného bytu. Prednedávnom smoliaršky notár zomrel. Mal 77 rokov. Z jeho majetku však bude nadľa vyplácaný dôchodok pani Calmetovej. - Nuž čože - komentovala tento fakt najstaršia žena na svete - každému sa v živote pritriať urobiť aspoň raz zlý obchod. Na snímke: 121-ročná J.Calmentová.

DYNASTIA MUSSOLINIOVCOV. Prednedávnom bola pokrstená najmladšia členka klanu Mussoliniovcov - Caterina Romano Florianová. Krst sa uskutočnil v mestečku Predappio v severnom Taliansku, kde sa narodil fašistický diktátor Benito Mussolini. Malá Katerina je dcérou Alessandry Mussoliniovej, poslankyne z Neapo-

MORSKÉ PANNY. Vo vodách Antil a pri pobreží Floridy až po severnú Brazíliu žijú zvláštne vodné cicavce - lamantíny širokonosé. Dospelé jedince dosahujú dĺžku 5 m a hmotnosť až tisíc kg. Ako jediné vodné cicavce sa živia výlučne vodným rastlinstvom. Každý deň ho skonsumujú obrovské množstvo - vyše sto kg. Su to pokojné, mierumilovné a hravé zvieratá. Kolumbus ich pokladal za „morské panny“. Podľa zoológov sú to ďalekí príbuzní slonov, čo sa pred miliónmi rokov vrátili zo súše do vody.

Počet lamantínov v posledných rokoch veľmi klesol - je ich už len tisíc, a tak ako mnohým iným zvieratám hrozí im vyhynutie. Najväčšou hrozbou je človek. Výletníci preháňajúci sa na motorových člnoch po rieke Crystal, kde sa lamantíny zhromažďujú v zimných mesiacoch, sú pre ne hotovou pochomou. Preto v Miami zriadili rezerváciu, kde sa tieto nevšedné zvieratá cítia bezpečne.

la, a policajného kapitána Maura Floriano. Poznamenajme, že otcom Alessandry je džezový spevák Romano, najmladší syn Benita Mussoliniho, kym matkou mladšia sestra slávnej talianskej herečky Sophie Lorennej. Ako vidíme zväzok rodiny Mussoliniovcov s tradíciou a predkami je veľmi silný. Na snímke: Alessandra Mussoliniová.

ZORBA TANCUJE DO KONCA. Anthony Quinn - Filmový Grék Zorba - bojuje do konca. Tento bodrý osemdesiatnik nechal prednedávnom svoju 61-ročnú manželku, s ktorou strávil vyše 30 rokov. Nechal ju kvôli o pol storcia mladšej vlastnej sekretárke, s ktorou má dokonca dvojročnú dcéru Antóniu. Newyorský súd však rozhodol, že tento špás bude staršieho pána stať hodne peňazí. Quinn musí manželke platiť 14 tis. dolárov mesačne, dať jej k dispozícii luxusný automobil a udržiavať dva domy: v USA a Taliansku. Ex-manželka je s rozsudkom spokojná, keďže zistila, že ako manželka dostávala mesačne sotva 3,5 tis dolárov vreckového. Na snímke: A.Quiinn s priateľkou K.Bevinovou a ich dcérou Antóniou.

MILOSRDNI. Manželia Donna a Jack Wrightovci bývajúci v kanadskom meste Kingston chovajú vo svojom byte ... 625 mačiek, takých, s ktorými majitelia zle zaobchádzali, alebo boli jednoducho bez domova. Starostlosť o tento kŕdeľ mačiek a ich výživa stojí manželov Wrightovcov vyše 100 tisíc dolárov. „Je to pre nás veľká suma - hovoria - ale nemôžeme zostať ľahostajní, keď vidíme, ako ľudia trápiat tieto nešťastné tvory“.

Učitelia a hostia za jedným stolom

Malí účinkujúci so svojím učiteľom J. Pierzgom

Piataci v betlehemskej scénke

Malý školský zbor spieva Tichú noc

STRETNUTIE MLÁDEŽE V KREMPACHOCH

Foto: J. Šternogá

Mládež so záujmom sledovala vystupujúcich spolužiakov

Vo výre tanca

Vari najviac sa napracovali krajanky v kuchyni

Pohľad na čiernu Horu (od Jurgova) ešte pred odchodom zimy. Foto: J.Šternogá

DRUKARNIA TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW WYKONUJE:
jedno- i wielobarwne druki wysokiej jakości w formatach A-2 i B-3
(prospekty, etykiety, akcydensy, ulotki, książki itp.)

ZAMÓWIENIA PRZYJMUJE: Biuro Zarządu Głównego TSP, 31-150 Kraków,
ul. św. Filipa 7/4, tel./fax 34-11-27
nr konta: BDK w Lublinie II O/Kraków 333401 - 2017 - 132

WYDAWNICTWO TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW poleca do nabycia następujące publikacje:

* Almanach <i>Słowacy w Polsce cz. I</i> , (rocznik), Kraków 1993	3,00 zł
* Almanach <i>Słowacy w Polsce cz. III</i> , (rocznik), Kraków 1995	3,50 zł
* J. Ciągwa, J. Szpernoga, <i>Słowacy w Powstaniu Warszawskim</i> , Kraków 1994	2,50 zł
* Zbigniew Tobjański, <i>Czesi w Polsce</i> , Kraków 1994	5,00 zł